

TC.

NİĞDE ÜNİVERSİTESİ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

TÜRK HALK EDEBİYATI BİLİM DALI

KIRŞEHİR İLİ ABDALLARINDA GEÇİŞ RİTÜELLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

YASEMİN SAYGILI

DANIŞMAN

DOÇ. DR. FARUK ÇOLAK

2015, NİĞDE

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum 'Kırşehir İli Abdallarında Geçiş Ritüelleri' Başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ve akademik kurallar çerçevesinde tez yazım kılavuzuna uygun olarak tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiği ve çalışmanın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım 09/02/2015

Yasemin SAYGILI

JÜRİ ONAY SAYFASI

Doç. Dr. Faruk ÇOLAK danışmanlığında **Yasemin SAYGILI** tarafından hazırlanan “Kırşehir İli Abdallarında Geçiş Ritüelleri” adlı bu çalışma jürimiz tarafından Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tarih

09.02.2015

JÜRİ:

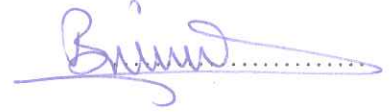
Danışman: Doç. Dr. Faruk ÇOLAK

Üye: Doç. Dr. Hatice İÇEL

Üye: Yrd. Doç. Dr. Bayram POLAT

ONAY:

Bu tezin kabulü Enstitü Yönetim Kurulu'nun Tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Tarih

Doç.Dr.ÖMER İSKENDEROĞLU

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Orta Anadolu'da yer alan Kırşehir ili tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Her bir medeniyetin alt kültürünü kucaklayarak ortaya sentez bir kültür çıkmıştır. Bu vasfından dolayı Kırşehir'de Anadolu kültüründe yer alan neredeyse tüm kültür unsurlarını görmek mümkündür. Çalışmamız itibariyle Abdallar da bu kültürü oluşturan önemli bir alt gruptur. İnceleme alanı konumuz olan Kırşehir İli Abdallarında Geçiş Ritüelleri de bu kültürün önemli meyvelerindedir.

Günümüze kadar geçen süre zarfında Abdalların kapalı bir toplum yapısı oluşturdukları düşünülebilir. Bu sebeple de kültürlerini koruduklarını söyleyebiliriz. Kapalı bir grup olan Abdallar birçok araştırmacının dikkatini çekmiştir. Bugüne kadar yapılan çalışmalara bakıldığı zaman Abdalların kim oldukları, nereden geldikleri gibi onların etnik kökenine dair çalışmaların yapıldığı görülmüştür. Lakin geçiş dönemlerine yeterince yer verilmediği tespit edilmiştir. Geçiş dönemleri de grup kültürün eksik kalan araştırma taraflarındandır. Bu araştırma yapılırken de bu eksiklik göz önüne alınmıştır.

Çalışmamız Ön Söz, Giriş, Üç Bölüm, Sonuç, Yazılı- Sözlü- Elektronik Kaynaklar ve Eklerden oluşmaktadır.

Araştırmamızın giriş bölümünde çalışmanın amacı, konusu ve metodu ile ilgili bilgi verilmiştir. Araştırmanın birinci bölümde ise çalışılan alanın tarihi, coğrafi ve idari özellikleri tanıtılmıştır. Araştırmamızın ikinci bölümünde tezimizin konusu olan Abdallar hakkında genel bir bilgilendirme yapılmıştır. Abdal ve Kırşehir Abdalları kavramları üzerinde durulmuştur. Araştırmanın üçüncü bölümde ise tezimizin asıl konusunu oluşturan geçiş dönemleriyle ilgili uygulamalar Türk Dünyası ve Anadolu'daki benzerleriyle karşılaştırılarak verilmiştir.

Geçiş döneminin ilki olan doğum, doğum öncesi, sırası ve sonrasını kapsayan uzun bir süreçtir. Bu dönemde birçok adet, inanış ve uygulama bulunmaktadır. Abdallarda da bu uzun süreçte çeşitli pratiklerin uygulandığı görülmüştür. Doğum

öncesi, doğum esnası ve doğum sonrası bu pratikler ne kadını ne de çocuğu terk etmemiştir. Kadın ve çocuğun yanı sıra çevreyi de etkisi altına almıştır. Nitekim kültür öğelerinin insan hayatını etkilemesinin kaçınılmaz bir durum olduğu söylenebilir.

Geçiş dönemleri insanların hassas ve korumasız oldukları dönemlerdir. Bu yüzden bu dönemlerde dikkat edilmesi gereken davranış kalıpları toplumumuzda adet, inanış pratik vb. olarak karşımıza çıkmaktadır.

İkinci geçiş dönemi olan evlenme ise tıpkı doğumdaki gibi çeşitli davranış kalıplarını bünyesinde barındırır. Evlilik öncesi başlayan bu uygulamalar evlilik sonrasına kadar sürüp giden bir zincirin halkalarını oluşturmaktadır.

Son geçiş dönemi olan ölüm ise Abdallarda, diğer iki dönem gibi üç kısma ayrılmış ve insanların ölüme yaklaşımı, ölümden kaçınmalar ölüm anı ve sonrası uygulamaları gibi başlıklar altında incelenmiştir.

Eğitim ve öğretim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen aileme, değerli hocalarıma, büyüklerime ve tüm dostlarıma en derin vefa duyguları içerisinde teşekkür etmek istiyorum. Ayrıca bu araştırmanın ortaya çıkmasında yüksek lisans öğrenimin boyunca özellikle de tez aşamasında gösterdikleri yardım ve anlayış karşısında değerli hocam ve danışmanım Doç. Dr. Faruk ÇOLAK' a ve Yrd. Doç. Dr. Bayram POLAT' a binlerce kez müteşekkirim.

NIĞDE 2015

ÖZET

Bir toplumun tarihsel zaman içinde ürettiği ve nesilden nesile aktardığı her türlü maddi ve manevi özelliklerin tümüne kültür denir. Kültürü oluşturan değerlerin en önemlilerinden olan geçiş dönemleri, toplumun gelenek, görenek, örf, anane ve inanışlarını bünyesinde yaşatmaktadır. Araştırma yaptığımız alanda da kültür öğelerinin geçmişe nazaran şekil değişirse de özünü korumaya devam ettiği gözlenmiştir.

Araştırmamızda bilgiler toplanırken röportaj, anket, katılımlı gözlem, gözlem yöntemleri uygulanmıştır. Alan araştırması olan tezimizin konusunu ise “Kırşehir İli Abdallarında Geçiş Ritüelleri” oluşturmaktadır.

Araştırmamızın giriş bölümünde araştırmanın konusu, amacı ve metodu üzerine bilgi verilmiştir. Çalışmamızın birinci bölümünde ise Kırşehir hakkında genel bilgi verilmiştir. Çalışmamızın ikinci bölümünde ise “Abdal” kavramı üzerinde durulmuştur. Abdal kimdir? Kime denir? Geçmişten Günümüze Abdal Kavramı ve Kırşehir Abdalları konu başlıkları ele alınmıştır ve Abdal kavramına bir anlam büründürülmeye çalışılmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde sırasıyla geçiş dönemleri incelenmiştir.

Üç önemli geçişten ilki olan “doğum”; doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrasında yapılan uygulamaları Türk Dünyası ve Anadolu’daki benzerleri ile karşılaştırmalı olarak incelenmiş ele alınmıştır. Yaptığımız araştırmada görülmüştür ki, çocuk isteme arzusuyla başlayan süreç çocukluk çağında anne ile çocuğu etkileyen birçok adet, inanış ve uygulamadan oluşmaktadır. Bu inanışlar ve uygulamalar Abdallarda da karşımıza çıkmakta ve onların hayatlarına yön vermektedir.

Bir başka geçiş dönemi olan evlenmede ise, evlilik öncesi süreçten başlayarak evlilik sonrası zamana kadar yapılan uygulamalar ele alınmıştır. Ayrıca evlenemeyen kişiler ve boşanma kavramları üzerinde de durulmuştur.

Üçüncü geçiş dönemi olan ölüm ise, diğer geçiş dönemleri gibi üç bölüme ayrılmış, ölümü düşündüren belirtilerden başlanılarak mezar ziyaretlerine kadar uzanan uzun bir süreç olarak düşünülmüş ve incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Halk Bilimi, Halk Kültürü, Geçiş Ayinleri, Kırşehir, Abdallar.

ABSTRACT

All concrete and moral features which a society generates and passes on from generation to generation are called culture. Passing rituals which are among the most important values constituting culture live beyond centuries with the help of a society's custom, tradition, manners and beliefs. In the field we have done research, it has been observed that though the elements of culture have changed shape when compared to past, they still preserve their essence.

When collecting information for our research; interview, survey, field research methods have been benefitted from. The subject of my thesis which is a field study is "The Passing Rituals of Kırşehir Abdals"

In the introduction part of our research, information on the subject, aim and methodology of the research are given. In the first part of our research, a general information on Kırşehir has been enabled. In the second part, "Abdal" notion has been laid emphasis on. With topic titles like "Who is Abdal?", "Who is called as Abdal?" "Abdals in History", the notion of Abdal has been tried to explained more in detail to add more meaning to the notion. In the third part of the research, passing rituals have been analyzed respectively.

"Birth" which is the first among the three passing rituals; the practices for prenatal, natal and postnatal periods have been analyzed and handled together with their counterparts in Turkish World and in Anatolia comparatively. In the research we have done, it has been found out that the period which starts with desiring a child consists of a lot of tradition, belief and practice which, in turn, affect mother and child and shape their lives.

In another passing ritual, marriage, the period which starts before marriage and lasts with the practices after marriage have been handled. In addition, people who have never married and divorce have been touched upon too.

The third passing ritual, death, is divided into three parts like the rest and it has been thought and investigated as a long period which extends from the indications which triggers death to grave visits.

Keywords: Folklore, Folk Culture, Rites of Passage, Kırşehir, Abdals.

KISALTMALAR

Bkz. : Bakınız

K.K. : Kaynak Kişi

M.Ö. : Milattan Önce

M.S. : Milattan Sonra

Km :Kilometre

s. : Sayfa

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

vs. : ve saire

yy. : yüzyıl

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	I
ÖZET	III
ABSTRACT.....	V
KISALTMALAR.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	VIII
GİRİŞ.....	1

Araştırmanın Konusu.....	1
Araştırmanın Amacı.....	1
Araştırmanın Metodu.....	1
Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları.....	2

1. BÖLÜM

1.1. ARAŞTIRMA ALANININ TANITILMASI.....	3
1.1.1. Kırşehir İli Tarihi.....	3
1.1.2. Kırşehir' in Coğrafi Yapısı.....	4
1.1.2.1. Kırşehir' in Dağları, ovaları, vadileri, akarsuları, göller ve barajlar.....	5
1.1.3. Kırşehir' in İklimi.....	6
1.1.4. Kırşehir' in İdari Yapısı.....	6
1.1.5. Kırşehir' in Kültür Hayatı.....	7
1.1.6. Kırşehir' in Tarihi Eserleri.....	7

1.1.7. Kırşehir’ in Doğal Güzellikleri ve Turistik Yerleri.....	8
1.1.8. Kırşehir ve Ahilik.....	8

2. BÖLÜM

2.1. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE “ABDAL” KAVRAMI.....	12
---	-----------

2.2. KIRŞEHİR ABDALLARI.....	17
-------------------------------------	-----------

3. BÖLÜM

3.1. KIRŞEHİR İLİ ABDALLARINDA GEÇİŞ RİTÜELLERİ.....	25
---	-----------

3.1.1. Doğum.....	26
--------------------------	-----------

3.1.1.1. Doğum Öncesi.....	27
-----------------------------------	-----------

3.1.1.1.1. Kısırlığı Giderme/ Gebe Kalma.....	28
---	----

3.1.1.1.2. Hamilelik.....	30
---------------------------	----

3.1.1.1.3. Çocuğun cinsiyeti.....	31
-----------------------------------	----

3.1.1.1.4. Aşerme.....	33
------------------------	----

3.1.1.1.5. Gebe Kadının Kaçınmaları ve Uygulamaları.....	35
--	----

3.1.1.2. Doğum Sırası (Doğum Anı).....	36
---	-----------

3.1.1.2.1. Doğum Hazırlığı ve Doğum.....	37
--	----

3.1.1.2.2. Çocuğun Göbeği ve Eşi.....	39
---------------------------------------	----

3.1.1.3. Doğum Sonrası.....	40
------------------------------------	-----------

3.1.1.3.1. Lohusalık.....	41
---------------------------	----

3.1.1.3.2. Al karası/Albastı/Algelini.....	43
--	----

3.1.1.3.3. Ad Verme ve Ad Vermeyi Belirleyen Unsurlar.....	48
--	----

3.1.1.3.4. Kırklama/ Kırk Çıkarma.....	51
--	----

3.1.1.3.5. Yürüyemeyen- Konuşamayan Çocuk.....	53
--	----

3.1.1.3.6. Diş Hediği.....	55
----------------------------	----

3.1.1.3.7. Sünnet.....	57
------------------------	----

3.1.1.3.8. Kirvelik.....	60
--------------------------	----

3.1.2. Evlenme.....	61
3.1.2.1. Evlenme Biçimleri.....	61
3.1.2.1.1. Görücülük.....	62
3.1.2.1.2. Berder.....	63
3.1.2.1.3. Kız Kaçırma.....	63
3.1.2.1.4. Levirat.....	64
3.1.2.1.5. Akraba Evliliği.....	65
3.1.2.2. Evlilik Öncesi.....	66
3.1.2.2.1. Evlenmesi Yasaklananlar.....	66
3.1.2.2.2. Evlenme Çağı-Yaşı/ Eş Seçimi.....	67
3.1.2.2.3. Görücülük- Kız Bakma, Dünürçülük- Kız İsteme.....	69
3.1.2.2.4. Söz Kesimi ve Nişan.....	71
3.1.2.2.4.1. Söz Kesimi.....	71
3.1.2.2.4.2. Nişan.....	72
3.1.2.2. Evlilik Sırası (Evlilik Anı).....	73
3.1.2.2.1. Düğün.....	73
3.1.2.2.2. Nikâh.....	77
3.1.2.3. Evlilik Sonrası.....	79
3.1.2.3.1. Duvak Açma.....	79
3.1.2.3.2. Kekil Kesme.....	79
3.1.2.3.3. Boşanma.....	81
3.1.2.3.4. Evlenemeyen Kişiler için Yapılan Uygulamalar.....	81
3.1.3. Ölüm.....	82
3.1.3.1. Ölüm Öncesi.....	83
3.1.3.1.1. Ölüm Habercisi İnanışlar.....	83
3.1.3.1.2. Ölümden Kaçınma ile İlgili İnanış ve Uygulamalar.....	85
3.1.3.2. Ölüm Sırası (ÖlümAnı).....	86

3.1.3.3. Ölüm Sonrası.....	89
3.1.3.3.1. Defin Hazırlığı- Kefenleme-Ölünün Gömülmesi.....	89
3.1.3.3.1.1. Defin Hazırlığı.....	89
3.1.3.3.1.2. Kefenleme.....	90
3.1.3.3.1.3. Ölünün Gömülmesi.....	91
3.1.3.3.2. Defin Sonrası.....	91
3.1.3.3.2.1. Ölü Evi.....	92
3.1.3.3.2.2. Ölünün Anılması ve Belirli Günler.....	93
3.1.3.3.2.3. Ölünün Eşyaları.....	95
3.1.3.3.2.4. Devir ve Miras.....	96
3.1.3.3.3. Ölünün Ruhu ile İlgili İnançlar.....	97
3.1.3.3.4. Baş Sağlığı ve Yas.....	98
3.1.3.3.5. Mezar ve Mezarlık Ziyaretleri.....	99
SONUÇ.....	102
KAYNAKÇA.....	106
I. YAZILI KAYNAKLAR.....	106
II. ELEKTRONİK KAYNAKLAR.....	113
III. SÖZLÜ KAYNAKLAR	114
EKLER.....	117
EK- 1.....	117
RESİMLER.....	117
EK-2.....	123
HARİTALAR.....	123
ÖZGEÇMİŞ.....	124

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

Kültürler, kendilerini oluşturan alt kültürlerden etkilenerek sürekli bir değişim ve gelişim içerisindeyler. Türk kültürü içindeki bazı topluluklarda farklılaşmış alt kültürlerle rastlamak mümkündür. Bu alt kültürlerden birini de toplumumuzun bir parçasını oluşturan, kapalı bir toplum yapısı sergileyen Abdalların inanışları meydana getirmektedir. Konu ile ilgili yeterli bir çalışmanın olmadığı söylenebilir. Amacımız Kırşehir Abdalları'nın "Geçiş Ritüelleri"ni Halk Edebiyatı/ Halk Bilimi açısından derinlemesine ve sistemli bir şekilde incelenmesini sağlamaktır. Abdallar, Anadolu Aleviliği içinde yer alan diğer Alevi-Bektaşî topluluklardan farklılık gösteren, nüfus açısından az olmasına rağmen geleneklerini koruyabilmiş kapalı bir toplum yapısı gösterir. Abdallar hakkında yapılan çalışmalarda yüzeysellik göze çarpmaktadır. Ayrıca başka alanlarda yapılan çalışmalarda Abdalların "Geçiş Ritüellerine" ya çok yüzeysel bir şekilde değinilmiş ya da hiç değinilmemiştir. Araştırmamızın konusunu oluşturan "Kırşehir Yöresi Abdallarının Geçiş Ritüelleri" Abdalların, Halk Edebiyatı/ Halk Bilimi disiplini açısından yeteri kadar çalışılmamış olması bakımından önem arz etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Kültürümüzde geçiş dönemleri konumu itibarıyla önemli bir yer teşkil etmektedir. Yaptığımız araştırmanın amacı, Kırşehir ili Abdallarında geçmişten günümüze kadar süregelen geçiş dönemlerinde uygulanan pratikleri tespit etmektir. Elde edilen tespitleri Türk dünyası ve Anadolu'daki örnekleriyle karşılaştırarak benzerlikleri ve farklılıkları ortaya koymaktır.

Araştırmanın Metodu

Çalışmamız Halk Edebiyatı / Halk Bilimi disiplinine bağlı olarak yapılan bir alan araştırmasıdır. İlk olarak literatür ve kaynak tarama yöntemi ile bilgiler edinilmiştir. İkinci aşamada ise Abdallarla görüşülerek alan- saha çalışması- derleme yapılmıştır. Daha sonra toplanan veriler sınıflandırılarak bilgisayara aktarılması /

yazılması bölümüne geçilmiştir. Araştırmada Abdal kültürünü temsil eden, geçimlerini genellikle yöresel çalgıcılıkla sağlayan, Kırşehir yöresinde kendilerine “usta” denilen kişilerle ve aileleriyle görüşmeler yoluyla bilgi edinilmiştir. Alan araştırması bir araştırma metodu olarak katılma, anket, görüşme, gözlem ve mülakat gibi metotlar kullanılarak derinlemesine bir araştırma yapılmıştır. Ayrıca fenomolojik yönetime de müracaat edilmiştir. Abdal topluluğu doğum, düğün, sünnet, ölüm gibi uygulamalarda gözlemlenmeye çalışılmıştır. Tümevarım yöntemi doğrultusunda araştırmamız sonuçlandırılmıştır.

Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Türkiye'nin birçok ilinde yerleşmiş Abdal toplulukları bulunmaktadır. Araştırmamızda bu topluluklardan olan Kırşehir İli Abdalları ele alınmıştır. Kırşehir il sınırları içerisinde yaşayan Abdallar ve aslen Kırşehirlili olup araştırma sürecinde Kırşehir'de bulunan Abdallarla da görüşülerek elde ettiğimiz bilgilerle genellemelere gidilmeye çalışılmıştır. Abdallar şehir merkezinde Bağbaşı Mahallesi ve Aşıkpaşa Mahallesi, Kaman'da Sarıuşağı Mahallesi Akpınar ilçesinin Kırtıllar Köyü, Çiçekdağı ilçesinin Fevziçakmak Mahallesi ikamet etmektedirler.

Çalışmamız belirli bir zaman dilimi ve alanda yapıldığı için elde edilen sonuçlar da kendi kapsamıyla sınırlı tutulmuştur ve genellemelere ulaşılmıştır.

1. BÖLÜM

1.1. ARAŞTIRMA ALANININ TANITILMASI

1.1.1. Kırşehir İli Tarihi

Kırşehir tarihi, Hititler dönemine kadar götürülebilmektedir. Ancak o dönemlerde ilin adının ne olduğu bilinmemektedir.

Bizans döneminde Makissos adıyla anılan kentin İmparator 1. Justinianos devrinde (527-565) yeniden kurulduğu ve Justinianopolis adıyla anılmaya başlandığı bilinmektedir. Kapadokyalılar, Romalılar ve Bizanslıların ilk döneminde adının Pernessos ya da Makissos olduğu, daha sonra Bizanslılar döneminde Justiniyanopolis olduğu anlaşılmaktadır.

“Uçsuz bucaksız kırın ortasında yükselen bu kente Türkler “ Kır Şehri” demişlerdi. “ Kır Şehri” adı halk dilinde “ Kırşehir” oldu. Bugün bile, yörenin bazı köylerinde yaşayan halk, burasını “ Kır Şehri” diye anar. Kırşehir’in ismi Türkçedir. Bir rivayete göre de Timur’un Anadolu’ya gelişinde kendisine karşı koyan burada yaşayan halkı göstererek “Kırın Şehri” dediği, daha sonra bunun “Kır şehri” olarak değiştiği ve bugünkü ismini aldığı söylenmektedir.” (Cihan 1990: 26)

Anadolu’da Osmanlı egemenliğinin kesin olarak kurulmasından yani Fatih Sultan Mehmet’in Anadolu Türk birliğini sağlamasından sonra Kırşehir’de Celali isyanları dışında XIX. yy’ın sonlarına kadar kayda değer önemli olaylar görülmemiştir. Osmanlı Devleti’nin kuruluşunda Ahiliğin büyük rolü olmuş, Yeniçeri Ocağının kurulması sırasında Hacı Bektaş-ı Veli’nin etkileri görülmüştür. Yeniçeriler, Hacı Bektaş-ı “pir” olarak kabul etmişlerdir. Kâtip Çelebi Seyahatname’sinde; Kırşehir’in için ‘havası güzel bir sahrada kurulduğunu, üzerinde bir kalesi bulunduğunu yazmaktadır. 1527’de Hacı Bektaş-ı Veli’nin torunlarından Kalender Çelebi, Ankara-Kayseri yöresinde ayaklanmıştır. Bu ayaklanma büyünce

Kanuni Sultan Süleyman, Sadrazam İbrahim Paşa komutasında bir orduyu 1528'de Kırşehir yöresine yollamıştır.

1560'lı yıllara gelindiğinde Anadolu'da yoğun bir kargaşa daha yaşanmıştır. Halkı zorla soyan Hakibe Sührap adlı eşkıyaları cezalandırmak için Kanuni, Kırşehir Beyi Memiş Bey'e emir vermiştir. Kırşehir, Anadolu'da "ahlaki" denen tasavvufi esnaf teşkilatının en mühim merkezlerinden biri olması ile 14. asırda oldukça gelişmiştir. Meşhur Ahi Evrân Kırşehir'e yerleşmiş, Mevlevi tarikatı gelişmiş ve büyük mutasavvıf ve Türk şairi Âşık Paşa burada yaşamıştır. Bu asırda Kırşehir, müstesna bir kültür ve ilim merkezi olmuştur.

20. yüzyılın başlarında I. Dünya Savaşı bittiğinde, Osmanlılar savaşta yenilince, savaşın galipleri olan İtilaf devletleri, Anadolu'yu bölgelere ayırıp istila etmeye başlamışlardır. Bu işgallere karşı halk istilacılarla savaşıp, bağımsızlığını kazanma inancında olmuştur. Bu görüşü savunanların başında Mustafa Kemal gelmektedir. Kırşehir bu tarihi yol ayrımında, Mustafa Kemal Paşa'nın yanında yer alır. Gerek yiyecek-giyecek, gerek para ve gerekse asker olarak tüm gücünü Paşa'nın emrine verir. Kurtuluş Savaşı sona erdiğinde, Kırşehirliler her aile, ya birkaç şehit vermiş ya da her evde birkaç gazi kalmıştır. 20. yüzyılın ikinci yarısında Kırşehir Sancağı Ankara vilayetine bağlanmıştır. Cumhuriyet döneminde il merkezi olmuştur. 1954'te ilçe merkezi olarak yeni kurulan Nevşehir iline bağlanırsa da 1957 yılında yeniden il statüsüne kavuşmuştur.

1.1.2. Kırşehir'in Coğrafi Yapısı

Kırşehir, İç Anadolu Bölgesi'nin 13 ilinden biridir. Kırşehir, 1941 yılında Ankara'da toplanan 1. Coğrafya Kongresi'nde bölgenin Orta Kızılırmak Bölümü'ne alındı. Kırşehir; doğu ve güneydoğuda Nevşehir, güneyde Aksaray ve batı ve kuzeybatıda Kırıkkale, kuzeydoğu ve doğuda Yozgat, batıda Ankara ile çevrilidir.

Yüzölçümü 6665km² 'dir. Kırşehir toprakları, ülke topraklarının binde 8'i, İç Anadolu Bölgesi topraklarının yüzde 2. 9'u kadar olup, yüzölçümü büyüklüğü

bakımından 53. sıradadır. İlin matematiksel konumu, 38°50' Kuzey enlemleri, 33°30' - 34°50' Doğu boylamları arasındadır. Denizden yüksekliği 985 metredir.

İlin kuş uçuşu denize uzaklıkları; güneyde, Akdeniz'de Anamur Burnu'na 362 km; kuzeyde, Karadeniz'de Sinop'a 334 km'dir. Kırşehir, Orta Anadolu'nun fay hattı üzerinde yer alır. Başkalaşım serilerinin kıvrılmaları sırasındaki kırılma ile Kuzeybatı-Güneydoğu yönünde uzanan bir fay hattı oluşmuştur. İkinci bir fay hattı ise; ilin, Ankara ile sınırını oluşturacak şekilde kuzeye doğru uzanır. İlk kıvrılmalar sırasında oluşan fay hattı, 15 km uzunluğundadır. Kırşehir'deki Terme Kaplıca suyu, bu fay hattının derinliklerinden gelen sıcak sudur. Kırşehir, ortalama yüksekliği 1000 metreye ulaşan geniş bir yayla görünümündedir. Kırşehir masifi olarak da adlandırılan bu plato; birkaç dağ kütlesi ile engebelenmiş, Kızılırmak, Deliceırmak ve kolları tarafından yarılmış dalgalı bir düzlüktür. Bu plato üzerinde Seyfe Gölü kapalı havzası yer alır. Yüksekliği 1500 m'yi aşan dağların sayısı oldukça azdır. İl topraklarının %64,5'i plato, %17,2'si dağlık alan, %18,3'ü ova ile kaplıdır.

Kırşehir'de en önemli madenler; demir, flüorit, mermer ve tuzdur. Demir yatakları Merkez ve Kaman ilçelerinde bulunmaktadır. Flüorit yatakları, Merkez, Çiçekdağı ve Kaman ilçelerinde olup, Kaman ve Çiçekdağı flüorit damarlarının bir bölümünde zaman zaman üretim yapılmıştır. Merkez ilçe, Kaman ve Mucur dolaylarında oniks denilen mermer yatakları bulunmaktadır. Bu yataklardan zaman zaman üretim yapılmaktadır. İldeki tuz yatakları ise, Tepesidelik ve Sekili'de bulunmaktadır (Atılğan-Seçilmiş 2007: 13).

1.1.2.1. Dağları, ovaları, vadileri, akarsuları, göller ve barajlar

Merkez: Kervansaray Dağları, Kargasekmez Dağları, Cemele Dağları, Naldöken Dağları, Hüyükü Dağları, Emirburnu Dağları ve Obruk Tepesi.

Kaman: Baran Dağları, Aliöllez Dağları, Toprakkaya Dağları, Buzluk Dağları.

Mucur: Armutlu Dağları, Büyük Uyuklu Dağları, Kırlangıç Dağları, Kızıldağ, Köpekli Dağları.

Çiçekdağı: Çiçek Dağı.

Ovalar: Malya Ovası, oğun Ovası, Güzler Ovası, Hamamözü, Değirmenözü, Acıöz, Maniöz.

Vadileri: Kılıçözü Vadisi, Kaman Kılıçözü Vadisi, Deliceirmek Vadisi.

Akarsular: Kızılırmak, Kılıçözü çayı, Kaman Kılıçözü çayı, Deliceirmek

Göller ve barajlar: Seyfe Gölü, , Obruk Gölü, Hirfanlı Baraj Gölü, uğun Baraj Gölü, Kültepe Barajı, Karaova Barajı, Sıdıklı Barajı.

1.1.3. İklimi

Kırşehir’de tipik bir kara iklimi hâkimdir. Kışları soğuk ve sert, yazları sıcak ve kurak geçer. İlkbaharda yağmurlu, sonbahar az yağmurludur.

İç Anadolu’yu çevreleyen Toroslar ve Kuzey Anadolu sıradağları, Akdeniz ve Karadeniz’in ılıman iklimini iç kesimlere ulaşmasına engel olmaktadır. Bu nedenle bölgede Doğu Anadolu Bölgesi’ndeki gibi sert ve sürekli olmasa da karasal iklimi özellikleri görülür.

1.1.4. İdari Yapısı

İlçeleri: Merkez, Kaman, Mucur, Çiçekdağı, Boztepe, Akpınar, Akçakent.

Beldeleri: (Merkez) Toklumen, Özbağ, Çayağzı, Ulupınar, Karahıdır, Dulkadirli. (Kaman) Hamit, Demirli, Kurancılı, Başköy, İshocalı, Yelek, Savcılı, Ömerhacılı, Kargın Yenice, Çağırkan. (Boztepe) Karacaören. (Çiçekdağı) Boğazevci, Köseli. (Akpınar) Büyükabduşadı, Aşadı Homurlu, Köşker. (Akçakent) Mahsenli.

Nüfus: Cumhuriyet Döneminde 1927-2000 arası sayım dönemleri esas alındığında yapılan 1. nüfus sayımında, ilin genel nüfusu 127.067 iken, son yapılan 2007 (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) nüfus sayımında 223.170 olmuştur. 1927 yılında Türkiye’nin nüfusu 13.648.270, il nüfusu 127.067 olmuştur. Kırşehir nüfus büyüklüğü açısından 63 il arasında 48. sırada yer almıştır. 2007 yılı nüfus sayımına

göre 81 il içinde 67. sıradadır. 1950 yılına kadar artan il nüfusu 1950-1955 döneminde bir azalma göstermiş, 1955-1985 döneminde yeniden artma eğilimi gösteren il nüfusu, 1985 yılından sonra yeniden azalma eğilimine girmiştir. 1950-1955 döneminde Kırşehir'in 20.07.1954 tarih ve 6429 sayılı Kanunla ilçeye, 01.07.1957 tarih ve 7001 sayılı Kanunla yeniden il yapılmasına bağlı olarak, il nüfusunun yapısında 1955 nüfus sayımı sonuçlarına göre – %11,62 ve % -11,87 ile 2000- 2007 yılında en yüksek nüfus azalışı yaşanmıştır. En yüksek nüfus artışı ise, % 15,44 ile 1945-1950 döneminde yaşanmıştır.

1.1.5. Kırşehir'in Kültür Hayatı

Efsaneleri: Karakurt Efsanesi, Terme Efsanesi, Kırşehir Kalesi Efsanesi, Kurbağaların Ötmeyişi Efsanesi, Obrukdağ'daki Mağara Efsanesi.

Kırşehir Büyükleri: Aşık Paşa, Caca Bey, Ahi Evran , Hacı Bektaş-ı Veli, Edebali, Ahmedi Gülşehri, Süleyman Türkmani, Mesut Gülşehri.

Kırşehirli Âşıklar: Âşık Musa, Âşık Said, Aşık Seyfullah, Aşık Hasan, Aşık Boyacı, Adil G. Vahapoğlu, Asım Gönen, Muharrem Ertaş, Neşet Ertaş, Şemsi Yastıman, Çekiç Ali, Dursun Kaya.

1.1.6. Kırşehir'in Tarihi Eserleri

Kırşehir Kalesi, Cacabey Medresesi ve Türbesi, Ahi Evran Camii ve Türbesi, Lale Camii, Alaaddin Camii, Kapıcı Camii, Çarşı Camii, Aşıkpaşa Türbesi, Kalendar Baba Türbesi, Kedikköprü Kervansarayı ve Köprüsü, Süleyman Türkmani Türbesi, Muhterem Hatun Türbesi, Melik Gazi Türbesi, Muzafferüddin Behram Şah Medresesi, Fatma Hatun Kümbeti, Merkez Kalehöyük, Kaman-Çağırkan Kalehöyük, Dulkadirli Hashöyük, Üç Ayak Kilisesi, Cemele Kalesi, Öküzbaşı Sunağı, Ömerhacılı Kalesi, Keçi Kalesi, Başköy ve Yağmurlu Kaleleri, Kümbetaltı Yeraltı Şehri, Dulkadirli İnli Murat Yeraltı Şehri, Mucur Yeraltı Şehri, Mucur Kepez Köyü Yeraltı Şehri, Yeşilyurt Yeraltı Şehri, Aksaklı Köyü Yeraltı Şehri ve Mağaraları, Kesiş Sarayı, Kilise, Karadurak Şehri Kalıntıları, Kızılın, Uyluk Şehri Kalıntıları,

Yuğ Höyüğü, Aflak ve Aksaklı Kiliseleri, Kefes Kalesi, Aflak Baba Türbesi, Tarihi İstanbul- Bağdat Yolu, Geyikli Baba, Şeyh Hamza, Damat İbrahim Paşa'nın Mucur'a yaptırdığı Çeşmeler.

1.1.7. Kırşehir'in Doğal Güzellikleri ve Turistik Yerleri

Seyfe Gölü ve Kuş Cenneti, Mucur- Köme, Avcı İçmecesesi, Terme Kaplıcası, Karakurt Kaplıcası, Bulamaçlı Kaplıcası, Büyük Hamam Kaplıcası, Küçük Hamam Kaplıcası, Kaman Savcılı Ilıcası, Kuş Kalesi, Toklumen Doğal Plajı, Davul Ağıl, Çoğun Barajı, Savcılı Büyükoba Plajı, Kırşehir Müzesi, Devekuşu Çiftliği.

1.1.8. Kırşehir ve Ahilik

Ahilik, Hacı Bektaş-ı Veli'nin önerisiyle Ahi Evran tarafından kurulan bir esnaf dayanışma ve yardımlaşma teşkilatıdır. Selçuklu ve Osmanlı devleti dönemlerinde Anadolu'da yaşayan halkın ekonomi, sanat, ticaret ve zanaat gibi alanlarda yetişmelerini sağlayan bir kurumdur. Bu kurum, halkı hem ekonomik hem de ahlaki yönden yetiştiren, meslek yaşamında iyi insan özelliklerini temel alarak düzenlenen bir örgütlenmedir. Kendine has kuralları olan bu örgüt, günümüz esnaf odalarının da temelini oluşturmuştur. Ahilik iyi ahlakın, doğruluğun, kardeşliğin, yardımseverliğin, dayanışmanın birleşerek bütünleştiği bir sosyo-ekonomik düzendir. Ahi Evran'a "Ahi Baba" denildiği de bilinmektedir.

Ahilik; Anadolu'da 13.yüzyılda kurulup belli bir süre içerisinde birtakım kurallara göre işlemiş esnaf ve sanatkârlar birliğini ifade eder (Şimşek 2002: 17).

"Bir kavram olarak ise Ahilik, İslam dünyasında Abbasi Halifesi Nasır Li-dinillah tarafından kurumlaştırılan "fütüvvet" kurumunun, Anadolu'da XIII. Yüzyıldan itibaren milli ve yerli unsurlarla donanmış bir şeklidir." (Köksal 2008: 57)

Anadolu'da Ahilik esnaf teşkilatının kurucusu olan büyük âlim Ahi Evran-ı Veli'dir. İsmi Mahmud bin Ahmed el- Hoyi, künyesi Ebül-Hakayık lakabı

Nasuriddin ünvanı Nimetullah'tır. İnsanlara kardeşlik ve beraberliği aşlamak için hocası Evhadüddin ile birlikte Anadolu'ya gelmiş, burada hocasının kızı Fatıma Bacı ile evlenmiş ve Anadolu şehirlerini birer birer dolaşmıştır. Bu arada yaklaşan Moğol istilasına karşı da Anadolu halkının metanetinin arttırılmasını ve teşkilatlandırılması için bütün gücüyle çalışmıştır. Hocasının vefat etmesi üzerine yerine geçmiş ve Kayseri'ye yerleşmiştir. Burada debbağlık (Dericilik) yaparak kendi elinin emeği ile geçimini temin etmiş ve halkı irşad etmeye devam etmiştir. Kendisine sorulduğu zaman Debbağlık sanatların en kutsalıdır. Çünkü sabır ve tahammül gerektirir demiştir. Ahi Evrân daha çok esnaf ve sanatkârlar tarafından sevilmiştir. Burada hareketle hemen şehir ve kasabalarda kardeşlik manasına gelen Ahilik Teşkilatını kurmuş ve kısa zamanda Anadolu'nun büyük bir bölümünde toplanıp sohbet edebilecekleri, birbirlerinin ilimlerinden istifade edebilecekleri dergâhlar yaptırmıştır. Bugünkü manada Esnaf teşkilatı diyebileceğimiz bu kuruluş esnafı bir çatı altında toplamış ve örgütlenmesini sağlamıştır. Bu arada Moğol istilasına karşı halkı uyarmaya ve istiladan kaçanlara yardım etmeye bütün gücüyle destek vermiştir (valilik@kirsehir.gov.tr).

Ahilik, tahminen 5. yüzyıldan itibaren Türkistan'da Maverâünnehir'de Türkler arasında gelişip yaygınlaşmış, sanatı, ticareti, dayanışmayı, yardımlaşmayı, birlik ve beraberliği temsil eden kurumdur. Ortaya çıktığı andan itibaren yüksek bir ahlakın, misafirperverliğin ve sanatın ayrılmaz bir bütün olduğu mozaiktir. Ahilik, Anadolu'da 13. yüzyılda sosyal düzeni sağlamaya yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur. Selçuklu Devleti'nin kurulmasında önemli rol oynamıştır. Ahilik köylere, kasabalara kadar yayılmıştır.

Ahilik, en küçük örgütünden en büyük teşkilatına kadar milli birlik ve beraberliği, karşılıklı saygı ve sevgiyi, sosyal dayanışma ve yardımı temel ilke edinen, el birliği, gönül birliği ve kardeşlik duyguları içerisinde, din ve ahlak kurallarına bağlı; kökü sağlam, düzenli ve milli bir toplum kurmayı amaçlayan bir kuruluştur.

Ahilik kurumuna "fütüvvet" adı da veriliyordu. Kendilerine özgü töreleri ve "zaviye" adıyla tanınan dernekleri olan bu yapılanmanın üyeleri daha çok esnaftan

kişilerdi. Ahilik'in, küçük sanatların gelişip yayılmasında, sanat ehlinin geleneksel kurallara göre yetiştirilmesinde, ekonomik hayatın düzenlenmesinde büyük faydaları olduğu, manevi yönden her zaman itibar gördüğü ve maddi dengeleri sağlayan bir teşkilatlanma olduğu yadsınamaz bir gerçektir.

Fütüvvet ve Ahilik'in tarihi eskilere dayanmakla birlikte, Anadolu'da Ahilik'in kurulması ya da teşkilatlanmasında Ahi Evrân'ın öncülük ettiği söylenir ve Ahi Evrân bu örgütün piri sayılır.

Ahilik, sanatın, ticaretin ve mesleğin olgun kişilik, ahlak ve doğruluğun iç içe girmiş bir karışımıdır. Ahi diye anılan kişi kesin olarak bir sanat, ticaret ya da meslek sahibidir. O, bununla beraber olgun, ahlaklı, merhametli, iyiliksever ve her işinde, her davranışında dürüst ve güvenilir bir kişidir.

Araştırmacılar “Ahi” kelimesinin kaynağı hakkında iki farklı görüş olduğunu belirtmişlerdir. Bu görüşlerden biri kelimenin Arapça “kardeşim” demek olan “ahi” kelimesinden, diğeri ise, ilk defa Divanu Lügati't-Türk'te geçen ve “eli açık, cömert” anlamlarına gelen Türkçe “akı” kelimesinden (Köksal 2008: 53) geldiği yönündedir.

Ahi kelimesinin Arapça'dan Türkçe'ye “ kardeş-birader” anlamı ile geçmiş ve Türkçede geniş kapsamlı bir kavram haline gelmesinin yanında “ cömert-yiğit” anlamlarını da kazandığı bilinmektedir. Gerçekten de Ahilik'te cömertlik çok önemli ilkelere sahiptir. Ahilik; kahramanlık ve dini nitelikler içeren Fütüvvet namelerinin yanında 1000'e yakın düzenleyici kurala sahiptir. Bu kurallar sadece insanın dış dünyasını değil, iç dünyasını da düzenleyecek niteliktedir.

Bu çerçeve içindeki düsturları ise şöyledir:

Elini, sofranı, kapını açık tut/ gözünü, dilini, belini bağlı tut.

Ahilik, tasavvufi inançlar içinde hırsızlık ve haramdan uzak durmayı, namuslu olmayı, sır saklamayı, kötü söz söylememeyi telkin eden ahlaki prensipleri yaymış; iyi, doğru ve güzele dönük, kardeşçe yaşama ilkeleriyle Osmanlı Devletinin Sosyal ve Ekonomi düzeninde ilk esnaf teşkilatını kurmuş ve devletin yardımcısı olmuştur. Ahilikte kalfalığa geçişi sembolize eden “ Şed Kuşatma” vardır. Ahi, birkaç iş ve sanatla değil, yeteneğine en uygun olan tek bir iş veya sanatla uğraşandır. Ahi, doğru

olmalı, emeğiyle hak ettiğinden daha fazlasını kazanma yoluna sapmamalıdır. Ahi, işinin veya sanatının geleneksel pirlерinden, kendi ustasına kadar bütün büyüklere isten bağlanmalı sanatında ve davranışlarında onları örnek almalıdır. Ahi kazancını geçiminden arta kalanını, tümüyle yoksullara ve işsizlere yardımda kullanmalıdır. Bütün Ahilere yönelen düsturların yanı sıra, Ahiliğin, kadınlar kolu olan Bacıyan-ı Rum (Anadolu Bacıları) için; aşına, işine, eşine sahip ol düsturu ayrıca önem kazanmıştır (valilik@kırsehir.gov.tr)

2. BÖLÜM

2.1. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE “ABDAL” KAVRAMI

Abdal kavramı hakkında yaptığımız araştırmalar neticesinde bu sözcüğün geçmişten günümüze çeşitli anlamlar ifade ettiği anlaşılmaktadır. İlk kez “Akhunlar” için kullanılan bu kavramın dini-tasavvufi boyutu da sözcüğe farklılık kazandırarak anlam çeşitliliği sağlamıştır.

Tasavvufi kaynaklara göre Abdallar “Saç ve sakalları birbirine karışmış, solgun yüzlü, hareketsiz, işsiz güçsüz, çocuksuz, yeryüzünde tek bir dikili ağacı bile bulunmayan ve yalnızca kendilerine gösterilen hedefe ulaşmak için katılacakları yarınki yarışa bugünden idman yaparak hazırlanan kişiler.” (Uludağ 1988: 59) olarak tanımlanmaktadır.

Abdal; Arapça’da b-d-l fiilinden türemiş, bedil karşılıklarının çoğulu olup; “Bir şeyin veya kimsenin yerini tutmak” anlamına gelir. Klasik inanışa göre dervişler, nefeslerini ruhlarına karşılık (bedel) olarak verdiklerinden, “bedel” ile “Abdal” arasındaki ilişkinin buradan kaynakladığı düşünülebilir.

Abdal sözcüğü; bedel kelimesinin çoğulu olarak; gezgin dervişlere verilen ad olmuştur. Çok gezdikleri için birçok olaydan Abdalın bilgisi olduğu düşünülürse “Abdala malum olur” sözünü de bu durumla ilişkilendirmek mümkündür.

İslam halifeleri Ali ve Ebu Bekir, Kur’an’daki “Sizin en iyiniz, insanlara en faydalı olanınızdır.” hükmüne tam anlamıyla uyabilmek arzusuyla kendi servetlerini halka vakfederek insanlara hizmet yoluna girmiş, hayatlarındaki arınmışlığı anlatmak amacıyla kendilerine “safa başılar” demişlerdir. Böyle toplulukların üyeleri, Peygambere ve onun öğretilerine sadakat yemininde bulunmuş, bir topluma ait olmaktan doğan görevlerini ifa etmeye devam etmiş, arada bir toplanarak, her seferinde o toplantıdaki cemaat özel ibadetler yapmışlardır (Garnett 2010: 14).

Abdal kelimesinin XII ve XIV. asırlarda İran’da yazılmış edebiyat tarihi metinlerde “derviş” manasına XV. asır metinlerinde ise “meczip, divane” manasına, XVI. asır metinlerinde ise “Kalenderlere benzeyen serseri dervişler” manasına, XVII

ve XVIII. asırlarda ise İran'da "Serseri ve dilenci derviş" manasında kullanıldığı görülmektedir (Köprülü 1988: 61).

Abdallık tabirinin kılık kıyafet, otorite vb. gibi dış etmenlerle uzaktan yakından ilgisi bulunmamaktadır. Abdallık, maddi ve göreceli durumlardan uzaklaşmış bir gönül işidir.

"Abdallık Arif-i nefis olmak veya ölmeden evvel ölmek veya Abdal olup Hakk'a vuslat etmek gibi tabirlerin delili, özge bir âlem, ilahî bir ask ve şevke dayanan manevî bir halet-i ruhiyedir." (Ayata 2006: 26).

Abdallar, ermiş sıfatını sadece çok ibadet ederek değil; gönül zenginliği, kalp temizliği ve insanlara faydalı işler yaparak kazanmışlardır.

Zaman zaman "Horasan Erenleri" olarak da anılan bu zümrelerin -ki o dönemde ailesi, belli bir yeri yurdu olmayan bekâr gençlerden oluşan bir topluluk olarak tanımlanmaktadır- Osmanlı'nın kuruluşu aşamasında Anadolu'ya dışarıdan gelip yerleştikleri; Bizans'la devamlı mücadele halinde olan Osmanlı Beyliği'ne birçok savaşta yardımcı oldukları; bu hizmetleri karşılığında da bizzat fethettikleri bazı bölgelerin kendileri ve müritlerine bağışlandığı bilinmektedir (Ocak 1992: 88-89). Bu Abdal gruplarının o dönem için "bugünkü anladığımız manada klasik Sünnilikten farklı bir İslam anlayışına (heterodoks popüler bir İslam) sahip" (Ocak 1992: 90) olmalarından dolayı halk arasında "akîdeleri bozuk serseri dervişler" olarak büyük bir ün kazandıkları bilinmektedir. Böylelikle "Abdal" terimine yüklenen tasavvufi anlam değişmiş, Abdal tabiri "serseri, dilenci derviş" gibi manalarda kullanılmaya başlanmıştır (Köprülü 1988: 61).

Bu bilgilere dayanarak "Abdal" isminin tasavvufi bir kaynağa bağlı olduğu düşünülebilirse de, ismin kökeniyle ilgili farklı tanımlamalar da yapılmıştır.

Abdal sözcüğü tarihte ilk kez M. IV. asırda Akhunlar için kullanılmıştır. Hint kaynaklarında "Akhun, Huna, Eftalid, Abdal", kaynaklarında "Ephtalit, Abdal, Neftalit", Ermeni kaynaklarında "Hepital", Sanskritçe Çin kaynaklarında "Yetha", Bizans kaynaklarda "Huna", Sasanilerle sıkı teması olan İslâm kaynaklarında ise "Heyâtıla, Hebâtıla" olarak geçer. Süryani kaynaklarında "Eftalit" ve "Abdal" olarak

karşımıza çıkmaktadır (Ayata 2006: 6). Z. V. Togan ise, Harzemşahlar sülalesinin İslâmiyet'ten önceki zamanlarda hüküm süren Abdal (Eftalit)lar neslinden olduğunu fakat kendilerini İranî addettiklerini ifade etmektedir (Togan 1981: 1/60).

Abdal ismine VI. asrın sonlarında Batı Afganistan'da Kandahar civarında yaşayan bir kabile olarak “Abdal” veya “Abdâlî” şeklinde rastlanmakta ve bunlar bu ismi eski dedeleri olan Abdal veya Avdal'dan almışlardır. Köprülü, Afgan Abdalileri ismiyle bir zamanlar yine buralarda hüküm sürmüş olan Eftalit –veya Eptalit, Evtalit, Abdela- adlı Türkler arasında bir ilişki olması ihtimalini ileri sürmüştür. Köprülü “Bizim tahminimize göre, Afgan Abdalları –yani Abdal: Durranîler- Tıpkı Afgan Galzaileri –yani Kalaçlar- gibi, Eftalit devletini kurmuş olan Türklerin soyundandır” demektedir (Köprülü 1989: 403).

Hazar ötesinde Türkmen kabileleri arasında Abdal isimli bir kabileden bahseden Nebelson, 1852 yılında yayınlanan eserinde verdiği bilgiye göre Türkmenler arasındaki bir rivayete göre Türkmenlerin ayrıldığı on iki boydan altısının Kay'ın oğlu ve selefi Hasan (Esen)'den geldiği belirtilerek bunlardan birincisinin Abdal boyu olduğundan damgalarının ise Ay olduğundan bahsetmektedir. Bu kabile dört şubeye ayrılmaktadır: 1- Deli, 2- Kurban, 3- Ugur veya Ogrı, 4- Mengli-Hoca. 1849 istatistiğine göre bu dört şubenin nüfusu 1065 kişi olup seksen çadır daima Astrahan şehri civarında yaşar, diğerleri ise sabit bir yere sahip olmadıklarından Kundrav Tatarları yanında yaşarlardı (Ayata 2006: 9).

Köprülüden edindiğimiz bilgilere göre Abdal sözü Türkler arasında Oğuz Türklerinin doğu ve batı kolları arasında çok yayılmış bir söz olup genellikle “şaşkın, sersem, ahmak, budala” manalarında kullanılmıştır (Köprülü 1989: 362).

Bugün için gösterişsiz, sade yaşamaktan yana olan, alçakgönüllü kimse, ehli dil, rint karşılığı kullanılan kelime, daha sonraları Anadolu Abdalları'nı (Abdalan-ı Rum, Horasan Erenleri) içine alan bir tabir olmuştur. Abdal kelimesi geçirdiği evreler sonucu esas fonksiyonu ve anlamından ayrılarak evliya geçinen mukallitlere, miskin ve fakirlere, kalender meşrep yaşayanlara, geçim umurunda olmayan, iş bilmeyen, kâr ve zarara akli ermeyen adamlara, anlayışı kıt ve ilkel düşünceli, fakir ve dilencilere âlem olmuştur. Dahası anlayışsız, zekâsı pek gelişmemiş, zekâ

yoksunu, alık ve ahmak anlamlarını karşılar olmuştur. Hatta bir yeri yurt edinmeyen, yaz kış göçebe halde yaşayan ve müziğe düşkün Kıptilere de halk, Abdal adını takmış; daha çok Ankara, Kırşehir ve Yozgat havalisinde, davulcu ve köçeklerinde aralarında yetiştiği bugün için “ Abdal havası” diye şöhret bulan halk müziği tarzının icracıları olarak düğün ve derneklerde aranan; eskiden elekçi ya da Pûşiyân diye de anılmıştır. İstanbul yöresinde güllaççı tabir edilen geniş bir kesim de Abdal olarak anılmaktadır (Harmancı 2006: 80).

Anadolu’da eskiden beri yerleşmiş Abdal oymakları vardır. Bugünkü Abdallar kendilerinin Türk ırkından ve İslâm olduklarını ifade ederler. Bu ifadelerine ilave olarak da ulu ve aziz saydıkları Karayağmur’un reisliği altındaki Horasan Erleri (Güney ve Doğu Abdalları ise, Oğuzlardan) Beydilli boyu ile beraber Anadolu’ya geldiklerini ısrarla söylerler. Abdallar soy itibariyle Türkmen’dirler. Bugünkü Anadolu Abdalları –Tahtacılar, Çepniler daha doğrusu bütün Anadolu Kızılbaşları gibi- Babaî Türkmenlerinin bakiyeleridir. Binaenaleyh bunları, dili ve soyu bütün bütün başka olan Çingenelerle akraba veya yurt tutmuş Çingene gibi telakki etmek katiyen doğru değildir (Ülkütaşır 1968: 251).

Abdallar, zaman içerisinde değişik yaşam tarzlarından kaynaklanan sebeplerle farklı isimlerle ifade edilmiş sosyal bir alt kültür grubudur. Görünüşleri ve sahip oldukları kültürel özyapıları nedeniyle öteki olarak atfedilmeleri dışında, haklarında fazla bilgi sahibi olunmayan Abdal grupları, bugün de farklı adlandırmalarla anılmaktadırlar. Yaşamları, giyimleri, yaptıkları işler, sergiledikleri davranışlar onların bu denli farklı isimlendirilmelerinin temelini oluşturmuştur.

Halk bunları elek, sepet yapmak; bir kısmı da göçebe olmak bakımından Çingene addeder. Mesela: Abdallara Güney Anadolu’da “Çingene”, Doğu Anadolu’da “Elekçi” derler. Kuzey Anadolu’da ise Elekçi daha çok Gregoryen Ermeni Çingenelerine denilir. Konya ve dolaylarında da Abdallara “Carcar” adı verilir (Halk dilinde Carcar “İlahi söyleyerek dilenen” kimseye derler; dilenci derviş demektir). Binaenaleyh, halkın **-aslında Türk soyundan olan-** Abdallar hakkındaki bu umumi ve pek basit telakki tarzı, ilmi bir mana ve mahiyet taşımaktan çok uzaktır (Ülkütaşır 1968: 251).

Abdallar Türkiye’de yaygın olarak Antalya, K.Maraş, G.Antep, Adana, Ş.Urfa, Konya, Sivas, Osmaniye, Amasya, Dinar, Osmancık, İskilip, Van, Merzifon, Mecitözü, Havza, Karaman, Kulu, Mut, Muş, Elmalı, Keskin, Kırşehir, Niğde, Çiçekdağı, Tarsus, Erzurum, Hatay, Eskişehir, Burdur, Tokat, Nevşehir, Tunceli, Manisa, Zonguldak gibi çok geniş bir coğrafi alana yerleşmekle beraber, özellikle büyük şehirlere göçle birlikte, Türkiye’nin hemen her yerinde yaşamaktadırlar (Yılmaz 2008: 23-28). Ali Rıza Yalman Gaziantep/Kilis’i gezerken burada yaşayan Abdallarla ilgili bilgiler de edinir. O, Topal Abdal adlı kişiden edindiği bilgiler doğrultusunda Abdalları; Fakçılar, Tencili Abdalı, Beydili Abdalları, Gurbet ve Cesis Abdalı, Kara Duman Abdalları (Yalman 1993: 19) şeklinde sınıflandırmıştır.

Edindiğimiz bilgiler ışığında geçmişten günümüze kadar “Abdal” kelimesine çeşitli anlamlar yüklenmiştir. İlk kez Akhunlar için kullanılan bu kavram dini-tasavvufî boyutuyla da karşımıza çıkmaktadır. Birbirinden farklı olan bu tasavvurların kültürümüze de zenginlik kattığı söylenebilir. Abdal farklı kültürlerde kendisine yer bulmuş bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Farklı kültürlerde kendine yer bulmasına karşın zihinlerde aynı manaları tasavvur etmemiştir. Yer ve zaman unsurlarına göre mahiyeti değişmiştir. Bazı bölgelerde tasavvufî bir boyut kazanıp dervişlik hırkasına bürünürken bazı bölgelerde ise aşağılanma anlamında kullanılmıştır. Anadolu’nun birçok bölgesinde bulunan Abdal toplulukları, kendilerinin Müslüman ve Türk olduklarını ifade ederek kapalı bir toplum yapısı sergilemektedirler. Zaman zaman Abdallar diğer gruplarla- özellikle Çingenelerle- karıştırılmış ya da benzetilmektedirler. Abdalların, bu karıştırılma ya da benzetilme durumundan rahatsız oldukları da bilinmektedir.

2.2. KIRŞEHİR ABDALLARI

Abdallar günümüze kadar yeterince araştırılmamış bir topluluktur. Ahmed Caferoğlu Kırşehir Vilayetinin Etnik Teşekkülüne Dair Notlar makalesinde toplum içinde dikkati çeken bu grubun, M. Fuat Köprülü, A. Logofet, O. Tumanoviç ve Gunnar Jarring gibi araştırmacılar tarafından Türkmen oldukları kabul edilmekle birlikte eğlence ortamlarında çalışarak hayatlarını sürdürdüklerini uzun boylu, esmer ve sürmeli gözlü oldukları için de halkın onları “Kıpti” olarak isimlendirdiğini bilmekteyiz.” (Caferoğlu 1947: 92) demektedir.

İç Anadolu Bölgesi’nde Kırşehir İli ve çevresinde, hayatlarını çoğunlukla müzisyenlik yaparak sürdüren ve halk arasında ‘Abdallar’ adıyla anılan bir topluluk yaşamaktadır. ‘Abdal’ kelimesinin Etimolojik yapısı, bir sosyal grubun tanımlamasını yapabilecek kadar açık değildir. Kelime, karşılıklı birbirinin yerine geçen anlamındaki ‘bedel’, ‘bedil’ kökünden gelmekle birlikte; anlam olarak, Abdal kavramını çok da karşılamamaktadır (Köprülü 1935: 26). Yaptığımız araştırmalar ve çalışmalar neticesinde Kırşehir Abdallarının Türkmen boylarıyla Anadolu’ya geldiklerini ve Türkmen olduklarını fakat onlar hakkında yeterince yazılı kaynak bulunmadığı bilinmektedir.

Abdallar, hayatlarını daha çok müzisyenlik yaparak ve gününbirlik işlerde, işçilik türü meslek gruplarında çalışarak sürdürmektedirler. Sosyal değişim sürecinde ortaya çıkan müzisyenlik geleneğinin kırılma eğilimine rağmen, bugün hala Kırşehir ve Kaman’da yaşayan Abdallar arasında da en yaygın meslek ‘çalgıcılık’ olarak belirmektedir (Gürsoy 2006: 71). Abdalların en çok bilinen mesleğinin müzisyenlik olması, bu mesleğin grup içerisinde gelenekselleştiğinin en önemli göstergesidir. Nitekim yapılan görüşmelerde de katımcılar bu mesleğin bir gelenek haline geldiğini ifade etmişlerdir.

Kırşehir Abdalları yakın zamana kadar gezginci olduklarından halkla ve çiftçiyle daima bir arada içli dışlı olmuşlardır. Lakin tarımla hiç uğraşmamışlar gelir kaynakları icra ettikleri sanatları olmuştur. 1960’lı yıllara kadar “köçeklik” yaptıkları da bilinen Abdalların bu dönemden sonra getirilen yasaklamalarla bu işi bıraktıkları

bilinmektedir. Dönem içerisinde köçeklik yaptığı bilinen en önemli ustalardan biri de Neşet Ertaş'tır. Bugün ise köçekliğin Abdallar arasında yapılmadığı söylenebilir.

Yakın bir döneme kadar Abdallar arasında sünnetçilik yaparak geçimlerini sağlayanların da var olduğu bilinmektedir (K.K. 12, 23).

Anadolu'da meşhur olan "Abdal düğünden, çocuk oyundan usanmaz." sözü, Abdalların tüm yaşamlarının düğünlere göre ayarladıklarını anlatması bakımından önemlidir.

"Bin yıllık Anadolu-Türk tarihinde belli bir yeri olan Abdalların çoğunluğu, elekçilik, sepetçilik, kalaycılık, sünnetçilik ve müzisyenlik gibi benzer zanaatlarda yoğunlaşmışlardır. Abdalların günümüzde birçok çalışmaya konu olması, onların yaşadıkları bölgelerde evlenme ve düğün gelenekleri etrafında teşekkül etmiş olan eğlencelerin icrasında başlıca rolü üstlenmeleridir. Abdalların sanatlarını icra ettikleri mahallerin başında düğünler gelir. Bir Abdal için düğün, – buna en ünlüleri Muharrem Ertaş, Neşet Ertaş, Çekiç Ali, Hacı Taşan vd. de dâhil- hem geçimini sağlayacağı bir iş ortamı hem de hünerlerini sergileyebileceği bir gösteri alanıdır. Büyük bir çoğunluğu şairlik yetisine sahip olmayan Kırşehir Abdalları, başta Toklumenli Âşık Sait olmak üzere âşıklık geleneği çerçevesinde eser vermiş diğer âşıkların aşk, tabiat, göç, yoksulluk, gurbet, iskân gibi çeşitli konularda söyledikleri şiirleri gelenekten tevarüs ettikleri müzik bilgisiyle havalandırıp (besteleyip) çalıp söyleyerek geniş kitlelerce sevimlerini sağlamışlardır. Her türlü ezgiyi büyük bir ustalıkla icra eden Abdallar, daha çok "bozlak" olarak adlandırılan bir tür uzun hava ile ünlenmişlerdir. Sazı ve sözü bize kayıtlarla ulaşabilen ve hepsi ayrı birer değer olan "bozlak" ustalarının en tanınmışları Kırşehirlili Neşet Ertaş (1938-2012), babası Muharrem Ertaş (1913-1984), Çekiç Ali (1932-1973) ve Keskinli Hacı Taşan (1925-1983)'dir. Daha onlarca sayılabilecek Kırşehir Abdalları içerisinde, sazı, sözü,

kişiliği ve şairliğiyle ön plana çıkan isim kuşkusuz Neşet Ertaş'tır.”
(Bekki 2012: 12).

Kırşehir Abdallarından olan Neşet Ertaş'ın bir ses, söz ve saz ustası olarak ününün yurt içi ve yurt dışı sınırları aşması ilgiyi Neşet Ertaş'ın dolayısıyla da Abdal topluluğunun üstüne çekmiştir. Gerek akademik alandaki araştırmacılar gerekse sosyal medya Abdallara karşı büyük bir ilginin oluşmasını sağlamıştır. Bu durum Abdalları, yorumladıkları müzik türü ve sürdürdükleri yaşam tarzı nedeniyle Kırşehir'in ülke gündeminde yer almasına imkân sağlamıştır. Neşet Ertaş'ın uzun bir süre yurt dışında yaşaması, Abdallar üzerine yapılan araştırmalarda Kırşehir'de yaşayan diğer Abdalların da birer kaynak şahıs olmasına vesile olmuştur.

Bayram Bilge Tokel, Neşet Ertaş'ın hayatını ele aldığı kitabında Abdalların yaşattığı geleneksel kültür olgusu hakkında şunları dile getirmektedir:

“Bu geleneğin iki ana damarı var; birincisi Hacı Bektâş-ı Veli hazretlerinden başlayarak Yunus Emre'lerin, Âşık Paşa'ların, Ahmet Gülşehri'lerin, Koyun Abdal ve Âşık Musa'ların Hakk'ı ve halkı terennüm eden sade dilleri ve aydınlık gönüllerinin asırlardır sönmeyen ışığı... İkincisi de, çevre illerle birlikte yoğun bir Türkmen nüfusunu bünyesinde barındıran Kırşehir'in; bu göçebe Türkmen aşiretlerinin Orta Asya'dan getirdikleri saf şiir ve müzik kültürünün, bir başka deyişle söz ve saz kültürünün kutsal topraklarından biri oluşu. Biri yazılı, diğeri sözlü kültürü temsil eden; biri şehri, diğeri köyü sembolize eden; biri yerleşik hayat ve şehir kültürünü, diğeri göçebe hayat ve göçebe kültürünü ifade eden bu iki zengin kaynak, Kırşehir'de çevre illeri kışkandıracak bir müzik ve kültür zenginliği yaratmıştır. Temelde köklü bir kültür ve sanat teşkilatı olan ahiliğin de merkezi durumundaki Kırşehir'de ahilik kültürü etrafında oluşan zengin müzik ve sanat birikimini de bu çerçeveden değerlendirmek gerekir.” (Tokel 2012: 5).

Bu bilgilere dayalı olarak, Abdalların geleneksel yaşamlarının içerisinde müzisyenlik mesleğinin ağırlıklı olarak var olduğu söylenebilir. Abdalların, meslek

olarak müzisyenliği tercih ediyor olmalarıyla beraber Abdallar arasında müzisyenliğin nesilden nesile aktararak süren bir gelenek olduğunu söylemek de mümkündür. Abdalların müzisyenlik mesleğini tercih etmelerinde genetik etkinin yanı sıra çevrenin de önemli ölçüde etkili olduğu düşünülmektedir.

Çöloğlu, 1999'da yayınlanan çalışmasında, çevrenin yeteneklerin ortaya çıkması ve gelişmesi üzerindeki etkisini şu şekilde ifade etmektedir: “Kişi doğuştan yetenekli olsa bile bunu ortaya çıkaracak ve gelişmesini sağlayacak olan içinde bulunduğu ekonomik, sosyal ve kültürel çevredir. Hiçbir kimse, hiçbir konuda yeteneksiz değildir. Fakat bunu ortaya çıkaracak bir çevre içinde bulunmadığı takdirde birçok kişi belki de keşfedilmeden yok olup gitmiştir (Çöloğlu 1999: 97).

Belirtildiği üzere Abdalların Türkmenliği hakkında şüphe bulunmadığı bilinmektedir. Fakat Kırşehir'in Aşıkpaşa Semtinde Kürt Abdalı olarak isimlendirilen bir topluluk vardır. Bu topluluk da Türkmen Abdallar gibi müzisyenlikle öne çıkmakta olup az da olsa Türkmen Abdallarla aralarında kız alış veriş söz konusudur. Kırşehir-Merkez Aşıkpaşa Mahallesinde yapılan alan çalışması sırasında Türkmen Abdallarından Kürt Abdallarına gelin giden birkaç kadına rastlanılmıştır. Kürt Abdallarının çalgıcılığı nereden öğrendikleri ve Abdal olarak anılmaya nasıl ve ne zaman başlanıldığı ile ilgili her hangi bir yazılı kaynağa ulaşmak mümkün olmamıştır. Bununla birlikte, Abdal mesleği olarak bilinen müzisyenliği, çok eskilere kadar uzanmayan bir zaman diliminde komşuluk ilişkilerine dayanan bir süreçte öğrendikleri belirtilmiştir. (Gürsoy 2006: 54).

Kendilerine özgü bir yaşayış biçimine sahip olan Kırşehir Abdalları, bugüne kadar diğer topluluklar tarafından “öteki” olarak görülmüş ve bu nedenle Abdal olduklarını bile dile getirmekten çekinmişlerdir. Aslında yaptıkları işlerle buldukları çevrenin sosyo-kültürel ve ekonomik yaşamında etkili olan Abdallar, dışlanmış olmanın etkisiyle bugüne kadar yanlış tanınmışlardır. Kırşehir'de yaşayan Abdal topluluklarının içlerine girildiğinde özgün bir kültürlerinin olduğunu görmek mümkündür. Toplumda ‘öteki’ olarak görülen Abdallar hakkındaki bu kanı geçmişe nazaran günümüzde giderek etkisini kaybetmekte ve Abdalların da toplumda etkin rol almaya başladıkları görülmektedir.

Abdallar toplum içerisindeki diğer bazı gruplarla karıştırılmışlardır. Özellikle Abdal-Çingene yakıştırması hem Abdal topluluğu açısından rahatsızlık verici bir durum hem de grupların her ne kadar benzer yönleri olsa da ziyadesiyle farklılaşmaları bu tutumun ne kadar yanlış olduğunu söylemek zor olmasa gerekir. Çünkü yaptığımız inceleme sonucu elde ettiğimiz bilgiler, bu toplumun farklı yakıştırmalardan rahatsız olduklarını göstermektedir.

Bugün itibariyle Abdallarla iç içe geçmiş ve yaygın olarak kullanılan iki tanımlama bulunmaktadır. Bunlar; Teber ve Çingene adlarıdır. Köprülü'ye göre, Anadolu Abdallarına Teber adı verilmektedir. Bunun dışında Batı Anadolu'da yaşayan pek çok Abdal topluluğunun Teber adını kullandığı bilinmektedir ve konu üzerinde çalışan araştırmacılar yukarıdaki görüşü doğrulamaktadır. Diğer yandan Abdalları (Teberleri) tanımlamak üzere kullanılan Çingene adlandırması tartışmaya acık bir alandır. Zira hiçbir Abdal (Teber) grubu kendisini Çingene olarak tanımlamamakta ve Abdallığın daha yüce bir mertebe/grup olduğunu belirtmektedir. Kuşkusuz Çingene adının Türk toplumunda taşıdığı olumsuz imajların bu tercihte belirleyici etken olduğu söylenmelidir (Kolukırık-Yıldırım 2012: 147).

Çingene yakıştırmada, aynı coğrafyada her iki topluluk arasında da çalgıcılığın önemli yer tutmasının ve yaşam şekillerinin benzer olmasının büyük etkisinin olduğu söylenebilir. Mesleki benzerlikte farklılaşan noktalar bize onların Çingene olmadıklarını işaret etmektedir. Abdallar, klarnet, darbuka ve keman gibi enstrümanları bilmekte ve kullanmakta olmalarına rağmen; daha yaygın ve ağırlıklı bir şekilde bağlama, davul ve zurna gibi müzik aletlerini kullanmaktadırlar. Öyleyse Abdalların, meslek benzeşmesinden hareketle Çingene olarak atfedilmelerinin yanlış olduğunu belirtebiliriz.

Bugün Anadolu'nun değişik yerlerinden yaşayan kendilerine Abdal adını veren genellikle göçebe olarak yaşayan gruplar hakkında yapılan araştırma sonuçlarından bahseden Köprülü, Alevî olan bu küçük toplulukların halk arasında hatta Alevî halk arasında Çingene olarak isimlendirildiklerinden bahseder. Düğünlerde davul zurna çalarak geçinenlerin âşıklıkla yani saz şairliğiyle şöhret

kazananların olduğunu söyler. Kendilerine Çingelik yakıştırılmasını şiddetle reddettiklerini belirtir (Ayata 2006: 28).

Abdallara Çingene denilmesi hakkında Ülkütaşır, “*Halk bunları elek, sepet yapmak; bir kısmı da göçebe olmak bakımından Çingene addeder. Binaenaleyh bunları dili ve soyu bütün bütün başka olan Çingenerle akraba veya yurt tutmuş Çingene gibi telakki etmek katiyen doğru değildir. Bugünkü Anadolu Abdalları – Tahtacılar, Çepniler, daha doğrusu bütün Anadolu Kızılbaşları gibi- Babai Türkmenlerinin bakiyeleridir. Abdallar, soy itibariyle Türkmendirler.*” (Ülkütaşır 1968: 251) ifadesini kullanmaktadır. Abdallar hakkında Samancıgil ise “*Bugün Anadolu’nun hemen her köşesinde yer yer Abdal köyleri vardır. Bunların dilleri Türkçe yasayışları Türk’tür.*” (Samancıgil 1945: 92) demektedir.

Ali Rıza Yalman Elbeyli Abdallarından Topal Abdal’a: “Siz Çingene misiniz? diye sorduğunda Topal Abdal şu cevabı vermiştir: “Haşa efendim, biz Çingene değiliz. Çingene soyu ayrıdır, dedi.” (Yalman 1993: 20). Bu durumu önemli Abdal ustalarından olan Neşet Ertaş ise bir türküsünde şu şekilde dile getirmektedir:

Ey garip gönüllüm dertli yoldaşım	Zengin isen ya bey derler ya paşa
Neden belli değil baharın kışın	Fukara isen ya Abdal derler ya
Var mıdır sormazlar ekmeğin aşım	Çingen haşa
Zengin isen ya bey derler ya paşa	O hakkı tanımaz kul kandıranlar
Fukara isen ya Abdal derler ya	İnsanlığın ne olduğu ne anlar
Çingen haşa	İnsanlık varlıkla olursan anlar
Sen de bir insansın insanlar gibi	Zengin isen ya Abdal derler ya paşa
Haksız kazancınan sürmedin demi	Fukara isen ya Abdal derler ya
İnsanlığın kuralları böyle mi?	Çingen haşa

Kim onun halini sormuş demezler	Zengin isen ya bey derler ya paşa
Cahilin gözünde hormuş demezler	Fukara isen ya Abdal derler ya
Gariplere kim iş vermiş demezler	Çingen haşa
Zengin isen ya Abdal derler ya paşa	Garibim engin ol uyma cahile
Fukara isen ya Abdal derler ya	Şeytanın kazancı nafîle hile
Çingen haşa	Sana ad takarlar üzülme bile
Boş durmak günahdır çalışmak sevap	Zengin isen ya bey derler ya paşa
Çalış ne duruyon sen de bir şey yap	Fukara isen ya Abdal derler ya
Çoğalır yoldaşın gör nice ahbap	Çingen haşa (Tokel 2012: 304-305)

Türküde Neşet Ertaş kendilerine Çingene yakıştırmaları yapıldığını söylemektedir. O, Çingene olmadıklarını, Türkmen Abdalı olduklarını ifade etmektedir.

Yukarıda belirtilen görüşlerden anlaşılacağı üzere Anadolu Abdallarının Çingenelerle hiçbir yakınlıkları yoktur. Sürdürdükleri meslekleri Çingeneler tarafından da yapıldığından halkın gözünde Çingenelerle bir tutulma, onlarla karıştırılma eğilimi göze çarpmaktadır.

Abdalların Anadolu'daki diğer Alevî zümreleri gibi Alevî-Bektaşî oluşları da Çingene olmadıklarının göstergesidir. Ayrıca Abdallarla ilgili Kırşehir yöresinde yaptığımız araştırmada Abdalların kendilerini "Türkmen Abdalları" olarak ifade ettikleri görülmüştür. Tarihi kaynakların ve kendilerinin Türkmen olduklarını ifade ettikleri halde Abdallara Çingenelik yakıştırmasında ısrar etmek bir yanılıdır. Kısacası Abdallar soy olarak Türk'türler (Ayata 2006: 34).

Katılımcılardan Ayvaz Başaran'ın ifade ettiğine göre Kırşehir Abdalları "Türkmen Abdalları"dır.

Yapılan incelemeler sonucunda Kırşehir Abdallarının sosyo-kültürel ve ekonomik hayatında ortaya çıkan değişimler fark edilmiş, gelecek kaygısı taşıdıkları gözlemlenmiştir. Bunun etkisiyle de Abdalların yeni iş alanlarına yöneldikleri tespit edilmiştir. Kırşehir Abdalları arasında eğitim ve öğretimin öneminin anlaşılmış olmasıyla birlikte henüz yeterli bir eğitim bilinci ve eğitime olanak sağlayacak bir sosyo-kültürel yaşam anlayışı yerleşmiş değildir. Eğitim düzeyinin düşük olması nedeniyle Abdallar, toplum içerisinde sosyo-kültürel açıdan birtakım sıkıntılar yaşamaktadırlar.

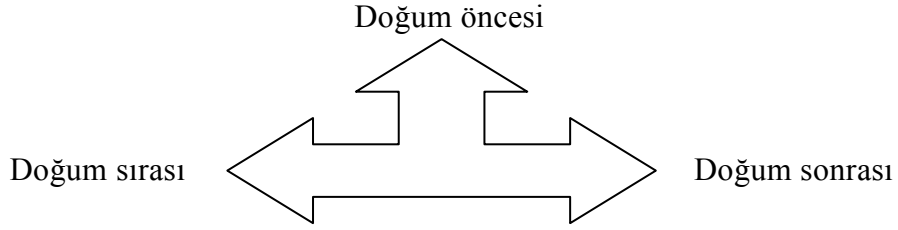
Abdallarda kırk yaş üzeri kişilerin birçoğunun okur-yazar olmadığı tespit edilmekle birlikte liseden sonra yüksek öğrenime devam etmiş olanların sayısı yok denecek kadar azdır. Bu nedenle Abdallar arasında eğitime dayalı iş sahibi olma söz konusu değildir. Genellikle aileden gelen bir meslek edinme vardır. İnceleme alanımızda yaptığımız görüşmelerde, Abdallar çocukların okutulmamasını ekonomik nedenlere bağlamaktadırlar. Ekonomik gücün oldukça düşük olduğu Abdal topluluklarında eğitimin bu nedenle ihmal edildiği belirtilmektedir. Katılımcılarımızdan edindiğimiz bilgiler ışığında geleneksel sanat eğitiminin kendi dönemlerinde yoğunlukla kullanıldığını fakat çocuklarının düzenli bir eğitim aracılığıyla yaşam standartlarını yükseltmeleri isteğiyle geçim aracı olarak müziğe yöneltmek hususunda baskı kurmaktan çekindiklerini öğrenmekteyiz (K.K. 13). Horasandan gelen Türkmen Abdalları olduklarını belirten Kırşehir Abdallarının kendilerine özgü yaşayış biçimleri vardır (K.K. 12). Abdallar kapalı bir alt kültür grubu olmaları sebebiyle kendi kültürlerini oluşturmuş ve bu özü korumayı başarmış bir topluluktur. Bu özelliği Kırşehir Abdallarında da gördüğümüzü söyleyebiliriz.

3. BÖLÜM

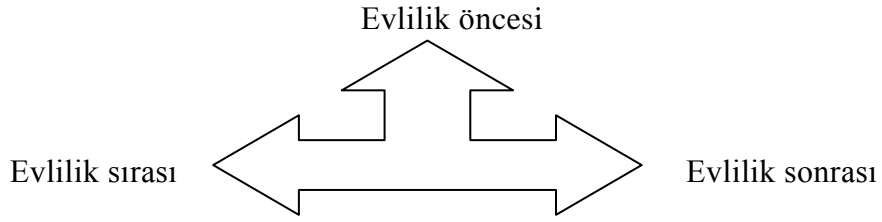
3.1. KIRŞEHİR İLİ ABDALLARINDA GEÇİŞ RİTÜELLERİ

Geçiş ritüellerini üç ana başlık altında inceleyebiliriz:

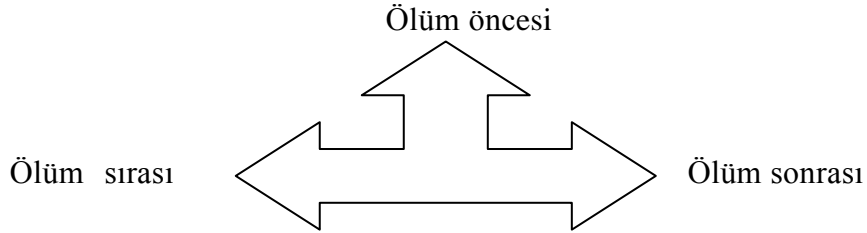
1) Doğum ile İlgili Geçiş Ritüelleri

2) Evlenme ile İlgili Geçiş Ritüelleri

3) Ölüm ile İlgili Geçiş Ritüelleri

İnsan hayatında bilindiği üzere üç önemli geçiş dönemi bulunmaktadır. Doğum, evlenme ve ölümden oluşan bu geçişlerin her biri kendi içerisinde bölümlere ayrılmaktadır. Her ana geçiş ve oluşturduğu alt geçiş evresi birçok adet, inanış, inanç, uygulama, tören ve ritüeli bünyesinde barındırmakla birlikte ait olduğu kültürün izlerini her yönüyle gözler önüne sermektedir.

İnanç, bir kimsenin günlük yaşamını, davranışlarını etkileyen, başkalarından öğrenme yoluyla kazılan düşünce varlığıdır. Anadolu inançlarının da öteki uluslardaki inançların da üç büyük kaynağı vardır. Bunlar; Çok tanrılı dinler, tek tanrılı dinler, günlük yaşam olaylarıdır. Anadolu halkının inancı yaşamına karışmış, bütün eylemlerine, davranışlarına yön verici bir nitelik kazanmıştır (Eyüpoğlu 2007: 29-37).

Hayatımıza yön veren bu uygulamaların amacının ise bu dönemlerde güçsüz ve korumasız kalan insanoğlunu kutsamak, korumak, kollamak ve gelebilecek her türlü tehlikeye karşı önlem almaktır.

İnsanlığın bu dönemlerle ilgili düşünce, tasarım, tutum, davranış ve uygulamaları belirli bir ülkenin, bir halkın ya da etnik bir grubun coğrafyasından ve kültüründen gelen bazı yerel ayrımların, özelliklerin dışında ana çizgileriyle evrensel bir nitelik taşımaktadır (Örnek 1977: 131).

Kültürümüzde geçiş dönemleriyle ilgili inanç, adet ve pratiklerin eski Türk kültürü inanç sistemleriyle bağlantısı olduğunu; yeni bir yurt olan Anadolu'da Türk kültürünün yeniden şekillendiğini ve günümüzde yaygın olan birçok inancın İslamiyet'in bir gerekliliği gibi yaşatılıp uygulandığını ifade edebiliriz (Artun 2000: 47).

Geleneklerin, göreneklerin, adet ve uygulamaların hayatın her döneminde insan üzerinde yaşantıyı değiştirecek yönde büyük bir etkisi vardır. Toplumsal ve kültürel hayatımızdaki farklılaşmalar inanış ve uygulamaların da gelişmesini sağladığı gibi değişmesine de neden olur. Nesilden nesile, kuşaktan kuşağa aktarılan adetler eski kuşaklarla yeni kuşaklar arasında bir nevi köprü görevini üstlenmektedir. İnançlarımızın her ne kadar zamanla vasıfları değişmiş olsa da yeni yeni mahiyetler kazanarak bulunduğu çevre şartlarıyla kaynaşmış olduğu söylenebilir.

3.1.1. Doğum

Yaşamın önemli evrelerinden biri ve ilki olan doğum bir âlemde diğerine geçiş, açılan yeni bir kapı, yeni umutlar, beklentiler, hayaller ve Tanrı tarafından

gönderilen neşe kaynağıdır. Kadının saygınlığı ve kutsiyetidir. Ailenin devamı demektir. Doğum olayı, toplumumuzda her zaman insanları sevindiren bir olay olarak görülmektedir.

Doğum birçok davranış kalıbının uygulandığı bir geçiş dönemidir. Ailenin çocuk istemesinden başlayarak çocuk doğduktan sonra da devam eden bir süreçtir. Bu süreçte hamile kadının ve çevresinin belirli davranış kalıplarına uyması beklenir ve istenir.

Toplumumuzda çocuğun önemini gelinin eve geldiği ilk günden itibaren görülmektedir. Anadolu'daki örneklerinde ve araştırma yaptığımız alanda da bu durum değişmemektedir. Abdallar gelin indiği gün gelinin kucağına çocuk vererek bu düşüncelerini bu davranışla ortaya koyarlar. Ayrıca gelin arabalarının önündeki oyuncak bebekte bize bu düşünceyi çağrıştırmaktadır.

Kültürümüzde üreme ve çocukları koruma görevi “Umay” a aittir. Abdulkadir İnan Yakut kadınlarının Umay'a saygı gösterdiklerini, Kırgız- Kazak kadınlarının da Umay'a önem verdiklerini ifade etmektedir (İnan 2000: 36).

Doğum, Türk halk kültürü içerisinde birçok adet, inanış, pratik, uygulama, gelenek, görenek ve ritüeli içinde barındırır. Araştırma yaptığımız bölgede bu dönemle ilgili uygulamalar Türk dünyası ve Anadolu'daki diğer yörelerle benzerlik göstermektedir.

3.1.1.1. Doğum Öncesi

Kültürümüzde doğum öncesi dönem çok önemlidir. Ailenin çocuk istemesiyle başlayan bu dönem çeşitli inanış ve uygulamaları içerisinde barındırır. Anneyi ilgilendirdiği kadar çevresindekileri de ilgilendiren bu dönem içerisinde insanlar umutlarının gerçekleşmesini beklerler. Bu yüzden de çeşitli yöntemlere ve çarelere başvururlar.

Araştırmamızda, ele aldığımız konu itibariyle bu dönem çeşitli başlıklar altında incelenmiştir. Edindiğimiz bilgiler, yararlandığımız makaleler ve kitaplar

dâhilinde kaynak kişiler de vererek, Türk dünyası ve Anadolu'daki benzerleriyle karşılaştırılarak ortaya konulmuştur.

3.1.1.1.1. Kısırlığı Giderme/ Gebe Kalma

Çocuk sahibi olamayan kadına ya da erkeğe kısır denilmektedir. Türk kültüründe kadının evlendikten sonra bir çocuk dünyaya getirmesi, ona yüklenen en önemli vazifedir. Toplumumuzda evlendikten sonra belli bir vakit geçince evli çiftlerden yakın çevre çocuk beklentisi içine girerek onlara bu yönde telkin de bulunurlar. Bu dönemde kadın ya da erkekte ortaya çıkan sorunlar çeşitli yöntemlerle giderilmeye çalışılır. Gerek tıbbi yöntemler gerek halk inanışları gerekse diğer uygulama ve pratikler başvurulmuş yollardandır.

Kadının, gelin gittiği yerde itibar kazanması, eşinin gözüne girmesi, analık hazzını tatması ve ailenin devamı için çocuk doğurması gerekir. Bu sebeplerden ötürü bir çocuk dünyaya getiremeyen kadın özellikle kırsal kesimde değersizleşir, horlanır, ezilir ve aşağılanır. Bir nevi kadına çevresi tarafından psikolojik baskı uygulanır. Bahsedilen nedenlerden ötürü kadın, gebe kalmak zorunluluğu hisseder. Çocuk doğurabilmek için bazı çarelere ve yöntemlere başvurur, arayışlar içerisine girer. Edinilen bilgilere göre bu çareler, yöntemler ve arayışlar toplumumuzda ana hatları itibariyle aynı olmakla beraber, yörelere göre farklılık da teşkil edebilmektedir.

Çocuğu olmayan kişilerin toplum tarafından dışlanmasının bir örneğini Dede Korkut Hikâyeleri'nde görülmektedir. Dede Korkut Hikâyeleri'nden Dirsehan, Bayındırhan'ın çadırında altına kara keçe konulup, kara otağa oturtulur. Yemek olarak da kara koyun yahnisinden getirilip önüne konulur. Dirsehan bunun nedenini sorduğunda, Bayındırhan'ın emri olduğu söylenip “oğlu kızı olmayanı yüce Tanrı hor görmüştür, biz de hor görürüz.” denilmiştir (Ergin 1997: 78-79).

Kırgız-Kazaklarda kısır kadınların sahrada tek başına biten bir ağaç, bir pınar yanında koyun kesip gecelediklerini; Yakutlarda çocuk isteyen kadınların kutsal bir ağacın dibinde ağlayıp sızlayarak dua ettikleri bilinmektedir (İnan 1995: 167).

Yahyalı'da çocuğu olmayan kadınlar "Meryem Ana" denilen ziyaret yerlerine giderler. Orada bulunan sudan içerek suyun başındaki kuşburnu ağacına bez bağlarlar ve çocukları olması için dua ederler (Gökbel 1988: 87). Safranbolu'da çare olarak ebegümece, ısırgan otu kaynatılır ve buğusuna oturulur, kadının beli çekilir, belinin çekildiği gün kadın eşiyle birlikte olur (Akbulut 2002: 11).

Çalışma yaptığımız alanda da konu ile ilgili şu hususlar karşımıza çıkmaktadır:

Kırşehir Abdallarında gebelik istenmesine rağmen hamile kalamayan kadınlar, bu durumu büyükleriyle paylaşırlar (K.K. 4, 5).

Hamile kalamayan kadınlara ısırgan otunun suyu içirilir (K.K. 6, 7).

Hamile kalamayan kadınlara ebegümece ve haşlanmış yarma ile bir karışım hazırlanır. Bu karışım kadının karın ve bel çevresine akşamdan sarılır. Sabaha kadar bekletilir (K.K. 6, 7).

Hamile kalamayan kadının beli çekilir (K.K. 6, 7).

Hamile kalamayan kadına çömlek çekilir. Bu işlem günümüzdeki şişe çekme uygulamasının bir benzeridir. Şişe ya da bardak yerine küçük çömlekler kullanılır. Kadının bel çevresine ve kasık bölgesine bu işlem uygulanır (K.K. 6, 7).

Kırşehir Abdallarında günümüzde ise Tıbbi sağıltma (doktor, ebe, hastane) yöntemlerine (K.K. 1, 2, 3, 4, 5, 7, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 21, 22, 27, 28, 30) başvurulmaktadır.

Abdalların kendi ifadelerine göre daha önceki zamanlarda hamile kalamayan kadınlar çocuk sahibi olabilmek için kendilerine yakın olan ziyaret yerlerine giderler (K.K. 4, 5).

Bu ziyaret yerlerinin başında Hacı Bektaş ve yakınlarındaki türbeler gelmektedir. Bu uygulamayla ilgili Hacı Bektaş'taki dilek ağacına bez parçası bağlanmaktadır. Burada dileklerin kabulü için dua edilmektedir. Çiçekdağı İlçesinin Çepni Köyü'nde bulunan Elvan Çelebi Türbesi de bu amaçla ziyaret edilir (Ayata 2006: 101).

Yaptığımız araştırma doğrultusunda Kırşehir Abdallarında kısırlığı giderme/gebe kalma yöntemlerine, çarelerine başvurulur. Türk Dünyası ve Anadolu da gebe kalamayan kadınlar için geçmişten gelen bir inanış olan “ziyaret yerlerine gitme” uygulaması Abdallarda da karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca “ısrırgan otu suyu içirme, ebegümece bitkisinin kullanılması, bel çektirme” gibi halk hekimliği yöntemleri de uygulanan benzer pratiklerdendir. Abdallarda günümüzde tıbbi yöntemlerin ağırlıklı olarak uygulandığı görülmüştür. Görüldüğü üzere Türk Dünyası ve Anadolu da gebe kalamayan kadınlar için başvurulmuş çareler Abdallarda da karşımıza çıkmaktadır.

3.1.1.1.2. Hamilelik

Hamilelik, Türk kültüründe önemli bir mahiyet teşkil etmektedir. Hamile kadına verilen değer ve bu yüzden ona gösterilen özen oldukça fazladır. Hamileliğin ilk öğrenildiği andan başlayarak doğum sonrası zamana kadar yapılan uygulamalar ve sergilenen davranış kalıpları bize hamileliğin önemini ispatlamaktadır. İlk andan itibaren yakın çevre kadın ve çocuğun sağlığı için sürekli yönlendirme yapmaktadır. Hamile olan kişinin yalnız bırakılmamaya çalışıldığı görülmektedir. Hamilenin gezmesine, oturmasına, kalkmasına, çalışmasına kısacası günlük işlerinde ona yardımcı olunmaya çalışılır.

Çocuk, soyun devamı ve aile adının yaşaması için önem arz eder. “Çocuk, aile ocağını tütürür” sözü de toplumumuzun bu konudaki düşüncesini gözler önüne sermektedir.

Kadının gebelik durumunu belirten ad ve yakıştırmalar, gebe kadının bedeninin aldığı biçimden başlayıp, bu biçimi sırasıyla fizyolojik, psikolojik ve toplumsal yanlarıyla değerlendiren bir nitelik kazanmaktadır (Örnek 1977: 135).

Halkımız, hamileliği değişik ad ve yakıştırmalarla nitelemiştir. Anadolu'nun değişik bölgelerinde hamilelik farklı şekillerde adlandırılmaktadır. Örneğin: Erzincan'da iki canlı, ağır ayak, yüklü; Yozgat'ta yüklü, koynu dolu, koynu yüklü; Uşak'ta ağır ayak, gebe, kumlayacak; Kandıra'da yüklü, iki canlı, çocuk bekliyor, karnı burnunda; Adana Ceyhan'da guzlacı denmektedir (Bülbül 2006: 12).

Araştırmamızda *Abdallarda hamile kadına büyük özen gösterilmektedir. Adeta üzerine titrenilmektedir. Kadının kendini yormamasına, bol bol dinlenmesine, ağır işler yapmamasına dikkat edilmektedir. Abdallarda çocuk bekleyen kadın için “gebe, hamile, yüklü” ifadeleri kullanılmaktadır* (K.K. 1, 5, 6, 8, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 27, 30).

Görüldüğü üzere bu nitelendirmeler Anadolu’daki örnekleriyle benzerlik arz etmektedir.

Kültürümüzde erkek çocuğun önem derecesi o kadar yüksektir ve erkek çocuğa toplumumuzda öyle önem verilir ki, yeni gelinin kucağına oğlan evine geldiğinde erkek çocuk verilir, yatağının üstünde erkek çocuk yuvarlandırılır (Çelik 2001: 10). Bir Türkmen aşiretinin köyü olan Elbeyli’de erkek çocuğu olan baba köye mutlaka davul getirmekte, üç beş gün köylüsüyle şenlik etmekte; ancak kız çocuğu olan bu saygıyı göremediği gibi birkaç gün halka görünmemektedir (Yalman 1993: 27).

Abdallarda da yukarıda bahsedilen durumların örnekleri karşımıza çıkmaktadır. *Katılımcılardan edindiğimiz bilgiler doğrultusunda gelin geldiği gün gelinin kucağına erkek çocuk verilmesi, yatağına erkek çocuk yatırılması* (K.K. 1, 2, 3, 14) uygulamaları görülmektedir.

Bu uygulamalarda özellikle erkek çocuğun seçilmesi ananevi altyapımızda erkek çocuk düşüncesini bizlere ispatlamakta ve bu düşünce yapısının Abdallarda da olduğunu bizlere göstermesi açısından önemlidir. Bu konu hakkında Türk dünyası ve Anadolu’da var olan düşünce yapısının Abdallarda da var olduğunu söylemek mümkündür.

3.1.1.1.3. Çocuğun Cinsiyeti

Hamile kadını dönem boyunca yapacakları ya da yapmayacakları konusunda uyaran büyüklerin ve çevrenin en çok merak ettiği konulardan biri de çocuğun cinsiyetidir. Kültürümüzde erkek çocuk önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü soyun devamını sağlayan, ocağı tütürendir. Bu sebeple ailelerin istekleri genelde erkek

çocuktan yana olmuştur. Özellikle erkek çocuk isteyen kadınlar çeşitli çarelere başvurmaktadır. Kültürümüzde erkeğin ağırlığı düşünülürse eğer, ilk doğan çocuğun erkek olması isteğine de anlam verilebilir. Toplumda her ne kadar erkek çocuk istenirse de öncelikle sağlıklı olması temenni edilir.

Dede Korkut Hikâyeleri'nde erkek çocuk isteyen kadının "...kuru çaylara sücü döktüğünü, kara giyimli dervişlere nezirler verdiği" anlatılmaktadır (İnan 1995: 168). Yakutlar Tanrıdan erkek çocuk isterken Ak Şaman'a başvururlar. Şamanist kavimlerde dileğin yerine gelmesi için Tanrıya adak adama, saçlarda bulunma bir gelenektir. Yakutlarda kanlı kurbanlar yalnız kötü ruhlar içindir. Bütün iyi ruhlara kansız kurban sunulur, kansız kurban, Tanrılara adanan bir hayvanı başıboş bırakmamak şeklinde olmaktadır (Canpolat 1975: 24).

Bebeğin cinsiyeti her daim merak unsuru olmuştur. Bebek dünyaya gelmeden önce cinsiyetini belirleme konusunda çeşitli inanış ve uygulamalar bulunmaktadır.

Varsak Türklerinde bebeğin cinsiyetinin ne olduğunu anlamak için kadının karın şekline bakılır. Hamile kadının karnı yassı olursa kız; sivri olursa erkek olacağına inanılır. Çocuk kız ise hamile kadının yüzünün cildi değişir, kalçası genişler, kadın ağırlaşır; eğer çocuk oğlan ise bu türlü belirtilere rastlanmaz. (Gökbel 1998: 88).

Tacemen Gaziantep Islahiye'de çömçe ile su içen kadının kız çocuk doğuracağına inanıldığını aktarmıştır (Tacemen 1995: 174).

Araştırma alanımızda çocuğun cinsiyeti tahmin etme konusunda karşımıza çıkan uygulamalar şunlardır:

Çocuğun, kadın kocasını çok seviyorsa kocasına, kocası kadını çok seviyorsa kadına benzeyeceği düşüncesi mevcuttur (K.K. 1, 2, 3).

Eğer çocuk erkekse kadının burnu büyür, yüzüne çil düşer; kız ise eli, yüzü şişer (K.K. 2).

Hamile kadın ekşi yiyecekler yerse kızı, tatlı yiyecekler yerse oğlu olacak diye inanılmaktadır (K.K. 1, 2, 12, 17, 18).

Kadının karnı sivrileşirse erkek bebek, karnı yuvarlaklaşır, kalçası genişlerse kız bebek olacağına inanılır (K.K. 4).

Kadın kendisine benzesin diye aynaya bakarsa doğacak çocuğun anneye benzeyeceğine inanılır (K.K. 6).

Kadın kocasının sağ tarafına yatarsa erkek çocuğu olacağına inanılmaktadır (K.K. 14, 20, 22).

Alanda ailelerin erkek çocuk istekleri ağır basmaktadır (K.K. 1, 2, 3, 4, 14, 22, 27, 28).

Ailenin erkek çocuk istemelerinin altında yatan temel neden bolluk, bereket ve soyun devamlılığı düşüncesidir. Cinsiyet sadece kültürümüzde değil toplumların hepsinde merak unsuru olmuştur. Cinsiyetin bilinme arzusunun temelinde çocuk için yapılacak hazırlıklar da bulunmaktadır.

Yukarıda bahsettiğimiz üzere araştırmada çocuğun cinsiyetini belirleyebilmek için yapılan uygulamalar ve inanmalar “*kadının karın şekli, yüzünün güzelliği ya da çirkinliği, canının çektiği yiyecekler*” şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bunların yanında günümüzde daha çok tercih edilen yöntem ise doktora gidilerek cinsiyetin öğrenilmesidir. Abdallarda var olan “*kadının karın şekli, yüzünün güzelliği ya da çirkinliği, canının çektiği yiyecekler*” ile çocuğun cinsiyetini belirleme konusunda yapılan uygulamaların Türk dünyası ve Anadolu’daki uygulamalarla benzerlik teşkil ettiği söylenebilir.

3.1.1.1.4. Aşerme

Aşerme kadının hamileliği sırasında bazı yiyecekleri tercih edip bazılarını tercih etmememe sürecidir. Hamile kadının hamileliğinin belli dönemlerinde bazı yiyeceklerden kaçınıp bazı yiyeceklere düşkünlüğüne, o yiyeceği şiddetli yeme arzusuna aşerme denir. Aslında aşerme hamile kadının bazı yemekleri beğenmemesine bağlı olarak “aş yeme” şeklinde de açıklanabilir.

Sedat Veyis Örnek'ten edindiğimiz bilgiler ışığında Anadolu'nun çeşitli yerlerinde aşerme durumunu anlatmak için kullanılan ifadeler “*Aşeriyor, aşeren, aş veren, aş yeren, aş çalıyor, yerikliyor, yerüklü, yergin, yerikleme, başı kel, başı döngün, başı bozuk, başı bulanık, göğnü kötü*” (Örnek 1977: 134) şeklindedir.

Bu dönemde hamile kadınlar bazı yiyecekleri yemek istemezler bazı yiyeceklere karşı da şiddetli yeme isteği duyarlar. Aşerme döneminde kadının çok dikkatli davranması gerekir. Yediği, içtiği, konuştuğu, gördüğü ve dinlediği kişilere karşı özen göstermelidir. Çünkü bunların çocuğu etkileyeceği düşüncesi hâkimdir. Kültürümüzde aşeren kadına büyük önem verilir. Aşeren kadının canı neyi çekiyorsa, gönlü neyi istiyorsa, bulunup yedirilmesi gereklidir.

Araştırma yaptığımız alanda edindiğimiz bilgilere göre elde ettiğimiz sonuçlar şu şekildedir:

Aşeren kadın neye aş eriyorsa, canı neyi çekiyorsa onu yemelidir. Yoksa çocukta bir eksiklik olacağına inanırlar. Hamile kadının aşerdiği ne ise o yiyecek bulunmaya çalışılır (K.K. 1).

Eğer istediği yiyecek bulunamazsa avucunu yalar ve göğsüne sürer. Onu yedim farz eder. Yemezse eğer çocuk emzikten düşer ya da anne karnında düşük yapabilir (K.K. 2).

Aşeren kadının eline koyun dalağı aldırılmazlar. Çocuğun elinde ya da vücudunun bir bölgesinde dalak şekli olacağına inanırlar. Aşeren kadına gül de koklatmazlar. Çocuğun vücudunda gül şekli olacağına yahut gülün koklarken vücudunda dokundurduğu yerde çocuğun da vücudunun aynı yerinde koyu renkli bir kızarıklık olacağına ya da doğunca çiçek çıkartacağına inanırlar (K.K. 1).

Hamile kadının canının istediği yiyeceklerden çocuğun cinsiyeti hakkında tahmin de yürütülür.

Aşeren kadın genellikle acı, ekşi ve baharatlı şeyleri yemekten kaçınır ya da yakınları tarafından kaçınmaya zorlanır. Bu tutum çok yaygındır ve “ye ekşiyi doğur Ayşe’yi” tekerlemesinde de anlatımını bulmaktadır. Buna karşılık tatlı yiyecek ve

ieceklerse oğlan çocuğunun n belirtisi olarak yorumlanmaktadır. Bu durum da “ ye tatlıyı doğur atlıyı” tekerlemesiyle açıklanmaktadır. (rnek 1977: 134).

Erkek ocuk soyun devamını, ailenin bekasını, ocağın ttmesini sağladığı için toplumda erkek ocuk doğuran kadının saygınlığı ve itibarı daha fazladır. Böyle düşünülmesine rağmen çocuğun sağlıklı ve sıhhatli doğması en büyük beklentidir. Abdallarda bu konuyla ilgili inanış ve uygulamaların Anadolu’daki düşünce yapısıyla örtüştüğü görülmektedir. Nitekim “ye ekşiyi doğur Ayşe’yi, ye tatlıyı doğur atlıyı” tekerlemesinin Abdallarda da söylenmesi bu durumu gözler önüne sermektedir.

3.1.1.1.5. Gebe Kadının Kaçınmaları ve Uygulamaları

Hamileliğin anlaşılmasından doğuma kadar geçen süre zarfında kadının dikkat etmesi gereken durumlar vardır. Sadece kadının değil çevresindekilerin de dikkat etmesi gereken bu uygulamalar ya da kaçınmalar annenin sağlıklı bir doğum yapması içindir.

Hamile kadının baktıklarıyla, yedikleriyle, yaptıklarıyla çocuğu arasında kaçınmalar ve uygulamalar arasında bağlantı kurulmaktadır. Bu davranış kalıpları içerisinde hamile kadının, çirkin insanlara, hayvanlara bakması istenmez. Bilakis hamile kadının çocuğun benzemesi istenen güzel insanlara, aya, aynaya, denize bakması istenir.

Kırgızlarda hamile kadın saygı duyulur, zen gösterilir. Evde yalnız kalmak zorunda ise kendisine kötü ruhların zarar vermemesi için yatarken başına bıçak, tuz, ekmek konulur, tütsü yapılır. Hamile kadının tek başına kalmasına izin verilmez, cenaze ve buna benzer törenlere katılması uygun görülmez (Jumabaev 2006: 32-34).

Osmaniye’de hamile kadın; ağır bir şey kaldırmaz. irkin hayvanlara baktırılmaz. Güzel insanlara ve güzel nesnelere bakması istenir. Çocuğun bir yerinde leke olmaması için hamile kadına ciğer yedirilmez. Hamile kadın aynaya baktırılır (Tülüce 2009: 22). Afyon’da hamile kadının yediklerine dikkat etmesi gerekir. Bu dönemde hamile kadın ciğer, dut, ilek, vişne, zeytin, nar vb. yoğun renkli

yiyecekleri yerken vücudun herhangi bir yerini kaşımamalıdır (Karanfil Güldemir 2008: 51).

Çalışma yaptığımız alanda gebe kadının uygulamalarına baktığımız zaman şu hususlar karşımıza çıkmaktadır:

Yüksekten atlamamasına, ağır işler yapmamasına, bol bol yürümesine, beslenmesine, hasta olmamasına, çıplak ayakla gezmemesine ve düşük riski varsa istirahat etmesine dikkat edilir (K.K. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 13, 14, 15, 22, 23, 24).

Hamile kadın ciğer gibi koyu renkli yiyecekleri yerken dikkat etmeli bir tarafını kaşımamalıdır (K.K. 6, 7).

Bahsedilenlerin yanı sıra gebe kadın çirkin insanlara ve çirkin hayvanlara bakmamalıdır. Çocuğun da çirkin olacağına inanılır (K.K. 1, 2). Bu nedenle hamile kadının güzel insanlara ve güzel nesnelere bakması tavsiye edilir (K.K. 1, 2, 3).

Kaynak kişiler vasıtasıyla edindiğimiz bilgiler ışığında Abdallarda yukarıda bahsedilen “kadının sağlığına dikkat etmesi, çirkin hayvan ve nesnelere bakmaktan kaçınması, koyu renkli yiyecekleri yerken dikkat etmesi” gibi gebe kadının kaçınmaları ve uygulamaları Anadolu’daki emsalleriyle benzerlik arz ettiği söylenebilir.

3.1.1.2. Doğum Sırası (Doğum Anı)

Doğum öncesi dönem ne kadar önemliyse doğum anı da bir o kadar önemlidir. Yanlış yapılan bir hareket hem annenin hayatını hem de çocuğun hayatını tehlikeye sokabilir. Çocuğun doğumuyla başlayan bu süreçte çeşitli adet ve inanışlar uygulanır. Bu dönemde yapılan uygulamalarında kendi içinde çeşitlilik gösterdiği bilinmektedir.

3.1.1.2.1. Doğum Hazırlığı ve Doğum

Doğumun kültürümüzde önemli bir yeri vardır. Hem anne hem de çevresindekiler için başlı başına bir heyecan ve sevinç kaynağıdır. Çocuğun sağlıklı doğması ve annenin de sağlığı hem doğum öncesi hem de doğum sırası ve sonrası dönem için çok önemlidir. Doğum yaklaştıkça yapılan hazırlıklar arasında ilk iş doğum yaptıracak kişinin seçilmesidir. Kültürümüzde bu işle uğraşan kişiler ebelerdir.

Anadolu Türklerinin geleneklerinde belli başlı doğurma teknikleri: oturarak, diz çökerek veya çömelerek, yatarak, elleriyle ipe asılarak. Bunların da, gebe kadının duruşlarına, kullanılan aygıtlara, yaptırılan hareketlere göre ve bölgeden bölgeye ayrıntılarda farklar ile çeşitlenmeler vardır (Boratav 1997: 148).

Doğum sırasında yaşanan ya da yaşanabilecek güçlüklerini gidermek, kadının kolay doğum yapmasını sağlamak amacıyla uygulanan birçok pratik mevcuttur. Dokuz ay boyunca hamile kadın ve çevresi, sağlıklı bir doğum ve sağlıklı bir çocuğun dünyaya gelmesi için yoğun bir çabanın içine girerler. Gebeliğin ilk gününden itibaren bebek için başlayan tüm hazırlıklar büyük çoğunlukla artık tamamlanmıştır. Doğacak çocuk ilk torunsa eğer aileler açısından bu durum oldukça önem teşkil eder. Çocuğun giyeceklerinden, yatacağı yere kadar pek çok şey doğumdan önce hazırlanır.

Kadının doğum sırasındaki güçlüklerini gidermek, sıkıntılarını azaltmak, doğumu kolaylaştırmak ve sağlıklı bir doğum gerçekleştirmek için bir dizi âdet, inanç, gelenek, görenek ve pratiğin uygulandığını görüyoruz.

Türkmenlerde doğum sırasında hamile kadına okunmuş su içirilir, böylece doğumun kolay olacağına inanılır (Kalafat 1999: 35). Anadolu'da doğumu kolaylaştırmak için yapılan en yaygın işlemlerin başında Boratav'dan edindiğimiz bilgilere göre "Meryem ana eli denilen bitki konan sudan içmek, kapalı yerleri, kilitli şeyleri açmak, kadının saç örgülerini çözmek, su dolu kapları boşaltmak gelir." (Boratav 1984: 149).

Bütün bu uygulamalar dinsel- büyüsel içerikli uygulamalar olup gerek dinin gerekse büyüün gücünden kaynaklanılarak biçimlenmekte, doğumu kazasız- belasız gerçekleştirme amacına yöneltilmektedir (Örnek 1977: 140).

Çalıştığımız alanda yukarıda bahsettiğimiz uygulamalarla birlikte çağdaş tıbbın desteklediği uygulamalar da beraber yer almaktadır.

Çalıştığımız alanda yapılan incelemeler sonucunda elde ettiğimiz hususlar şöyledir:

Abdallarda doğumları eskiden ara ebesi yaptırırđı (K.K. 4, 6, 7, 20, 22).

Günümüzde ise bu işlem (doğum) hastanelerde gerçekleşmektedir (K.K. 4, 6, 7, 20, 22).

Doğum sırasında kadına elde mevcutsa eğer zezem suyu içirilir ki Beytullah'ın hürmetine doğumun kolay geçeceğine inanılır (K.K. 2, 3).

Abdallarda eskiden görülen uygulamalardan bir kaçı da doğum sırasında kilitli kapıların açılması, kapalı yerlerin açılması, saç bağlarının çözülmesi (K.K. 4, 6, 20, 22) şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Ayrıca kaynak kişilerden edindiğimiz diğer bilgilere göre; anne adayına doğumun kolay olması için banyo yaptırılır (K.K. 1, 2, 3, 14, 18, 20, 22).

Bebeğin beşiğine nazardan ve kötülüklerden korunması için Kur'an asılır (K.K. 7, 16, 18).

Doğum haberini geren ilk kişiye hediye verilir (K.K. 6).

Yaptığımız araştırmalar neticesinde Türk aile yapısında çocuğun yerinin çok önemli olduğu görülmüştür. Evlat, soyun devamı, aile ocağının ateşi konumundadır. Çocuk demek ateşin devamlı yanması demek böylece ocak olan aile kurumunun son bulmaması demektir. Dolayısıyla da anneye hamileliği sırasında çok dikkat edilmekte sağlıklı bir doğum gerçekleşmesi için tüm aile fertleri elinden gelen çabayı göstermektedir. Aynı çaba doğum anında da devam etmektedir. Bahse konu olan

“kilitli kapıların açılması, saç bağlarının çözülmesi” gibi uygulama ve inanışların Anadolu’da var olduğu gibi Abdallarda da mevcut olduğu gözlemlenmiştir.

3.1.1.2.2. Çocuğun Göbeği ve Eşi

Göbek kesme doğumdan sonra doğumu yaptıran kişinin gerçekleştirdiği bir işlemdir. Çocuk canlandıktan sonra göbek bağı kesilir ve doğum olayı gerçekleşmiş olur.

Kalafat’tan edindiğimiz bilgilere göre; Kazak Türklerinde göbek temiz bir bıçakla kesilir ve yıkanarak toprağa gömülür. Göbek yedi-on gün sonra kurur ve düşer. Bu parça çocuk erkekse cesur olsun diye atın yelesine, kızsak sakın ve uysal olsun diye kısırağın yelesine takılır (Kalafat 1999: 66). Bulgaristan’da, çocuğun göbeği, çocuk ağlamayınca ve aksırmayınca kadar kesilmez. Bunun nedeni, gaybiyetten gelenden bir işaret beklemektir (Tacemen 1995: 219-220).

Kültürümüzde bu nesneye yani göbek ve eşige her daim kutsal bir varlık olarak bakılmıştır. Nitekim gömüldüğü yere kadar bu yüzden dikkat edilmiştir.

Besim Atalay, Kaşgarlı Mahmut’un Divanü Lügat-it Türk adlı eserinde çocuğun ‘eşi’ne ‘*umay*’(Atalay 1998: 123) adını verdiğini belirtmektedir.

Bebeğin eşinin düşürülmesi uygulaması Anadolu’nun birçok yerinde birbirine benzer olduğu söylenebilir.

Safranbolu’da eş, derince kazılmış bir çukura, yedi kat bez ile sarılıp, abdest alınarak gömülür. Kedi köpek yerse çocuğun köpek gibi hırlayacağına inanıldığı için eş, derince gömülmektedir. Eş ne kadar derin gömülürse çocuğun o kadar uslu olacağı inancı da Safranbolu’da yaşamaktadır (Akbulut 2002: 8). Göbek bağı Kur’an’ın arasına koymak Bolu, Eskişehir, Rize, Bartın, Zonguldak ve Artvin’de tespit edilmiş bir uygulamadır (Örnek 1979: 107)

Artvin’de çocuğun sağ kulağına ezan okunup, sol kulağına kamet getirilip besmele çekilerek göbek adı konulduğu görülmektedir. Yörede, eğer göbek adı konulmazsa öbür dünyada çocuğun göbek adını koymayanlardan davacı olacağına

inanılmaktadır (Balıkçı 2001: 54). Damlacık, Emirhan, Gaziköy, Karagömlek, Zara ve Sivas'ta erkek çocuk babasının sanatını alsın diye göbeği babasının iş yerine atılır. Göbek için yapılan tüm bu işlemlerde doğan çocuğun geleceğinin etkileneceğine inanılmakta bu amaçla benzetme ve taklit yoluyla çocuğun gelecekte okuması, inançlı biri olması beklenmektedir (Örnek 1977: 143). Amasya'da çocuğun 'eşi' ondan bir parçadır ve her yere atılmamaktadır. Buna dikkat edilmezse çocuğa zarar geleceğine ve günah olduğuna inanılmaktadır (Kalay 2001: 164).

Çalıştığımız alanda çocuğun göbeği ve eşi ile ilgili uygulamalar bakıldığında karşımıza şu davranış kalıpları çıkmaktadır:

Doğumu yaptıran ebe kadın, göbeği bağladığı yerden dört parmak uzunluğunda temiz bir makasla keser. Kesilen eş, temiz bir beze ya da peçeteye sarılır, ya bu şekilde muhafaza edilir ya da daha sonra gömülür (K.K. 2, 3).

Çocuğun doğduğu gün yapılan başka bir uygulama ise çocuğa doğumu yaptıran ebe tarafından göbek adının verilmesidir (K.K. 6).

Göbeği düşen bebeğin eşiği eve bağlı olması isteniyorsa evin bahçesine, okuması isteniyorsa okul bahçesine, doktor olması isteniyorsa hastane bahçesine, dini bütün olması isteniyorsa cami bahçesine gömülür (K.K.1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 13, 16, 19, 20, 21, 22, 27, 30).

Görüldüğü üzere çocuğun göbeği ve eşinin ne yapılacağı konusunda gerçekleştirilen pratikler Türk dünyası ve Anadolu'da benzerlik gösterdiği gibi yapılan uygulamaların Abdallarda da farklı olmadığı görülmüştür. "Çocuk hangi mesleğe yönlendirilmek isteniyorsa göbeğin oraya gömülmesi" uygulamasının benzerlik gösterdiğini söylemek mümkündür.

3.1.1.3. Doğum Sonrası

Doğum öncesi ve doğum anından sonra bir diğer önemli aşama da doğum sonrasıdır. Kültürümüzde bu dönemde yapılan uygulamalar da tıpkı diğer dönemlerdeki gibi önemli bir yer teşkil eder. Kadının ruhsal ve psikolojik durumu, bebeği kabullenışı ya da kabul edemeyişi bu dönemde karşılaşılan durumlardandır.

Korunmasız olan kadın ve çocuk bu dönemde türlü tehlikelere karşı açık vaziyettedir. Kadını ve çocuğu korumak için bu dönemde çeşitli pratikler uygulanır ve çözüm yollarına gidilir.

3.1.1.3.1. Lohusalık

Doğum sonrası dönemde dikkat edilmesi gereken aşamalardan biri olan lohusalık, özellikle kadının yaşadığı duygu yoğunluğu ve bebeğin getirdiği maneviyat açısından farklılık arz edebilmektedir. Başka bir dünyaya geçiş yapan çocuk tamamen korumasızdır. Anne ise yaşadığı duygular neticesinde gelgitler yaşayabilir. Bu durum çocuğu ve anneyi olumsuz etkileyebilir. Karşılaşılan böyle bir sorun karşısında anne ve çocuğun çevresindeki insanlar onları iyileştirme ve moral bakımından daha iyi bir seviyeye ulaştırmak için çaba sarf ederler. Annenin çevresindeki insanlar, gelenek, görenek, adet, inanış ve tıbbın gösterdiği yol doğrultusunda anneye ve bebeğe yardımcı olmaya çalışırlar.

Yeni doğum yapmış kadına verilen bu yakıştırma (lohusalık) Anadolu’da çeşitli adlarla isimlendirilmektedir. Yeni doğum yapmış, doğurup da henüz yataktan kalkmamış kadına “loğusa, loğsa, doğazkesen, emzikli, nevse” gibi adlar verilir (Örnek 1977: 143). Ayrıca bu dönemde lohusaya kırklı kadın ve çocuğa kırklı çocuk da denilmektedir.

Lohusalık döneminin uzunluğu ya da kısalığı doğumun kolay ya da zor oluşuna, kadının psikolojik ve fizyolojik durumuna, çevre şartlarına ve aile yapısına göre değişkenlik gösterir. Zor bir süreci arkasında bırakan lohusa kadın bu aşamada dinlenme gereksinimi hisseder.

Kültürümüzde bu dönemin önemli bir yeri vardır. Bu süreçte kadın dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı açık ve korumasızdır. Özellikle ilk kırk günlük süreçte bu zararlı etkilerden lohusayı korumak için çeşitli pratikler uygulanır.

Gagauzlarda, lohusanın odasına kimse sokulmamakta; girmek gerekirse lohusanın odasına girecek kimse odanın kapısının önüne konan ateşin üzerinden atlamak zorundadır (Güngör-Argunşah 2002: 89). Kuzey Irak Türkmen ve

Kırmançlarında da, lohusa odasında yalnız bırakılmamakta ve odasında ateş yakılarak, onun sürekli alevli olmasına dikkat edilmektedir (Kalafat 1998: 103).

Lohusalık dönemindeki uygulamalara baktığımız zaman Anadolu'nun hemen hemen her yerinde benzer inanç ve uygulamalar karşımıza çıkmaktadır. Kocaeli Kandıra'da lohusaya loğusa şerbeti içirilir. Sütü bol olsun diye karalâhana yedirilir (Altun 2004: 140-142). Kozan Türkmenlerinde lohusaya üç gün su verilmemektedir (Yalman 1993: 218). Sütü gelsin diye anneye yağ, şeker, bal, pekmez karışımı 'yakı' adı verilen bulamaç yapılmaktadır (Artun 2001: 28-29) Isparta'da sütü az olan annelere tahin helvası, leblebi, üzüm gibi yiyecekler yedirilir (Kılıç 1998: 113)

Lohusaya doğumun ilk haftasında gözyaydın, ikinci haftasında hatır sorma ziyaretleri yapılır. Bu ziyaretlerde loğusa evine sütlaç, muhallebi, kurabiye, baklava, piliç söğüşü, süt, çorba, peluze, börek, tatlı, şeker, pilav, ekmeğin içinde haşlanmış yumurta, al kurdele ile bağlanmış lohusa şekerli, bal, helva gibi yiyeceklerle yemeni başörtüsü, basma, havlu, kumaş, terlik, çorap, namaz bezi, çocuk çarşafı, çift pazı, oyuncak türünden hediyeler götürülür. Konuklara ise lohusa şerbeti denilen şekerli ve renkli bir şerbet sunulur. Böylece, doğuran kadın, içinde bulunduğu geçit döneminden dolayı tatlı bir şey içilerek kutlanmış olur (Örnek 1977: 144).

Abdallarda da lohusalık dönemi önemlidir. Yapılan araştırma sonucunda karşımıza şu hususlar çıkmaktadır:

Bu dönemde dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı açık ve korumasız olan lohusa kırk gün boyunca evden çıkarılmaz. Aynı özen bebek için de gösterilir. Lohusa kadın ve çocuğu kırk gün boyunca yalnız bırakılmaz. Bırakılırsa eğer al basacağına inanılır (K.K. 16, 17, 18).

Albasması kadına ya da çocuğa uğrar. Al barmasını, vücudun hareket edemeyecek derecede halsizleşmesi, vücuda bir ağırlık çökmesi, sesin soluğun çıkmaması hali olarak nitelendirebiliriz. Al basan kişi gaipten kimseler görür (K.K. 16, 17, 18).

Çalıştığımız alanda yeni doğum yapmış kadına '*lohusa, loğusa, kırklı kadın*' gibi isimler verilmektedir. Edindiğimiz bilgilere göre; *özel gününde olan ve kırklı kadınlar lohusanın yanına gitmemelidir* (K.K. 1, 2, 3, 4, 7, 14, 16, 18, 20, 22).

Al basmaması için lohusa kadın kırk gün yalnız bırakılmaz. Yanında mutlaka bir refakatçisi bulunmaktadır (K.K. 3, 5, 6, 16, 17).

Loğusa kadınlar birbirine gitmez, giderler ise iğne değiştirirler (K.K. 4)

Lohusa kadına al basmasını diye kırmızı çapıt (bez) bağlanır (K.K. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 12).

Lohusa ziyaretine erkekler gelemesler (K.K. 1, 2, 4, 6).

Evde ışık yakılır (K.K. 16, 18, 20, 22).

Edindiğimiz bilgiler ışığında Abdallarda lohusalık döneminin önemli bir süreç olduğunu görmekteyiz. Bu dönemde tehlikelere açık olan anneyi ve çocuğu korumak için yukarıda bahsettiğimiz "*lohusanın yanında erkek ya da erkeğin bir kıyafetini bulundurma, lohusayı yalnız bırakmama, lohusaya gidilirken özel gününde olan kadınların ve kırklıkların gitmemesi*" inaniş ve uygulamaları karşımıza çıkmaktadır. Bu uygulamaların Türk dünyası ve Anadolu'da benzer olduğu görülmekle beraber Abdallarda da bu inanişlerin ve pratiklerin uygulandığı gözlemlenmiştir.

3.1.1.3.2. Alkarası/ Albastı/ Algelini

İnsan- hayvan karışımı bir görünümde tanımlanan bu öldürücü dev ya da cin, "uzun boylu, uzun parmak ve tırnaklı, dağınık saçlı, yağlı vücutlu, el ve ayakları küçük, dişleki bir dudağı yerde, bir dudağı gökte, bazen zenci suratlı, memeleri masallardaki devler gibi omuzlarından geriye atılabilen, tepesinde gözü olan, çok çirkin, al gömlek giyen bir yaratıktır (Örnek 1977: 144).

Eski Türklerden günümüze kadar Alkarası, Albastı, Albis, Almis adlarıyla loğusaya musallat olduğuna inanılan bu kötü ruh hakkında bütün Türk topluluklarında inanmalar mevcuttur. Bunlara göre, yalnız kalan loğusanın yanına

peri kızları gelerek, ciğerini alır giderlermiş ve bu suretle loğusayı al başarmış, bu ruh loğusanın ciğerini alıp suya bırakırsa loğusa ölmüş. İnanışlarda albasması tüfek sesinden, ocaklı adamlardan, demirden ve kırmızı renkten korkar. Bunun için loğusa yatakta iken başına kırmızı kurdeleli altın takar, loğusaya kırmızı şeker götürülür (İnan 1995: 171).

Albasan kişi dili tutulur, konuşamaz, felç geçirir; çocuk morarır, ölür. Ana ölebilir. Çocuğun ağzından burnundan kan gelir. Bu dönemde anne temiz olmadığından algelininin kadını öldürmek isteyeceğine ve belirtilerin genelde annede görüleceğine inanılır. Lohusa algelinini gördüğünde iğne batırırsa onu yakalayacağı inancı hâkimdir (Ayata 2006: 102).

Gagauzlarda albasmasına karşı Anadolu'dakiyle benzer uygulamalar göze çarpmaktadır. Harun Güngör'den edindiğimiz bilgilere göre Gagauzlar albasmasına karşı lohusayı korumak için çeşitli yollara başvururlar.

Gagauzlar kadın doğum yaptığı zaman, onu kötü ruhların etkisinden korumak amacı ile lohusanın yastığının altına makas koymakta, oda içerisinde süpürge bulundurmakta ve lohusanın odasında kırk gün mum yakmaktadırlar (Güngör 2008: 201). Kandıra Türkmenlerinde, çocuğun kırk basmasından kurtulması için kalburun altına karatavuk konularak, üstüne de kırk basmış çocuk yatırılarak, bu hastalıktan kurtulduğuna inanılmaktadır (Altun 2004: 159).

Albasmasına karşı lohusayı korumak ve kollamak için Anadolu'da birçok uygulama mevcuttur. Yusufeli'nde, al basmaması için lohusanın etrafına siyah renkli parçalar asılmaktadır (Özder 1966: 4390). Erzincan'da al karasına karşı çocuğu ve lohusayı korumak için lohusanın yanına iğne sokulmakta, yanına kılıç, hiç kullanılmamış süpürge konulmaktadır. Lambalar sürekli açık bırakılır (Küçük 1987: 249). Safranbolu'da kadın yalnız bırakılmamakta, ola ki yalnız kalacaksa kapının arkasına süpürge konulmaktadır. Ayrıca çocuğun beşiğine Kur'an konulmaktadır (Akbulut 2002: 10). Bursa'da al basmasından korunmak için çocuğun beşiğine soğan, sarımsak, mavi boncuk ve pabuçtan oluşan bir nazarlık asılmaktadır (Taş 2002: 487-488). Çorum'da lohusa kadınların yanına süpürge, meşale, erkek ceketi

konularak; Aydın'da loğusa kadının başucuna bıçak, demir parçası veya süpürge konularak al basmasını önleyeceğine inanılır (Kalafat 2009b: 28).

Tarsus'ta albasmasına karşı çocuğun başına simit bağlanır. Gök boncuk veya soğan kapağıya asılır. Çocuğun yanı başına çocuğun göbeğinin kesildiği bıçak veya ayna konulur (Balıkçı 1998: 68).

Araştırma yaptığımız bölgede konu ile ilgili şu davranış kalıpları gözlemlenmektedir:

Yeni doğmuş kadın ve bebek ilk kırk gün boyunca uykuda korkma, sayıklama, baygınlaşma gibi durumlarla karşılaşırlarsa albasmasına uğradığı düşünülmektedir (K.K. 3, 6, 7, 17, 20, 22).

Yeni doğum yapmış kadın sersemlemiş, hareketsiz bir şekilde yatıyorsa da aynı durum düşünülür (K.K. 12, 13, 19, 21).

Abdallarda albasmasına uğramamak için bazı önlemler alınmaktadır. Bunlar şunlardır:

İlk kırk gün anne ve çocuk yalnız bırakılmaz. Yalnız bir yere gitmez (K.K. 3, 4, 5, 6)

Bebeğin üstüne ve beşiğine kırmızı bir örtü örtülürse albasmayacağına inanılır (K.K. 7).

Annenin ve bebeğin üstüne kırmızı renkli albezi/ alçapıtı takılır (K.K. 1, 2, 3, 4, 5, 6).

İki kırklı kadın karşılaştıklarında albasması için iğne değiştirirler (K.K. 3, 4).

İki kırklı kadın karşılaşırsa birbirlerini kırk basar (K.K. 17, 18).

Kırklı kadın eşinin kıyafetini giyer ya da ceketini üstüne atar (K.K. 1, 3, 5, 6).

Çocuğun başında ve kadının yanında Kur'an bulundurulur (K.K. 1, 2, 3, 4, 7, 14, 16, 18, 20, 21, 22).

Evde ışıklar kırk gün açık bırakılır (K.K. 7, 16, 18).

Dışarıdakini içeriye pek almazlar (K.K. 6).

Dışarıdan et gelmez. Tavuk kesilmez (K.K. 6).

Annenin ayağının ucunun altına iğne konulur (K.K. 4).

Annenin ayağının ucunun altına bıçak konulur (K.K. 6).

Annenin ayağının ucunun altına ayna konulur (K.K. 6).

Lohusanın mezarının ağzı kırk gün açıktır inancı hâkimdir (K.K. 1, 2).

Evde sürekli bir erkek bulundurulur (K.K. 12, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22).

Nazarı değdiği düşünülen, kötü gözlü, kötü nefisli kimselerin ziyareti istenmez (K.K. 4, 5, 6).

“Tıvgalı” (hastalıklı, çelimsiz, yara- bere içinde olan kişi ya da çocuk) olanlar eve alınmazlar. Şayet alınırlarsa kendi hastalığını bebeğe bırakır- silkeler gider. Bu durumda da çocukta yaralar oluşur. Hoca okursa geçer (K.K. 14, 20, 22).

Çocuk boy abdesti alması gereken kadınlara gösterilmez ve kucaklarına verilmez. Böyle kadınlar lohusa ziyaretine gelemeler. Gelseler dahi kapının dışından hediyeleri alınır, ziyaret etmiş kabul edilir ve geri gönderilirler (K.K. 1, 2, 3, 14, 20, 22).

Katılımcılardan Karanfil Culha: “Algelini/ albasması bir kişinin, sevdiği bir insanın ya da bir hayvanın donağında gelir. Seni öpmek, sevmek ve götürmek ister. Seninle konuşmak ister. Lohusanın mezarı kırk gün açıktır. Kırk birinci gün kapanır. Onun için al basmasından/ algelininden korunmak gerekir.” şeklinde bilgi vermiştir.

Başından geçen olayı bir diğer kaynak kişimiz şu şekilde anlatmıştır: “ Benim yanımda bir akrabamı bastı. Gökyüzünden kırmızı bir ışık geliyor dedi. Tavana baktım bir şey yok. Kalktım ışığı yaktım. Ben hemen anladım. Kızı albasacak. Eşinin kazağı vardı. Üstüne attım. Sonra kız birden yataktan sıçradı ve uyandı.” (K.K. 2).

Bir başka katılımcı ise şunları aktarmıştır: “Bende iki kere oldu. İlkinde birisi kaynanan geldi. Hadi kalk düğüne gidiyoruz dedi. Elini yüzünü alacam dedi. İkincisinde eşin Kenan geldi dedi. Boğuyor gibi oluyor. Hiçbir yerini

kınıldatamıyorsun. Bastı basacak diye kendini evhamlandırırsan daha çok oluyor.” (K.K. 1).

Abdallarda bu korunma yöntemlerinden başka, Kırklıların karşılaşmamasına özen gösterilir. Kırklılardan kasıt gerek yeni gelin, gerek yeni doğum yapmış kadın, gerekse cenaze olabilmektedir. Lohusanın evinin yakınından düğün ya da cenaze alayı geçecek olursa loğusa ve çocuk alayın geçeceği yerden daha yüksek bir noktaya çıkarılır (Ayata 2006: 102-103).

Abdallarda albasmasına uğradığı düşünülen kadını bu durumdan kurtarmak için çeşitli uygulamalara gidilir. Bunlar;

Siyah bir yazma başının etrafında, üzerinde gezdirilir (K.K. 6).

Kaman'da al ocağı yerlerine kadın götürülür ve orada dualanır (K.K. 6). *Al muskası takılır* (K.K. 6).

Kırk bastığı zaman çocukta sivilce benzeri yaralar meydana gelir. Kaman'da Tılga ya da Benzer Ocağı denilen yere götürür, okuturuz sonra da geçer (K.K. 1).

Tıvgalı insanlar çocuk görmeye gelemesler (K.K. 1, 16).

Ziyarete gelenler ise genelde bebek kıyafeti, altın (K.K. 1, 2, 3, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 27, 28, 30, 31) *ve süt, meyve suyu vb. getiriler* (K.K. 1, 6, 8, 11, 16, 17, 18, 26, 27, 29, 30, 31).

Abdallarda albasması/ algelini/ al kızı aynı anlamı ifade eden kavramlardır. Bunun yanında kırk basması kavramı da albasması ile eşdeğer tutulmaktadır. Katılımcılar albasmasına algelini, al kızı nitelendirmesi yanı sıra kırk basması da demektedirler. Bu süreçte yapılan “*lambaları açık bulundurma, lohusanın ve çocuğa bez parçaları takma, lohusayı yalnız bırakmama, Kur'an- Kerim bulundurma, lohusanın yanında bıçak, makas bulundurma ve lohusanın odasında erkek kıyafeti bulundurma*” uygulamaları Türk dünyası ve Anadolu'daki varyantlarıyla benzerlik teşkil etmektedir.

3.1.1.3.3. Ad Verme ve Ad Vermeyi Belirleyen Unsurlar

Doğumdan sonra uygulanan önemli ritüellerden bir tanesi de ad vermedir. Çocuğa isim verilirken öncesinde geniş bir araştırma yapılır. Çünkü çocuğa verilecek olan ismin çocuğun karakterini etkileyeceği düşünülür. Ayrıca İslamiyet'e göre kişi tekrar dirildiğinde adıyla çağrılacağı için aile çocuğuna anlamlı ve güzel isimler koymak ister. Bu yüzden ocuğa gelişi güzel isim verilmez.

Çocuğa konacak adın; onun karakterini, kişiliğini, geleceğini, toplum içindeki yerini ve başarısını etkileyecek mahiyette olduğu bilindiğinden isim seçimi yapılırken büyük özen gösterilir.

Ad bir bakıma tinsel varlığı da simgelemektedir (Örnek 1977: 148).

Eski Türklere yeni doğan çocuklar genellikle bir ay, hatta altı ay adsız kalırlar. Çünkü ad, çocuğun herhangi bir konudaki başarısına göre verilir. Ad takma törenle olur. Ad konacak çocuğun babası bir davar keser, konu komşuyu çağırır; yenilip içilir. Sonra çocuğa isim verilir (Yalman 1993: 219). Nitekim Kitab-ı Dede Korkut'u incelediğimizde adın; bir başarıdan sonra verildiğini, ismi ak saçlı, ak sakallı bir ihtiyarın verdiğini bu kişinin de Dede Korkut olduğunu görmekteyiz.

Dede Korkut, Dirse Han'ın oğlu boğa öldürdüğünde ona adını verirken şöyle demiştir: “Bayındır Hanun ağ meydanında bu oğlan cenk itmişdür, bir buğa öldürmüş senün oğlun, adı buğaç olsun, adını ben virdüm yaşını Allah virsün didi. Dirse Han oğlana biglik virdi, taht virdi.” (Ergin 1997: 83)

Türk dünyasında ise Hazara Türkmenlerinde “ Yaş Gününden” ziyade “Ad Günü” vardır. Bugünlerde mutlaka şölenler yapıp, açlar doyurulup, sadaka dağıtılmaktadır. Bu uygulamanın benzerlerini Anadolu'da, Kuzey Irak'ta, Özbek Türklere de görülmektedir (Kalafat 2002: 11-12).

Çocuğa, çoğunlukla doğumdan yirmi dört saat veya üç gün sonra ad konulur. Doğu Anadolu'daki yedi döşegin kaldırıldığı “Beşik Düğünü” günü, Balıkesir'de onuncu güne kadar, Bursa Yenişehir'de doğumun ilk Cuması, Cuma namazından çıktıktan sonra babası ya da okur-yazar biri tarafından çocuğun adı konulmaktadır (Ülkütaşır 1976: 369).

Kültürümüzde ise bu amaçla hoca çağırarak, çocuğun kulağına ezan okumak, üç kez adını söylemek İslami içerikli yaygın kullanılan bir uygulamadır.

Adın insan kişiliği ve kişinin geleceği üzerinde etkisi olduğu düşünülmektedir. Bu yüzden isim seçilirken dikkat edilir.

Çocuğun doğduğu gün, zaman, ay ve mevsim; doğum yapılan yer; doğduğu sıradaki olaylar; kimi kişilere duyulan hayranlık, şükran ve minnet duyguları, gelenekler; ailenin zenginliği ya da fakirliği; daha önceki kardeşlerinin yaşayıp yaşamadıkları; moda; kültür değişimleri vb. etmenler adın seçilmesinde önemli etmenlerdir.

Sedat Veyis Örnek'e göre; ad koymayla ilgili olarak düzenlenen törende yemek, ziyafet verme, mevlit okutma; törende yakınların ve büyüklerin bulunması; ezan okunması; adın üç defa kulağına söylenmesi, çocuğu kıbleye çevirme; adı sağ kulağına söyleme gibi kalıplaşmış işlemler adın kutsallığını vurgulamakta; ada dinsel nitelikler kazandırmaktadır (Örnek 1977: 149). Bunun yanı sıra toplumsal değişikliklerinde ad vermede etkili olduğu görülmektedir. Bu değişme ve yenilenme toplum ilişkilerine, ad verenlerin beklentilerine, isteklerine, arzularına ve inançlarına göre de değişmektedir.

Kırşehir yöresi Abdallarında dedelerin geldiği dönemlerde (özellikle Kaman ilçesi) doğan çocuklara isimleri dede tarafından verilmektedir. Dedelerin koyduğu isimler genellikle Ali, Hasan, Hüseyin veya 12 imamdan (Ali, Hasan, Hüseyin, Zeynel, Abidin, Naki, Taki, Ali Rıza, Cafer, Hasan Hüseyin, Asker) birinin ismidir. Dedenin olmadığı zamanlarda aile büyüklerinden birinin ismi yahut toplumdaki yaygın güncel isimlerden biri verilir. Çocuk olması için herhangi bir yatırım ziyaretine gidilmişse o yatırım adının verildiği görülmüştür (Ayata 2006: 103).

İnceleme yaptığımız alandan edindiğimiz bilgilere göre günümüzde ad verilirken şu hususlara dikkat edilmektedir:

Adın özellikle Kuran'dan olmasına (K.K. 1, 3, 4, 7, 10, 11, 13, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 28, 29) *anlamlı olmasına* (K.K. 2, 7, 12, 13, 19, 20, 21, 22) *ve aile*

büyüklerinden birinin isminin olmasına (K.K. 1, 2, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 17, 16, 18, 19, 21, 23, 26, 27, 28, 29, 30) özellikle dikkat edilir.

Abdallarda eskiden çocuğa, ölülerden birinin adı verildiği zaman ‘.....’nın adı konuldu denilirdi. Dışarıdan bir kimseye bakır verilirdi (K.K. 7).

İsim verilirken kan akıtılır (K.K. 7).

Ad verme işlemi edindiğimiz bilgilere göre Abdallarda : “Ailenin büyüğü abdestli bir erkek, çocuğu kibleye döndürür (K.K. 3, 7, 10, 11, 12, 13, 16, 18, 19, 21, 23, 26, 28, 29). *Kulağına ezan okuyup üç defa ismini söyler. Uzun ve sağlıklı bir ömür geçirmesi için dua eder* (K.K. 12).” şeklinde uygulanmaktadır.

Anadolu’nun birçok yerinde çocuğun adını kaldıramaması, çekememesi ve götürememesinden dolayı hastalanıp öldüğüne inanılmaktadır. Bu durumdan dolayı çocuğun adı değiştirilmektedir (Ülkütaşır 1976: 376-378).

Türk kültüründe olduğu gibi Kırşehir yöresi Abdallarında da erkek çocuk önemlidir. Bunun içinde bir kaç kız çocuğuna sahip olanlar yeni doğan kız çocuklarına Döne, Döndü gibi isimler koymaktadırlar. Daha önce belirtildiği üzere çocukları sürekli ölen kimseler çocuklarına Duran, Durmuş, Durdu, Durali, Yaşar gibi isimler vermektedirler. Abdallar Alevi Bektaşi geleneği doğrultusunda Ömer, Osman, Bekir, Ebu Bekir, Selim, Yavuz gibi isimleri pek vermezler (Ayata 2006:103-104).

Edindiğimiz bilgiler doğrultusunda Abdallarda çocuğa isim verilirken belirli özelliklere dikkat edilmektedir. Türk dünyası ve Anadolu’daki gibi “*çocuğa verilen ismin anlamlı olmasına, aile büyüklerinin isminin olmasına, Kur’an- Kerim’de bulunan isimler yahut zamana, uygun vb. isimler*” olmasına özen gösterilmektedir. Ayrıca Abdallarda çocuk için seçilen ismin veriliş yöntemi olan “*kulağına ezan okunup adın üç defa tekrarlanması*” işlemi de Anadolu’daki örnekleriyle benzerlik göstermektedir. Abdallarda, ad verme ve ad vermeyi belirleyen unsurların Türk dünyası ve Anadolu’daki düşünce sistemiyle örtüştüğünü söylemek mümkündür.

3.1.1.3.4. Kırklama/ Kırk Çıkarma

Kültürümüzde doğumdan sonra kırkıncı günün sonunda anne ve çocuğun yıkanmasına kırklama/ kırk çıkarma denir.

Kırkıncı gün anne ve çocuğun tehlikelere karşı etkilenme zafiyetleri azalmıştır. Toplumun her kesiminde, benzer veya değişik şekillerde anne ve çocuk kırklanır.

Bulgaristan'da çocuğun kırklanmasından sonra onun geleceğinin sağlıklı, bereketli ve mutlu oluşuna adım atıldığına inanılmaktadır. Ayrıca bu olaydan sonra annenin ve çocuğun üstünden ölüm tehlikesinin kalktığı inancı vardır (Tacemen 1995: 292).

Türkmenlerde çocuk kırklandıktan sonra eşek ya da tazi çuluyla sarılır. Tazi çuluyla sarılan çocuklar yaman, eşek çuluyla sarılan çocuklar uysal olur. Çoğunlukla erkek çocuklar tazi, kız çocuklar eşek çuluyla sarılırlar (Yalman 1993: 28).

Anadolu'nun çeşitli yerlerinde birbirinden farklı da olsa mutlaka kırklama pratiği vardır.

Kırklama pratiğinde önce bebek sonra anne bir takım kurallara uyarak yıkanır. Kırklamadan sonra artık ananın da, çocuğun da aşırı etkilenme yetenekleri kalmamış demektir (Boratav 1997: 154). Doğum olayından kırk gün sonra çocuğu ve anneyi arıtmak, topluma katılmalarını sağlamak ve hastalıklardan, uğursuzluklardan korumak için uygulanan pratiğe "kırklama" denmektedir. Anadolu'nun hemen her yerinde uygulanan bu âdete Erzurum'da "kırk dökme", Denizli ve Malatya'da "kırk çıkarma" adı verilmektedir (Erk 1976: 101). Bursa'da "kuş uçurması" Safranbolu'da "kırklama" denilmektedir (Taş 2002: 488; Akbulut 2002: 11).

Tekirdağ'da kırkıncı gün bebek elden ele dolaştırılır, dereden toplanan kırk küçük taş yıkama suyuna atılır. Bebek yıkanınca taşlar suyla beraber dışarı atılmaktadır (Artun 1998: 6). Osmaniye'de bebek doğduktan yirmi gün sonra "yarı kırklama" uygulaması yapıldığı görülmüştür (Tülüce 2009: 42).

İnceleme yaptığımız bölgede kırklama pratiği ile ilgili karşımıza çıkan davranış kalıpları ve uygulamalar şu şekildedir:

Kırkinci günün sonunda çocuk ve anne banyo yaptırılır. Kırklı sudan evin içine de serpilerek bir nevi hane ve ev halkı da kötülüklerden arındırılmış olunur. Anne ve çocuk kırk çıkarma uygulaması sayesinde kırk basması tehlikesinden de kurtulur. Kırk çıkarma işlemi yedi tane çatı (çörten) oluklarının altından toplanan (K.K. 1, 2, 3) kırk tane küçük taşın bir kap içerisinde kırk kaşık suya konulduktan sonra o suyla anne ve çocuğun banyo yapması (K.K. 1, 2) şeklinde uygulanır.

Suya ayna da konulur (K.K. 1, 12).

Suyla ev halkı banyo yapabilir ve sudan evin etrafına da serpilir (K.K. 2, 3, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 21).

Su konulurken dua okunur (K.K. 6).

Kırk suyuyla banyo yapılmasından kasıt; yapılacak olan banyo suyuna kırklı okunmuş sudan bir miktar karıştırılmasıdır (K.K. 6).

Çocuğun kırkının çıkması işlemine ananın yakınları ve arkadaşları katılabilir. Kullanılmamış küçük bir kapla kırk kap su alınarak musahipli bir kadın tarafından çocuk bu suyla banyo yaptırılır. Yeni elbiseler giydirilir ve salâvat getirilir. Kadın ise kendisi banyo yaparak temizlenir. Böylece ikisinin de kırkı çıkmış olur (Ayata 2006: 103).

Kırklama işlemi esnasında dua okunması uygulaması çalıştığımız alan dışında Artvin ve Erzurum'da da görülmektedir (Balıkçı 2001: 70; Taş 1996: 206). Osmaniye Düziçi'nde ise suyun içine taş, anahtar, bıçak koyulduğu da bilinmektedir (Bülbül 2006: 31). Uygulama sırasında dua okunması İslamiyet öncesi inanış ile İslamiyet sonrası inanışın kaynaşarak yeni bir ritüel oluşturduğunu göstermektedir.

Abdallarda görülen suyun içine cisim atma inanışının örneklerini Anadolu ve Türk dünyasında da görmekteyiz. Azerbaycan Quba, Bulgaristan Kırcaali, Kıbrıs (Balıkçı 1999: 10; Tacemen 1995: 294; Saraçoğlu 1987: 337) gibi, ülkemizde ise Amasya, Artvin ve Erzurum (Kalay 2001: 167; Balıkçı 2001: 70; Taş 1996: 206) illerinde görmek mümkündür.

Amasya’da farklı bir kırklama işlemi de göze çarpmaktadır. Yumurtanın tepesi delinir ve onun üstünden kırk kez su atlatılır. Ayrıca mum eritilir ve çocuk kırklanırken o muma bakılmaktadır (Kalay 2001: 167).

Tüm bu uygulamaların inanç sistemimizde önemli bir yeri ve anlamı vardır. Kırklama işleminin kırkıncı gününde kırk kere yapılması geleneksel inançlarımızdaki taşıdığı mana açısından önemlidir.

Türk kültüründe su, ağaç, taş, demir ve ateş önemli kültlerdendir. Bu dönemde de saydığımız bu önemli kültler karşımıza çıkmaktadır. Güce güç katmak, yapılanların etkisini arttırmak, koruyuculuk ve tehlikelere karşı yardım beklentisi inançların temeline hâkimdir.

Çalışmamızda elde ettiğimiz bulgular ışığında kırklama/ kırk çıkarma işleminde uygulanan “*suyun içine cisim atma, kırkıncı günde mutlaka yapılma, işlem esnasında dua okuma*” inanışlarının Türk dünyası ve Anadolu’daki gibi Abdallarda da var olduğunu ve benzer olduğunu söylemek mümkündür.

3.1.1.3.5. Yürüyemeyen- Konuşamayan Çocuk

Yürüme çağına gelen fakat yaşlıları gibi yürüyemeyen, yürüme zorluğu çeken ya da yürürken sık sık düşen çocuklar için uygulanan ritüele kültürümüzde genel olarak “köstek kesme” denir. Aynı şekilde konuşamayan ya da konuşması geciken çocuklar için de bir takım çarelere başvurulduğu görülür.

Yürümeyen ve konuşmayan çocuk türbelere götürülür, türbelerin etrafında dolaştırılır, adaklar adanır.

Zamanı geldiği halde yürümeyen çocukların ayağına bir “burkağı” takmak, Cuma günü namazdan ilk çıkan adama bu burkağıyı çözdürmek Türkmenler arasında çocuğun yürümesini sağlamak için yapılan bir pratik olduğunu Yalmandan öğrenmekteyiz (Yalman 1993: 69).

Köstek kesme pratiğinin Bulgar Türkleri arasında da uygulandığı görülmüştür. Çocuk düşüyorsa buna “şeytan köstekliyor” denilmektedir (Tacemen 1995: 310-311).

Kandıra’da konuşamayan çocuk Ahmetli köyüne götürülerek jiletle dilaltı kestirilmektedir (Altun 2004: 202). Bursa’da geç konuşan çocukların konuşmasını sağlamak için Kurban Bayramı’nda yedi ayrı evden yedi kurban dili toplanmaktadır. Toplanan kurban dilleri doğranarak bir kaptı pişirilir ve çocuğa yiyebildiği kadar yedirilmektedir (Taş 2002: 494). Tekirdağ’da konuşamayan çocuklar için gün batınca türbenin damına fındık konulur, ertesi gün sabah ezanında çocuğa yedirilir.

Konuşamayan çocuğun üç Cuma salasında babasının eski ayakkabısıyla ağzına vurulur. Dili açılıns diye yedi tane kurbanın dili yedirilir (Artun 1998: 13). Sedat Veyis Örnek’ten edindiğimiz bilgiler ışığında, çocuğun ayağına ip bağlamak, kapı önünden geçen çevik birine veya camiden çıkan dindar bir kimseye bu ipi kestirmek gibi uygulamaların temelinde yürüme yeteneğini, koşmayı taklit eden oyunların eşliğinde çocuğun yürümesini engelleyen ayak bağı bir ile belirleyip çözmek veya kesmektir. Burada din gücünün etkisi de görülmektedir. Sivas’ta dillenmeyen çocuk ziyarete götürülür ve ağzında anahtar bükülür. Şarkışla, Zara, Karalar’da dili dönmeyen çocuğun ağzına Cuma günü kapı anahtarı konur. Geç konuşan çocuğa dil bağı kesmek de Sivas’ta çok yaygındır (Örnek 1981: 69).

İnceleme yaptığımız alandan elde ettiğimiz sonuçlara göre yürüyemeyen ya da konuşamayan çocuklar için başvurulan ilk çare tıptır. Tıbbın çözümsüz, çaresiz kaldığı noktalarda devreye geleneksel kültürümüzde uygulanan pratikler girmektedir.

Kırşehir Abdallarında köstek kesme şu şekilde uygulanır:

“Çocuk sokağa çıkarılarak ayakları ince bir iple bağlanır. Cinsiyetine göre iki gelişmiş çocuk, yürüme zorluğu çeken çocuğun yanından başlayarak daireye benzeyen sokak aralarında birbirlerine ters istikamette düşmeden koşmaya özen göstererek gelir. İlk gelen, çocuğun ayağındaki bağlı ipi koparır ve ödüllendirilir. Bu uygulamadan sonra çocuğun kösteğini kesen gibi yürüyüp koşacağına inanılır.” (Ayata 2006: 104).

Çalıştığımız alanda konu ile ilgili şu pratikler karşımıza çıkmaktadır:

Yürüyemeyen ya da konuşamayan çocuklar hocaya götürülüp çocuğa dua okutulur (K.K. 8, 9, 27, 30).

Kösteği genelde dayısı ya da amcası keser. Evin içinde üç sefer dolaştırılır. Köstek var diyerek ayaklarının ortasında ip kesiliyormuş gibi kesilir (K.K. 2).

Bu konuda bilgisine başvurduğumuz kaynak kişilerimiz şunları aktarmıştır: “ Bizim bir tanıdık (görümcem) vardı. Torunu 7-8 yaşına kadar konuşamadı. 7 Mehmet isimli kimsenin kestiği 7 kurban etini 7 Cuma günü çocuğa yedirdiler. Sonra çocuk konuşmaya başladı (K.K. 6, 7).

Katılımcılardan öğrendiğimiz bir başka pratik ise konuşamayan çocuğa 7 Cuma günü kuşların suyunun içirilmesi şeklinde uygulanmaktadır (K.K. 6, 7).

Bu pratiğin 40 Cuma günü muhabbet kuşunun suyunun içirilmesi şeklinde uygulandığı da görülmüştür (K.K. 2).

Yaptığımız çalışmalar etrafında köstek kesme uygulamasında Türk dünyası ve Anadolu’da uygulanan pratikler ve inanışların Abdallarda da olduğu gözlemlenmiştir. Anadolu’nun farklı yörelerinde yürüyemeyen çocuk için çok farklı uygulamalar olmakla birlikte Abdallardaki “yürüyemeyen çocuğun ayaklarının iple bağlanıp daha sonra evin içinde dolaştırılması ve ipin ortadan kesilmesi” işlemlerinin Anadolu’daki uygulanış biçimiyle benzer olduğu tespit edilmiştir. Köstek kesme uygulamasının Türk dünyası ve Anadolu’da uygulanması ve uygulamanın Abdallarda da bulunması var olan bir diğer benzerliktir.

3.1.1.3.6. Diş Hediği

Doğumdan sonra uygulanan bir başka ritüel de çocuğun ilk dişi çıktığı zaman gerçekleştirilir.

Bu törenin temelinde değişik görüşler yer almaktadır. Bu görüşler içerisinde çocuğun beslenmesiyle ilgili olanlar dikkati çekmektedir. Yiyeceğin ezilmesinde, parçalanmasında ve öğütülmesinde birinci dereden rolü olan dişin ortaya çıkış

nedeniyle düzenlenen bu tören- eğlencede yiyeceği kutsama, çocuğun rızkını artırma, bereketi çoğaltma gibi dileklerin yanı sıra çocuğun dişinin sağlam olması isteği de yer almaktadır (Örnek 1977: 162).

Diş hediği törenlerinin temelinde, hediğin ilk kez Hz. Muhammed'in ilk dişini çıkardığı zaman annesi tarafından yapılması yatmaktadır (Artun 2001: 29).

Bu uygulamanın Bulgaristan'daki adı “ Dişkediği”, Orta Asyada'ki ismi ise “Diş Toyu”dur (Tacemen 1995: 309).

Türkmenlerde çocuğun diş çıkarma zamanında hedik kaynatılır ve komşulara gönderilir. Komşulardan, hediye olarak diş çıkan çocuk kız ise boncuk, erkek ise para gelir (Yalman 1993: 65). Anadolu'da bu uygulamaya; Buğday Dirlimesi, Dirgit Dökme, Dişası, Diş Börtmesi, Diş bulguru, Diş Dilgiti, Diş Dirgit, Diredi, Dişemiş, Diş Günü, Dişlik, Diş Göllesi, Diş Hediği, Diş Mısırı, Diş Tohumu, Duzlama, Gölle Pişirme, Hedik Dişi, Kolyo gibi adlar verilmektedir (Örnek 1971a: 190-192).Edremit Alevileri de, çocuk diş çıkardığında buğday ya da mısır kaynatırlar. Buna “Diş Hediği veya Diş Kediği” derler. Buğdayın bir kısmını ise ipe dizerek nazarlık diye çocuğun başına bağlarlar. Buna “çingil” denilmektedir (Eröz 1991: 59). Adana, Artvin, Isparta ve Bursa'da da bu törenlerin uygulandığı bilinmektedir (Artun 2001: 29; Balıkcı 2001: 81; Kılıç 1998: 117-118; Taş 2002: 495-496).

Diş hediği uygulamasında çocuğun geleceği ile ilgili inanmalarda mevcuttur. Bursa'da hedik yendikten sonra odanın ortasına bir örtü serilir. Ortaya büyük bir tepsi konularak, çocuk tepsiye oturtulur ve başından aşağıya diş buğdayı dökülür. Çocuk eğer diş buğdayından avucuna ve ağzına fazla buğday alabilirse o derece kismetli olacağına inanılmaktadır (Taş 2002: 495-496). Uygulamanın benzerini Isparta'da da görmek mümkündür (Kılıç 1998: 117-118). Muş bulanık'ta ise çocuk bir tepsi içine konup, başına biraz hedik dökülür. Çocuğun karşısına iğne, ayna, makas, bıçak, kalem konur. Çocuk elini hangisine atarsa mesleğini seçmiş olur. Mesela kalem seçerse okur-yazar; aynayı seçerse berber; ipliği seçerse terzi olur (Örnek 1977: 163).

Abdallardan edindiğimiz bilgilere göre;

Çocuğun dişini ilk gören kişi çocuğa gömlek vb. hediye alır (K.K. 4, 6).

Diş hediği kaynatılırken içine bulgur, üzüm, fındık, fıstık, ceviz vb. evde bulunan çerezlerden konulur (K.K. 2, 3, 12, 16, 17, 18). Çeşidin fazla olması düşüncesinin altında bereket inancı yatmaktadır.

Bu törene yakın akrabalar ve konu- komşu davet edilir (K.K. 1, 2, 3, 4, 5, 16, 17, 18).

Abdallarda, çocuğun diş çıkmaya başladığı zaman aile yakınları ve akrabalar davet edilir. Buğday hediği kaynatılır ve gelenlere ikram edilir. Hedikten yiyen herkes tabağa bahşiş ya da hediye bırakır. Diş hediği törenine katılmayan tanıdıklara tabaklarda diş hediğinden gönderilir; bahşişleri ya da hediyeleri alınır. Toplanan bahşişler çocuğun ya da ailenin ihtiyaçları için harcanır (K.K. 1, 2, 3, 4, 5, 16, 17, 18).

Yaptığımız araştırma neticesinde diş hediği uygulamasının Abdallarda var olduğunu söylemek mümkündür. “*ilk dişte hedik denilen yemeğin yapılması, hediyeler verilmesi*” pratiklerinin Türk dünyası ve Anadolu’daki uygulamalarla benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir.

3.1.1.3.7. Sünnet

Ülkemizde doğumdan sonra uygulanan bir diğer pratik de sünnettir. Sünnet sözcüğü Arapça kökenlidir ve ilk anlamıyla “işlek yol” demektir. Daha geniş anlamındaysa Tanrının yolunu ya da insanın adet durumuna soktuğu iyi ya da kötü davranışı anlatır. Dini terminolojide peygamberin yaptığı, uyguladığı ya da yapmayı, uygulamayı öğütlediği şeylere uymaya “sünnet” denmektedir. Geleneğin köklü oluşunun bir başka gerekçesi de peygamberin sünnetli doğmuş olduğu inancıdır. Böylece, İslam dininin kurucusunun bedensel bir özelliği, bu dinden olanlara doğuşlarından sonra kazandırılmak istenmiştir (Örnek 1977:171-172).

Sünnet, uygulamada peygamberin izinden gidilen yol olsa da burada kastedilen erkek çocuğun cinsel uzvundaki fazlalık olan derinin kesilmesi işlemidir.

Nogay Türklerinde 5 ile 7 yaşlarında sünnet olan çocuk için “şimdi tam Müslüman oldu” denilmektedir (Kalafat 2002: 134-135).

Kırşehir yöresi Abdalları *Hz. Muhammed'in de sünnetli olarak doğduğunu söylerler. Sünnet olmayı erkeklige ilk adım atış ve İslam'ın gereklerinden birinin yerine getirilmesi olarak kabul ederler* (K.K. 12, 13, 23).

Sünnet çocuğunun yaşı hakkında ülkemizde geçerli bir kaide yoktur. Çeşitli etmenler sünnet yaşını etkilemektedir. Çocuğun sağlığı, fizyolojik ve psikolojik durumu, ailenin ekonomik durumu gibi nedenler bu süreyi uzatabilmektedir. Lakin çocuğun çok geçmeden, yaş olarak fazla büyümeden sünnet olmasında yarar vardır.

İnceleme yaptığımız alanda sünnet uygulaması ile ilgili şu uygulamalar dikkati çekmektedir:

Belirli bir sünnet yaşı yoktur ama 6 yaşına kadar yapılmasına dikkat edilir (K.K. 5, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 12,13, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 30).

Abdallarda belirli bir sünnet mevsimi bulunmamaktadır. Şartlar ve imkânlar dâhilinde sünnet düğünlerinin genelde bahar ya da yaz aylarında olmasını tercih ederler (K.K. 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 27, 28, 30).

Çocuğunu sünnet ettirmeye karar veren aile eğer sünnet düğünü yapmak isterse belirlediği tarihten bir müddet önce gelmesini istediği kişilere davetiye gönderir, haber verir. İnceleme yaptığımız alanda katılımcılarımızın birçoğu ailenin ekonomik şartları doğrultusunda sünnet düğünü yapıldığını belirtmişlerdir. Maddi imkânlara göre Abdallar arasında da sünnet düğünü yapılır. Sünnet düğünlerinin normal düğünden tek farkı eve gelin gelmemesidir. Diğer düğün hazırlıklar ise tıpkı normal bir düğün hazırlığıdır (K.K. 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 27, 28, 30).

Sünnet düğününün yeri ailenin ekonomik durumuna göre değişmektedir. Kimi zaman bir salon bir ev avlusu yahut bir bahçe olabilmektedir. Sünnet çocuğunun odası ve yatacağı yatak özenle hazırlanır. Çocuğun yatağının ya da

yatacağı odanın görünür yerlerine Kur'an, nazarlık vb. asıldığı da sık sık rastlanılan alışkanlıklardandır (Örnek 1977: 176).

Katılımcılardan Ayvaz Başaran'ın sünnet hakkında aktardıkları şöyledir: *“Bizim aşirette sünnet hazırlıklarının normal düğün hazırlıklarından farkı yoktur. Düğünlerimiz iki ya da üç gün sürer. İlk gün düğün evine Salâvat-ı Şeriflerle bayrak asılır. Yakınlar hayırlı olsuna gelirler. Düğün sahibi gelen misafirlere masa açar ve yemek ikram eder. Erkek misafirler için içki de vardır. Düğün çalınır, eğlenilir ve çocuk da eğlendirilmeye çalışılır. Düğünün son günü de çocuk kirvesiyle birlikte daha önce belirlenen Abdal bir sünnetçi tarafından sünnet edilir. Ben kendimde zamanında sünnetçilik yapmıştım. Sünnet edilen çocuk yatağa yatırılır ve çocuğa hediye getirilir. Bu hediyeler genelde aile ihtiyaçları için kullanılmaktadır.”* (K.K. 12).

Sünneti yani kesme işlemini yerine getiren kişinin genel adı sünnetçidir. Bununla beraber Orta Anadolu ile Güney-Doğu Anadolu taraflarında sünnetçiye “Abdal” ya da “Kızılbaş Abdal” da denmektedir. Günümüzde bu işi sağlık memurları yapmaktadır. Bunların kent kesimindekiler kendilerini “fenni sünnetçi” diye tanıtmaktadırlar (Örnek 1977: 180).

Kayseri’de yaşayan Uygur ve Kazak Türklerinde sünnet genellikle Nisan ayında, “Abdallar” tarafından yapılmaktadır. Sünnet olacak çocuk, kendini sünnet edecek sünnetçiyi elinden tutarak eve getirmektedir (Güngör 1992: 7). Osmaniye Düziçi’nde özellikle köyde oturan halk, çocuklarını belli zamanlarda “Abdallar” denilen kişilere sünnet ettirirler (Bülbül 2006: 41).

Eski sünnetçilerden olan bir katılımcımız *sünnet esnasında kanama olmaması için sünnet edilen yere küllük (yanmış tezek) konulduğunu, üzerine de tuz basıldığını bu sayede kanama olmadığını* (K.K. 12) ifade etmiştir.

Sünnet geçmişte Abdalların müzisyenlikten sonraki en önemli mesleklerinden biriydi. *Gelir kaynaklarının önemli bir bölümünü sünnetçiliğin oluşturduğunu ifade eden Abdallar, şimdilerde bu işin teknolojinin de ilerlemesiyle birlikte sağlık kuruluşları vasıtasıyla yapıldığını belirterek ellerinden bu mesleğin alınmasında da* (K.K. 12) yakınmaktadırlar.

Çocuklarını sünnet ettirmek için aileler isterlerse düğün yapmakta gelen hediyeler ise ailenin ihtiyaçları için kullanılmaktadır. Görüldüğü üzere “sünnet inancı ve çocuğu sünnet ettirmek” Türk dünyası ve Anadolu’da hâkim olduğu gibi Abdallarda da mevcuttur. Abdallarda sünnet ile ilgili yapılan uygulamaların Türk Dünyası ve Anadolu’daki uygulamalarla benzerlik gösterdiği söylenebilir.

3.1.1.3.8. Kirvelik

İslam dininin gereklerine göre yapılan sünnet töreninde çocuğu tutan kimseye “kirve” denilmektedir. Kirve, ailenin sevdiği bir kimsedir. Kirve olan kişi sünnetin tüm giderlerini karşılamaktadır (Tezcan 1997: 90). Bir erkek çocuğun sünnet töreninin külfet ve masraflarını, başka bir aile büyüğünün üzerine alması ile iki aile grubu arasında kurulan sanal akrabalığa verilen addır. “Kirvelik”, “kirivlik”, “kirvaluk”, biçiminde kullanılan kirveliliğin en yaygın benimsenmiş olduğu yerler Kars, Sivas, Mersin hattının çevrelediği bölgelerdir. (Örnek 1977: 183).

Yaptığımız çalışmada Kirvelik ile ilgili edindiğimiz bilgiler şunlardır:

Abdallarda kirvelik geçmişe nazaran günümüzde sünnet anında çocuğu kucağına alan kişiye verilen adla sınırlı kalmıştır. Masrafları karşılama şeklinde bir kirvelik anlayışının Kırşehir Abdallarında bulunmadığı söylenebilir (K.K. 12).

Kaynak kişilerimiz kirveliliğin daha çok Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da olduğunu ve orada yaşatıldığını, İç Anadolu ve civarında ise kirveliliğin sadece isim olarak var olduğuna değinmişlerdir (K.K. 12, 23).

Kirvenin sünnet esnasında çocuğu tutan kişi ve işlevinin sadece bu kadar olduğunu ifade etmişlerdir (K.K. 12, 17, 18, 23).

Kırşehir Abdallarında kirve çocuklarının evlenmemesi gibi bir inanca da rastlanılmamıştır (K.K. 1, 2, 3, 4, 12, 13, 14, 15, 23, 24, 26, 28, 29, 30).

Kirvelik Abdallarda sadece “kavram olarak yaşamakta” görev ve işlev bakımından bir yetkinliği bulunmamaktadır. Kirveliliğin özellikle Doğu ve

Güneydoğu Anadolu’da yaşatıldığı söylenebilir. Abdallarda işlevsel olmadığını söylemek mümkündür.

3.1.2. Evlenme

İnsan hayatının ikinci geçiş dönemi olan evlenme her kültürde ve toplumda önemli bir mahiyet kazanmıştır. Toplumların gelenek, görenek, adet ve inançlarının birçoğunu bu geçiş döneminde görebilmekteyiz.

Evlilik, kızın ve erkeğin sosyalleşme sürecinin önemli bir aşamasıdır. Aileler arasında dayanışmayı, toplumsal ve ekonomik ilişkiyi belirlemesi ve düzenlemesi bakımından her zaman ve her yerde önemli bir olay gözüyle görülmüştür. Bu törenler ait oldukları kültürlerin belirlediği kalıplara uyarak gerçekleştirilirler (Örnek 1977: 185).

“Aile ve evlilik birbirini tamamlayan iki temel kavramdır. Evliliğin bir kurum olmasına karşılık, aile toplum içinde en küçük ve temel sosyal grup ya da birliktir. Böylece aile denilen sosyal birliğin kurulması için gerekli bütün yolları, kuralları içeren sosyal kuruma evlilik denir.”
(Ozankaya 1995: 1)

Çalışma yaptığımız alanda edindiğimiz bilgiler ışığında Abdallarda genellikle grup içi, tek eşli evliliğin olduğu tespit edilmiştir. Aile yapısı olarak geniş aile tipi olduğu görülmüştür. Erkek çocuklar genellikle baba evinde kalarak beraber yaşamaktadırlar. İmkânları olan aileler ise evli çiftlere yeni bir ev açtıkları söylenebilir.

3.1.2.1. Evlenme Biçimleri

Gelişen ve değişen ülkemizde birçok şey farklılaşmaktadır. Bu farklılaşmadan kültür öğeleri de nasibini almaktadır. Bazı kültür öğeleri tamamen değişirken bazıları da kısmen değişerek özünü korumaya devam etmektedir. Özellikle büyükşehirlerde bu değişim daha açık bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. Evlenme biçimlerinde de

yaşanan bu değişikliği görebilmekteyiz. Evlenme biçimlerini şu şekilde örneklendirebiliriz:

3.1.2.1.1. Görücülük

Geçmişe nazaran günümüzde özellikle kentlerde doğrudan tanışarak evlenmeler giderek artarken kırsal kesimlerde ise eski bir yöntem olan görücülük başta gelmektedir. Bize göre günümüzdeki görücülük usulü evlilik modeli geçmişteki gibi değildir. Günümüzde model, arabulucular vasıtasıyla gerçekleşen ve sadece kıza bakma şeklinde uygulanan haliyle karşımıza çıkmaktadır.

Geçmişte uygulanan biçimiyle görücülük; bir kızın oğlan evi eşrafından gelen bir grup tarafından istenmesi, alınması ve düğün gecesine kadar kızın ve oğlanın birbirlerini görmemeleri uygulamasına dayalı evlilik modelidir.

Görücülüğün günümüzdeki uygulanış biçiminde ise; erkeğin aile bireyleri ile akraba ve komşulardan seçilen birkaç kadın daha önce düşündükleri ya da komşularca önerilen kızın evini ziyaret ederek, kızını yakından incelemeleri ve niyetlerini kıza ve ailesine belli etmeleri söz konusudur. Buna *kız bakma, görücü çıkarma, dünür gezme* gibi adlar verilir. Görücüler kızını görüp, olumlu bir yargıya vardıldıktan sonra, daha ayrıntılı bilgiler edinmek için ziyaretlerini bitirirler. Her iki tarafın olumlu bir karara varması sonucu görücülerin işi bitmiş olur. Görücülük yolu ile evlenme de, evlenecek erkek veya kızdan çok ailelerin girişimi, isteği ve beğenisi ön plandadır (Örnek 1977: 185).

Katılımcılarımız Abdallarda *genelde görücü usulü (günümüzde uygulanan biçimi) ya da severek evlenme modellerinin olduğunu belirtmişlerdir* (K.K. 1, 2, 3, 8, 11,15, 17, 18, 22, 24, 26, 28, 30, 31).

Bu durumun yanı sıra *görücülüğün geçmişte çok daha fazla olduğunu günümüzde ise değişen şartlar içerisinde giderek azaldığını da özellikle belirtmişlerdir* (K.K. 1, 2, 3, 13, 14, 25, 30).

Ancak her ne kadar görücü usulü olduğu beyan ediliyorsa de bu modelin günümüzde uygulanmadığını, uygulanan modelin “*tanışarak evlenme ya da arabulucular vasıtasıyla tanışarak evlenme*” olduğunu da söylemek mümkündür

Yukarıda bahsedilenlerin dışında başka evlilik çeşitleri de vardır. Bunların arasında berdel, kız kaçırma ve levirat türü evliliklerin olduğu söylenebilir.

3.1.2.1.2. Berder

Kültürümüzde yapılan bir diğer evlilik türü de “berder” evliliğidir. Aile oğluna isteyeceği kıza karşılık, başlık alıp vermemek şartıyla kendi durumunda olan bir aileye kendi kızını verir onlarda da kız alır. Aileler aynı kültürün üyesi olduklarından bu teklifi olumlu karşılarlar.

Berdel tarzı evlilik için yöreden yöreye farklı isimlendirmeler kullanıldığı görülmüştür. Hakkâri’de bu tür evliliğe “kepir”, Denizli, Aydın yörelerinde “değişik yapma”, Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu’da “berder” adı verilen bu evlilik modelinin, evlenecek iki erkeğin, evlilik çağındaki kız kardeşlerini birbirleriyle değiştirme şeklinde gerçekleştiği (Balaman 1982: 41) bilinmektedir.

Abdallarda berder türü evliliklerin görülmediğini katılımcılardan (K.K. 2, 3, 5, 6, 9, 13, 14, 22, 23, 25, 30, 31) edinilen bilgiler doğrultusunda söylemek mümkündür.

3.1.2.1.3. Kız kaçırma

Kız kaçırma türü evliliklerde iki durum karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki kızın gönlünün olduğu, kendi isteğiyle gittiği kız kaçırma türü evliliktir. İkincisi ise kızın rızası olmadan yapılan kız kaçırma türü evliliktir.

Evlenme çağına geldikleri halde çeşitli nedenlerle evlenemeyen oğlan ile kız kaçmak için anlaşırılar. Yaşlıca bir kadın arabulucu seçilir kadın kaçacakları günü ve yeri ayarlar, sonra aradan çekilir. Ev sahibi onları himaye eder. Aradan birkaç gün geçince ev sahibi yanında üç beş kişiyle kız evine gider, durumu uygun bir dille

anlatır. Babanın istediği başlı konuşulur, ardından oğlan evine gidilir, iş tatlıya bağlanmaya çalışılır (Şentürk 1971: 6072).

Türk dünyası ve Anadolu'da kız kaçırma türü evliliğe farklı nitelendirmeler yapıldığı görülmüştür.

Dağıstan'da kız kaçırma "kız çalmak" denilmektedir (Kalafat 1998: 70).

Artvin'de kızın zorla kaçırılmasına "kapma" denir. Aynı ilde erkeğin evlenmek için seçtiği kızın başörtüsünü alıp kaçma olayı olan ve Doğu Anadolu'da "Dezmal kaçırma" olarak bilinen kaçırma şekline de rastlanmaktadır (Akman 2002: 3-4).

Elde edilen bilgilere göre çalıştığımız alanda kız kaçırma hususu ile ilgili karşımıza şunlar çıkmaktadır:

Abdallarda kız kaçırma yoktur (K.K. 1, 2, 3, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 30).

Bir katılımcımız kız kaçırma için " *şükür aşiretimizde daha onu görmedik*" (K. K. 4) ifadesini kullanmıştır.

3.1.2.1.4. Levirat

Kültürümüzde var olan bir diğer evlilik şekli de levirat türü evlenmedir.

Gençlerin üvey anneleri veya ölen ağabeylerinin eşleri ile evlenmelerine rastlanır. "Levirat" âdeti adı verilen, Ankara, Isparta, Bilecik, İçel, Adana, Antalya illerinde görülen bu tür evliliklerde büyük kardeşin ölümü üzerine, dul kalan eşi küçük kayınbiraderi ile evlendirilmektedir (Gönüllü 1986: 18). Levirat, kayınbiraderle evlenme (Örnek 1971b: 153) anlamına gelmektedir Ancak bu âdetin eskiden daha çok uygulandığı, günümüzde ise bu tarz evliliklerin geçmişe nazaran daha az sıklıkla gerçekleştirildiği söylenebilir.

Abdallarda levirat türü evliliklerin görülmediği katılımcılar (K.K. 2, 3, 5, 6, 9, 13, 14, 22, 23, 25, 30, 31) vasıtasıyla tespit edilmiştir.

3.1.2.1.5. Akraba Evliliği

Toplumumuzda bahsedilen evlilik modellerinin dışında akraba evliliklerinin yapıldığı da bilinmektedir.

Yörükler arasında bu evlilik türü için söylenmiş çeşitli atasözleri bulunmaktadır.

Yörükler arasında akraba evliliğine önem verilip; yabancından kız alıp vermemeye ilgili atasözleri de mevcuttur. Örneğin: “Yaban yerden alma düveyi/ Çeker gider boğayı” ya da “Yağlı peynir derisinden çıkmaz/ Sütü geyun sürüsünden çıkmaz” (Eröz 1991: 53).

Çalışma yaptığımız alanda akraba evliliği ile ilgili şu bilgiler karşımıza çıkmaktadır:

Abdallarda herkes birbirini tanır. Bizim aşirette kim kimin kızı? Kim kimin oğlu? Herkes herkesi iyisiyle kötüsüyle bilir. Önceden bize zaten dışarıdan pek kız vermezlerdi. Şimdi bu durum biraz daha farklı. Abdallar geçmişte sadece kendi içlerinden kız alıp verirken günümüzde bu durumun değiştiğini; “dışarı” diye ifade edilen Abdal olmayanlardan da kız alıp verdiklerini (K.K. 12, 13, 14, 15, 18, 20, 22, 23) söylemişlerdir.

Yaptığımız çalışma çerçevesinde görüldüğü üzere değişen ve gelişen dünyada evlilik çeşitleri de payına düşeni almıştır. Kız kaçırma, görücülük, levirat gibi bazı evlilik türleri azalırken, tanışarak-anlaşarak evliliğin giderek arttığı da söylenebilir.

Yaptığımız araştırma sonucunda Abdallarda Türk dünyasında ve Anadolu’da görülen “kız kaçırma, berdel ya da levirat” türü evliliklerin olmadığını söylemek mümkündür. Abdallarda genelde “görücü usulü (arabulucular vasıtasıyla tanışarak gerçekleşen) ya da gençlerin birbirini severek evlendiği” evlenme modelinin var olduğu gözlemlenmiştir.

3.1.2.2. Evlilik Öncesi

İkinci önemli geçiş dönemi olan evlilikle beraber yeni bir hayata kapılarını açan çiftlerin, evlenmeden önce uyduğu kaidelerin var olduğu söylenebilir. Evlilik öncesi dönemde kişilerin birbirleri açısından uygun olup olmadıkları, birbirlerine yasaklı olup olmadıkları belki de aranan ilk niteliktir. Bunun yanı sıra evlilik yaşı da önemli bir ölçüttür.

Çalışmamızın bu bölümünü hazırlarken yukarıda anlatılanların yanı sıra evlilik öncesi dönemde yapılan uygulamalara, gelenek ve göreneklere, adet ve inanışlara karşılaştırmalı olarak yer vermeye ve anlatmaya çalıştık. Uygulamaların benzerlerini hem Türk dünyası hem Anadolu mozaïği hem de Abdallar açısından değerlendirdik.

3.1.2.2.1. Evlenmesi Yasaklananlar

Kültürümüzde diğer toplumlarda olduğu gibi evlenmesi yasaklı olan kimselerin olduğu söylenebilir. Bunlar arasında musahiplerin, kirvelerin, sütkardeşlerin vb. evlenememeleri bu duruma örnek teşkil eder. Bunların dışında teyze-yeğen, hala-yeğen, dayı-yeğen, amca-yeğen ve bir babanın çocuklarının evlenmeleri de yasaktır.

Türk dünyasında ve Anadolu coğrafyasında yukarıda bahsedilenlerin dışında evlenmesi yasaklananlar bölgeden bölgeye farklılık gösterebilmektedir. Kazak Türklerinde yedi göbek akrabalar birbirleriyle evlenemedikleri bilinmektedir. Anadolu coğrafyasında ise özellikle batı bölgelerde yakın akrabaların evlenmesinin hoş karşılanmadığı söylenebilir. Anadolu'da iç bölgelerde ise bu durum biraz daha farklılaşmaktadır. Yakın akrabalar arası evlilikler görülebilmektedir. Yakın akraba evlilikleri arasında amca çocuklarının, teyze çocuklarının, dayı hala çocuklarının yanı sıra kardeş torunlarının evliliklerinin de olduğunu söylemek mümkündür.

Abdallarda diğer Alevi- Bektaşî gruplarında olduğu gibi dış evlilik söz konusu değildir. Ancak son dönemlerde bu kurala uyulmadığı göze çarpmaktadır. İç evliliğe neden olan sebeplerin başında Abdalların konar- göçer bir yaşam sürmeleri

ve kapalı bir toplum yapısına sahip olmaları gelir. Ayrıca yol düşkünlüğü ve musahiplik kurumundan kaynaklı evlenme yasağı da vardır (Ayata 2006: 108).

Abdallarda yukarıda bahsedilenlerin yanı sıra katılımcılardan edindiğimiz bilgiler ışığında;

Abdallarda sütkardeşlerin evlenmesi yasaktır (K.K. 1, 2, 3, 10, 11, 23, 26, 28, 29).

Teyze-yeğen, hala-yeğen, dayı-yeğen, amca-yeğen ve bir babanın çocuklarının evlenmeleri de yasaktır (K.K. 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31).

Çalışma yaptığımız alanda tek eşliliğin hâkim olduğunu, birden fazla evlilik yapanların grup içerisinde dışlandığını söylemek mümkündür.

3.1.2.2.2. Evlenme Çağı-Yaşı/ Eş Seçimi

Kırsal ya da kentsel çevrede, evlenme yaşını ve zamanını ekonomik etmenlerin, bazı sosyal olayların, göçlerin, ölümlerin vb. olayların belirlediği söylenebilir. Evlenme girişiminde bulunmada toplum kıza ve erkeğe aynı hakkı tanımamıştır. Başka bir söyleyişle erkek ve erkek ailesi bu konuda aktif bir durumdayken, kız ve kız ailesi pasif bir durumdadır. Girişim genelde erkekten ve erkek ailesinden gelir (Örnek 1977: 190).

Ülkemizde kanunen on sekiz yaşına gelmiş, akıl sağlığı yerinde olan her birey istekleri doğrultusunda kanuni şartları yerine getirmek suretiyle evlenebilirler. Lakin evlilik yaşının on sekiz olduğu ülkemizde, on sekiz yaş altı evliliklerin görüldüğünü de söylemek mümkündür.

Evlenilecek kızın vasıfları her kültürde her toplumda önem teşkil etmektedir.

Kültürümüzde önemli bir yere sahip olan Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki "Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Boyu" adlı hikâyede de bunun bir örneğine rastlamaktayız.

Dedem Korkut kadınları sınıflandırarak şunları söylemiştir: “ Karılar dört dürlüdür. Birisi solduran soptur. Birisi dolduran toptur. Birisi ivün tayağıdır. Birisi niçe söyler- isen bayağıdır. Ozan ivün tayağı odur ki, yazıdan yanabdan ive bir konuk gelse, er adam ivde olmasa, ol anı yidürür, içürür, ağırlar, azizler gönderür. Ol Ayişe Fatıma soyıdur hanum. Anun bebekleri yetsün. Ocağına bunçılavin avrat gelsün...” (Ergin 1997: 76).

Yörükler arasında da iyi ve kötü kadını anlatan sözler bulunmaktadır. Örneğin:

“Avrat iç türlüdür. Birisi er avradı, birisi ev avradı, birisi de zallanzort.”

“Bazı avrat var, arpa unundan aş eder; bazı avrat var, kerkik başını yaş eder; bazı avrat var, gan gurudan; bazı avrat var, çul çürüden.” (Eröz 1991: 52).

Abdallarda evlilik hususu ile ilgili edindiğimiz bilgiler şöyledir:

Abdallarda evlilik önemlidir. İstemeleri halinde akıl sağlığı yerinde olan herkes, kısmeti, bahtı açılan kız, zamanı ve yaşı geldiğinde evlendirilir (K.K. 12, 13, 16, 17, 18, 19, 21).

Evlilikler genelde 18- 25 yaş arası yapılmaktadır (K.K. 12, 13, 16, 17, 18, 19, 21).

Evlenecek olan kızın saygılı olmasına, maharetli ve becerikli olmasına da dikkat edilir (K.K. 1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 14, 15, 22, 23, 25, 27, 28, 29).

Araştırmamıza yardımcı olan katılımcılarımız evliliğin tüm dünya ve Türkiye’deki gibi önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Bahtı açılan kıza gelen nasibin, ailelerin denk olması da gözetilerek evlendirildiğini (K.K. 12, 13, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 28, 30) ifade etmişlerdir.

Görüldüğü üzere Abdallarda Anadolu’da olduğu gibi evliliklerin belli bir yaştan önce yapılmamasına dikkat edilmektedir. Ayrıca Türk dünyası ve Anadolu’da olduğu gibi Abdallarda da “*evlenecek kızın özellikleri*” de önem arz etmektedir. Evlenme çağı-yaşı ve eş seçimi konusunda Türk dünyası ve Anadolu’da dikkat edilen niteliklerin Abdallarda da bulunduğunu söylenebilir.

3.1.2.2.3. Görücülük- Kız Bakma, Dünürçülük- Kız İsteme

Kültürümüzde evlenmek isteyen kişi için büyükler tarafından yapılan ilk iş kız bakmadır. Ailelerin; yakın çevreden, akrabalarından, tanıdıklardan başlayarak huyu suyu güzel, aile terbiyesi almış, kendi ailelerine denk ve kendi kültürlerine uygun bir kız bulmaya çalışmalarına kız bakma denir. Evlenecek olan delikanlıya kız aramak, kız bakmak için başvuru bu âdete “görücülük” ya da “görücüye çıkma” gibi adlar da verildiği bilinmektedir.

Evlenecek delikanlının ya da ailenin istediği biri varsa ilk olarak o kızın ailesine kız bakmaya gidilir. Olumsuz cevap alındığında ya da alınacağı sezildiğinde başka adaylar varsa değerlendirilir. Eğer olumlu cevap alınırsa bir zaman sonra kız evine tekrar ve hazırlıklı gidilir. Bu tekrar ve hazırlıklı gidişe dünürçü gitme-dünürçülük- kız isteme denir.

Ülkemizde kız bakma kimi ayrıcalıklar ve yöresel özellikler göstermekle birlikte ana çizgileri bakımından aynıdır (Örnek 1977: 191).

Türk dünyasında kızın beğenilme ya da beğenilmeme durumu kendi kültür coğrafyası içerisinde aşağıda verilen örnekteki gibi ifadelendirilmektedir.

Kerkük’te kız beğenilmişse “kaşla göz, kalmadı söz”, eğer kızını istemek için bir zaman beklenecekse “ağızla burun kapıda durun”, beğenilmemişse “kaşla dudağ, yerin gideğ” denilmektedir (Beşirli 1975: 7488).

Türk dünyasından örneği verilen yukarıdaki durumun Anadolu’daki benzeri ise şu şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Ürgüp’te kız evinin gönlü yoksa “kısmetinizi başka yerde arayın” denilerek oğlan tarafına sadece şeker ve kolonya ikramı yapılmaktadır. Eğer kız tarafının gönlü var ise şeker ve kolonyadan başka kahve de ikram edilmektedir (Er 1997: 197).

Kıza bakmaya ilk olarak sadece kadınlar gider. Bu gidiş gelişler birkaç kez tekrarlanır ve niyet belli edilir. Yapılan araştırmalar vb. sonucunda kızın ve ailesinin gönlü olursa kadınlar aracılığıyla kız istemek için bir gün belirlenir. Belirlenen günde gerekli hazırlıklar yapılarak kız istenmeye gidilir.

Çalıştığımız alandan elde ettiğimiz bilgilere göre;

Abdallarda aileler, geçmişte eş seçimine müdahale ederlerdi (K.K. 1, 3, 8, 9, 12, 17, 13, 19, 21, 27, 30).

Günümüzde ise durum çağa uygun olarak farklılaşmıştır. Gençler birbirlerini seviyorlarsa ve ailelerin de rızası varsa evlendiriyorlar. Eğer ailelerin rızası yoksa orta yol bulunmaya çalışılıyor (K.K. 8).

İnceleme yaptığımız alan kapalı bir toplum yapısına sahip olduğu için genç erkekler ve kızlar genelde birbirlerini tanır. Eş seçiminde genellikle gençlerin tercihleri önemsendir (K.K. 13, 16, 17, 18, 19, 21).

Ayrıca Abdallarda görücü usulü evliliğin (arabulucular vasıtasıyla gerçekleşen) eskisi kadar yaygın olmasa da var olduğu saptanmıştır (K.K. 1, 2, 3, 11, 16, 17, 18, 26, 29).

Elde edilen bilgilere göre Abdallarda kız kaçırma yoluyla evlilik yoktur (K.K. 1, 2, 3, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22).

Bir katılımcımız kız kaçırma için “şükür aşiretimizde daha onu görmedik” (K.K. 4) ifadesini kullanmıştır.

Abdallarda dışarıya kız verme vardır. Lakin dışarıdan kız alma yoktur (K.K. 1, 5, 7, 8, 9, 11, 26, 29). Kaynak kişimiz bu konu hakkında şunları aktarmıştır: “ Genellikle dışarı verme var. Dışarıdan alma yok. Benim oğlum var misal. Dışarıdan bir kız sevdi. Kızın ailesi bu Abdal diye vermiyor. Dolayısıyla da evlenemiyorlar (K.K. 1, 13).” ifadelerini kullanmıştır.

Bazı katılımcılar ise günümüzde kendi toplulukları dışından da kız alınıp verildiğini (K.K. 13, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22) ifade etmişlerdir

Abdallarda dönürcülük- kız isteme şu şekilde gerçekleştirilir:

“ Erkek ailesi belirlenen günde kız evine gelir. Söze Allah’ın emri, Peygamberin kavli ve İmam Cafer-i Sadık mezhebi üzerine kızınız’yı oğlumuz’ya istiyoruz diyerek girerler. Kız ailesi düşünmek için zaman ister. Bir kaç gün sonra erkek ailesi kız evine tekrar

gider. Kız evinin rızası olursa Allah, Muhammed ve cemaatin şahit olması için üç kere verdim der. Hayırlı mübarek olsun denilerek iki taraf da birbirini tebrik eder. Erkek yakınlarının getirdiği lokumlar ve tatlılar ağız tatlılığı için yenilir. Nişan günü belirlenir. O gün geldiğinde bir eğlence düzenlenerek yenilir, içilir; nişan yüzükleri takılır.” (Ayata 2006: 108).

Edindiğimiz bilgiler ışığında görücülük-kız bakma ve dünürçülük- kız isteme pratiğinin Abdallarda Anadolu’daki örnekleriyle benzer olduğu söylenebilir.

3.1.2.2.4. Söz Kesimi ve Nişan

3.1.2.2.4.1. Söz Kesimi

Aile kurumun başlangıcı olan evlilik öncesi aşamalardan biri de söz kesimidir. Söz kesimi dünürçülük- kız isteme aşamasından sonra gelmektedir.

Dünürçülük yoluyla anlaşılan ailelerin, bu anlaşmalarını daha geniş bir davetli huzurunda sözle iyice pekiştirmelerine “söz kesimi” ya da “söz kesme” denmektedir (Örnek 1977: 191).

Söz kesme pratiği öncesinde ve sonrasında dikkat edilen bazı uygulamalar vardır. Tire’de söz kesildikten sonra oğlan evi bir kilo tuz alır. Bu tuz evde bitinceye kadar, işler düzenli giderse, kızın uğurlu olacağına inanılır (Artan 1975: 7191). Çukurova Yörüklerinde kız verilmeden önce oğlan tarafı araya soğukluk girer diye kız evinden su içmez (Artun 1996: 30).

Kırşehir’de söz kesildikten sonra ağırlık verilir. Erkekler ve birkaç kadın şerbet içerler. Buna küçük şerbet denir.

İnceleme yaptığımız alanda söz kesimi ve nişan törenlerinde çerez, lokum, bisküvi, şerbet ya da meşrubat ikram edilir. (K.K. 1, 5, 8, 11,16, 17, 18, 26, 27, 29, 30).

Kız istenildikten sonra başına beyaz tülbent atıldığı katılımcılar tarafından belirtilmiştir (K.K. 7, 8, 12, 13, 18, 19, 20, 21, 22, 27, 30).

Kültürümüzde önceden evlenecek kız ile erkeğin görüşmesi pek hoş karşılanmazdı (K.K. 5). Günümüzde ise bu durum değişmiştir. Abdallarda da bu durumu aynı şekilde görmekteyiz. Bir katılımcı şunları dile getirmiştir: “Şimdi istenildiği zaman kız evine erkek ziyarete gidebiliyor. Ama önceden böyle değildi. Eğer evde bir büyük yoksa damadın eve gelmesi hoş karşılanmazdı (K.K. 5).”

“Söz kesme” pratiğinin Türk dünyası, Anadolu ve Abdallarda bulunması var olan ortak uygulamalardandır.

3.1.2.2.4.2. Nişan

Nişan söz kesimi ile düğün arasındaki önemli bir aşamadır. Nişan genellikle kız evinde yapılır. Nişan merasimlerinde ikram ve şerbet ön plandadır. Ayrıca nişanda takı da takılır. Nişanlılık süresinin bir kuralı yoktur. Her iki tarafın anlaşmasına bağlıdır.

Yörüklerde nişan nikâhtan daha kuvvetli bir bağ sayılmaktadır. Nişan günü oğlan tarafı davar keser, pilav döker ve çalgılarla bu hazırlanan yemekler kız evine gönderilir. Kızın evinde bu yemekler büyük bir eğlence ile yenilir (Yalman 1993: 267).

Katılımcılardan elde ettiğimiz bilgilere göre;

Nişanda oğlan evi tatlılık olsun diye lokum getirir. Misafirlere lokum ve çay ikram edilir. Nişan yüzüklerinin kurdelesini bir akraba keser. Nişan törenlerinde evlenecek çifte para ve takı takılır (K.K. 1, 5, 8, 11, 12, 13,17, 18, 19, 21, 26, 27, 29, 30).

*Nişan sonrasındaki zaman içerisinde düğün öncesi hazırlıklarını bitirmeye çalışan aileler, düğünden yapılacağı günden bir zaman önce alışverişe çıkarlar. Bu alışverişe Abdallar arasında “**pırtı bozma, pazarlık bozma, gelin kız pazarlığı, pazarlık**” denilir. Bu alışverişte gelin kızın A’dan Z’ye tüm ihtiyaçları alınır ve üstü başı görülür. Ayrıca gelin kızın yanında olan kimselere de hediyeler alınır (K.K. 1, 4, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 27, 29, 30).*

Düğün öncesi yapılan bir başka hazırlık da eşyaların tarafların aralarında anlaşmaları gibi alınmasıdır. Kırşehir Abdallarında eğer evlendikten sonra oğlan baba evinde oturacaksa sadece yatak odası alınır. Kız tarafı da kendi hazırladığı çeyizini getirir. Aynı ev kurulacaksa eğer kız tarafı çeyiz, yatak odası ve mutfak eşyalarını; erkek tarafı ise beyaz eşya, oturma grubu, koltuk takımı ve salon takımını alır (K.K. 2, 3, 5, 7, 9, 10, 12, 13,14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 28).

Katılımcılar söz kesimi ve nişan gibi hazırlıkların tüm yörelerde olduğu gibi kendilerinde de olduğunu söylemişler; düğün öncesi hazırlıkları ise “*ev eşyalarının alınması, çeyizin hazırlanması, düğünün duyurulması, davetliler için hazırlıklar ve ikram üzerine hazırlıklar*” olduğunu belirtmişlerdir. Söz kesimi ve nişan aşamasında Türk dünyası ve Anadolu’da gerçekleştirilen uygulamaların Abdallarda da var olduğunu söylemek mümkündür.

3.1.2.2. Evlilik Sırası

Ülkemizin her yöresinde her aşaması yörenin kültür özelliklerine göre şekillenen düğünler, bölgenin yerel kültür kalıpları ve kurallarına göre gerçekleştirilirken, uygulanan gelenek göreneklerle kültürümüzü zenginleştirmektedir. Evlilik öncesi aşamasından sonra önemli bir aşama olan evlilik sırası (evlilik anı) da bünyesinde diğer dönemler gibi çeşitli uygulamaları barındırmaktadır.

3.1.2.2.1. Düğün

Düğün, nişandan sonra tüm hazırlıkları yapan erkek ve kız tarafının belirlenen tarihte, davetliler nezdinde, gelin ve damadın yani bir hayata adım atmak için bir arada bulunduğu organizasyonun genel adıdır. Düğünler köy ve şehir merkezinde yapılmalarına göre farklılık gösterirler. Düğünlerde eskiden uygulanan adet, gelenek ve görenekler günümüzde pek fazla uygulanmamakla birlikte unutulmaya yüz tutmuştur. Özellikle büyükşehirlerde karşımıza çıkan bu duruma karşın kırsal kesimde geleneklerin varlıklarını sürdürmeye devam ettiği söylenebilir.

Araştırmamız vasıtasıyla amacımız Abdallarda düğünlerin nasıl yapıldığını tespit etmek aynı zamanda düğünlerde unutilan ya da unutulmaya yüz tutmuş geleneklere dikkat çekmektir.

Kaynak kişilerden aldığımız bilgilere göre düğünler şu şekilde olmaktadır: *“Nişandan sonra düğün tarihi belirlenir ve her iki taraf da düğün hazırlıklarına başlar. Abdallarda düğün davetiyeleri/okuntuları bir hafta önceden dağıtmaya başlanır. Düğünden önce aşçı tutulur.*

Önceleri Perşembe günü düğün başlarken günümüzde icra ettikleri mesleklerinden ötürü Abdalların düğünleri genelde hafta içi yapılmaktadır. Pazartesi- Cuma arası yapılan düğünler, üç gün sürmektedir (K.K. 7, 14, 20, 22, 24, 27, 28, 29, 30).

Düğün öğleden sonra bayrak kaldırma ile başlar. Misafirlerin toplanmasından sonra düğün sahibi kurban keserek evin yüksek bir noktasına bayrak asar. Bayrağın ucuna tatlılık olsun diye elma takılır (K.K. 7, 14, 20, 22).

Bayrak asılırken hoca tarafından bayrak duası okunur. Konuklara çerez, lokum, çay vb. ikram edilir. Hocaya da bir tepsi içinde havlu, çorap, mendil vb. hediye edilir. Bayrak kaldırıldıktan sonra düğün artık başlamış olur. Bayrak takıldığı yerden bir hafta indirilmez. Davul, zurna ve saz eşliğinde eğlenilir. Düğün bitene kadar eğlence devam eder (K.K. 2, 3, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 28, 29).

Düğünün ikinci günü kız evine “hayırlı olsun” a gidilir. Daha sonra erkek evine dönülür ve yemekler yenilir, ikramlar edilir. Gelen her misafire yemek servis edilir, masa açılır. Erkeklerle içki ve meze ikram edilir. Düğünlerde üç gün boyunca yemek hiç eksik olmaz (K.K. 2, 3, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 28, 29).

Yemekte sunulan ikramlar arasında yahni, pilav, dolma, çorba, tavuk, yaprak, baklava, börek, kavun, karpuz ve gece içki içen erkekler için mevsim

meyveleri ile çeşitli mezeler bulunmaktadır (K.K. 2, 3, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 28, 29).

Düğünlerde, gelin ve damadın mutlaka sağdıçları olmaktadır. Sağdıçlar evli, yakın arkadaşlar arasından seçilir. Sağdıçların görevi; gelin ve damada bilmediklerini öğretmek, onları kötülüklerden ve tehlikelerden korumaktır (K.K. 1, 2, 3, 7, 8, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 27, 29, 30). Gelinin, gelin gittiği gün yanında giden kişiye “yenge” denir (K.K. 1).

Abdallarda, gece geç saatlere kadar süren düğünlerde erkek ve kadın birlikte oynar ve halay çekerler. Düğünün denetim ve kontrolü için “yiğitbaşı” adı verilen kollarında kırmızı kurdele bulunan iki kişi görevlendirilir. Bu iki kişi düğünün güvenliğini sağlamakla birlikte düğün hizmeti de görürler (Ayata 2006: 110).

Düğünün ikinci günü öğlen kız evine nişana gidilir. Buna kınacı gitmede denilir ve kız evine kına davarı gönderilir (K.K. 4, 13, 16, 17, 18, 19, 21).

Gelen misafirler hediyelerini bu nişanda takarlar. İkinci günü kız tarafı eline bir kazan alır ve erkek tarafına hayırlı olsun gider. O kazan erkek tarafında kalır (K.K. 3).

Düğünün ikinci günü akşamı ise erkek evi kız evine kına yakmaya gider ve “kına gecesi” düzenlenir. Erkek evinden isteyen herkes kız evine kınaya gidebilir. Kınada toplanan genç kızlar ve kadınlar kıza kınasını yakarlar. Kıza kına yakıldıktan sonra kapının eşiğinin üstüne kınalı avucunu bastırırlar (K.K. 1, 13, 19, 21).

Hazırlanan kınadan erkeğe yakılması için bir miktar alınır ve erkek evine dönülür. Erkek evinde biraz daha eğlenildikten sonra sağdıçlardan biri tarafından oğlanın da kınası yakılır ve bir süre daha eğlence devam eder (K.K. 1, 13, 19, 21).

Eskiden gelin kıza kına yakılırken herhangi bir hediye verilmezmiş. Ancak şimdilerde kız avucunu açmamakta ve açmak için altın vb. hediye, takı istemektedir (K.K. 4, 5, 6, 14, 16, 18). Görüldüğü üzere günümüz modernizminden bu uygulama da payını almıştır.

Düğünün üçüncü günü ise gelin kız almaya gidilir. Gelinin baba evinden alınmasıyla birlikte damadın evine getirilmesine kadar uygulanan farklı pratikler vardır.

Kız evinde hazırlıkları tamamlanan gelinin beline varsa erkek kardeşi ya da yakınlarınca kırmızı kurdele bağlanır. Buna “kardeş kuşağı” denilir. Bu kurdele namus ve iffetin sembolüdür. Kurdele bağlanırken üç sefer belinden dolandırılır. Dolandırılırken dua okunur ve besmele çekilir (K.K. 1, 5, 7, 12, 13, 14, 15, 16, 17 18, 19, 20, 21, 22).

Gelin kız evden çıkmadan önce etrafındakilerle vedalaşır, büyüklerinin ellerini öper (K.K. 2, 4, 6, 7, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 28).

Gelin evden çıkmadan önce kapı içerden kilitlenir ve “kapı bastırığı” adı altında bahşiş alınır (Ayata 2006: 110).

Katılımcımız şunları dile getirmiştir: “ *Gelin baba evinden çıkmadan çeyizi getirilir. Bunun öncesinde büyükler bir arabayla kız evine gider. Senet yapılır. Biz de ayrılık yoktur ama yine de kim ne aldıysa bu senede yazılır. Ne kadar takı varsa yazılır.*” (K.K. 1).

Bahşiş uygulaması çeyiz sandığı için de yapılır. Gelin alındıktan sonra dönüşte mezarlık ya da türbe ziyareti yapılır (K.K. 6, 7, 9, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22).

Kırşehir merkezde genelde Âşık Paşa Türbesine gidilir (K.K. 2, 8, 16, 27, 30).

Dua edildikten sonra erkek evine gidilir. Damadın evine girerken gelinin önünde içinde para ve çerez olan bir testi/ çanak kırılır. Bu uygulama gelinin geçiminin güzel olması, bolluk ve bereket anlamı taşımaktadır (K.K. 6, 7, 9, 12, 13, 14,16, 17, 18, 19, 20, 21, 22). Aynı zamanda kötü huylarının geride kalması, kırılan çanakla kötü huylarının da kırılması anlamı taşır (K.K. 2, 5, 17, 18).

Gelinin ağzına bal sürülür, şerbet içirilir. Bu uygulama geçimi ve dili tatlı olsun anlamına gelmektedir. Şerbeti getiren kişiye mutlaka bahşiş verilir (K.K. 2, 6, 8, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 21, 27, 30).

Gelin, itaatkâr olması amacıyla kaynananın bacağına altından geçirilir (K.K. 4, 14) .

Geline, duvara çivi çaktırılır. Bu uygulama ile çivi gibi sağlam ve yuvasına bağlı olması temenni edilir (K.K. 10, 11, 14, 23, 28).

Geline, kocası ve kaynanasıyla arası iyi olsun diye tükürüklü şerbet içirilir (K.K. 3, 14, 16).

Çocuğu çok olması inancıyla yumurta yedirilir (K.K. 2, 3, 6, 14, 16).

Gelin geldiği zaman kaynana kendi başörtüsünü geline bağlar (K.K. 11, 26, 29).

Abdallarda var olan uygulamaların hem Türk dünyası hem de Anadolu'daki örnekleriyle benzer olduğu söylenebilir. Özellikle Anadolu coğrafyasında görülen uygulamaların Abdallarda da uygulandığı tespit edilmiştir. “Mezarlık ya da türbe ziyareti, geline duvara çivi çaktırılması, gelinin önünde testi kırılması, ağzına bal sürülmesi, yumurta yedirilmesi, kucığına erkek çocuk verilmesi” gibi benzer uygulamalar göze çarpmaktadır.

Türk kültürlü halklarda karşımıza çıkan “saçı” uygulaması Abdallarda da bulunmaktadır. Gelin erkek evine girmeden başından atılan çerez, şekerleme ve bozuk demir para karışımı bu uygulamanın örneklerindedir. Ayrıca yukarıda anlatılan durumlar bize Türklerde velî, ocak ve demir kültürünü de hatırlatmaktadır.

3.1.2.2.2. Nikâh

Bir erkekle bir kadının kanun huzurunda evlilik birliğini kurması işlemine nikâh denilmektedir. Evlilik esnasındaki uygulamalardan biri olan nikâhı iki kısma ayırmak mümkündür. Kültürümüzde çiftin evli sayılabilmesi resmi ve dini nikâhı yaptırması bir zorunluluktur. Özellikle dini nikâh gerçekleştirilirken dikkat edilen çeşitli uygulamalar ve kaçınmalar vardır. Bu uygulama ve kaçınmaların Anadolu'daki örnekleri şu şekilde karşımıza çıkmaktadır.

Kocaeli’nde nikâh esnasında eller ve ipler düğümlenilmez. Aydın’da nikâh kıyılırken, kilit kapamak, parmak bağlamak, bıçak açmak doğru bulunmaz. Büyü olarak kabul edilir. Damadın gerdekte başarısız olacağına inanılır (Kalafat 2009b: 48).

Kırşehir yöresi Abdallarında dedelerin ayinleri yönettiği zamanlarda ikrar verme ayininde evlenecek çiftlerin nikâhları kıyılırdı. Nikâh kıyma işlemini dede, baba veya baba vekili uygularlardı. Sünni imamlara kesinlikle nikâh kıydırılmazdı. İkrar cemine nikâhı kıyılacaklardan yalan söylemeyeceklerine, ahlak ve iyilikten taviz vermeyeceklerine, şirk koşmayacaklarına, hırsızlık yapmayacaklarına dair söz alınırdı. Kısacası tarikatın “eline, diline, beline sahip ol” prensibi huzurda ilan edilmiş olurdu (Ayata 2006: 111).

Yörede yaptığımız çalışma sonucunda edindiğimiz bilgiler şöyledir:

Resmi nikâhın düğünden önce müsait bir vakitte yapıldığı söylenebilir. Dini nikâhın ise düğün gecesini hoca ve şahitler nezdinde kıyıldığı bilinmektedir (K.K. 1, 3, 6, 8, 9, 11, 13, 14, 15, 18, 20, 22, 23, 26,27, 28, 29, 30, 31).

Dini nikâh kıyılırken ellerin kapanmaması, makasın açık bırakılması vb. uygulamaların Abdallarda da var olduğu söylenebilir. Ayrıca elleri ters bağlamamak, göğüs hizasında çapraz bağlamamak halk inançlarımızdaki ters motifiyle ilişkilendirilebilir (K.K. 6, 14).

Günümüzde nikâh uygulamalarında tarikat nikâhına tam olarak uyulmadığı tespit edilmiştir. Kaman’da dedelerin erkân için geldiği dönemlere rastlayan evliliklerde zaman zaman tarikat nikâhının kıyıldığı görülmüştür (Ayata 2006: 111).

Görüldüğü üzere özellikle dini nikâh kıyılırken Anadolu’da dikkat edilen “ellerin açılması ve ters bağlanmaması, nesnelere açılması” uygulamalarının Abdallarda da var olduğunu söylemek mümkündür.

3.1.2.3. Evlilik Sonrası

Evlilik öncesi ve evlilik sırası gibi evlilik sonrası da önemli bir dönemdir.

Evlilik sonrası; evlendikten sonra geçen belli bir zaman dilimini kapsayan süreye ve bu sürede gerçekleştirilen uygulamaların olduğu belirli bir sürecin adıdır.

Diğer dönemlerde olduğu gibi bu dönemde de uygulanan pratikler mevcuttur. Bu pratikleri şu şekilde açıklamak mümkündür:

3.1.2.3.1. Duvak Açma

Evlilik sonrası uygulanan pratiklerden biri “duvak açma” âdetidir.

Duvak; gelinin başını ve yüzünü örten dantel veya tül den örtüdür. Bu örtünün açılması işlemine ise “**duvak açma**” denir. Kültürümüzde uygulanan bu geleneğe yörelere göre farklı nitelendirmeler yapıldığı görülmüştür.

Amasya, Bolu, Çorum, Denizli, Konya, Muğla’da **duvak**; Bilecik, Çanakkale, Samsun’da **duvak günü**; ; Kars, Yozgat, Sivas’ta **gelin görme**; adana, Malatya, Erzincan’da **baş bağlama**; Adıyaman, İçel, Elazığ’da yüz açımı; Trabzon’da **cumalık günü**; Erzurum’da **zülûf düğünü** (Cingöz Santur 1997: 343-344) şeklinde değişik isimler verilmektedir.

Abdallarda da düğün sonrası duvak açma âdeti vardır. Duvağı damat açar ve geline bir hediye verir (K.K. 1, 2, 3, 5, 17, 18).

Yapılan araştırmalar neticesinde duvak açma uygulamasının Anadolu coğrafyasında olduğu gibi Abdallarda da var olduğunu söylemek mümkündür.

3.1.2.3.2. Kekil Kesme

Düğün sonrasında uygulanan pratiklerden bir diğeri de kekil kesme uygulamasıdır. Düğünün ertesi gününde, çağrılan davetliler huzurunda gelinin saçından bir tutam kesilmesi işlemine “**kekil kesme**” denir. Kekil kesme uygulaması uygulandığı itibarıyla farklılık gösterebilmektedir. Anadolu’da bazı yörelerde bu

uygulamaya rastlanırken bazı yörelerde bu uygulamanın yapılmadığını söylemek mümkündür.

Yörüklerde bu güne kakül günü denir. Ondan sonraki günler gelin ve güveyin el öpme gezileri, oğlan evi ile kız evinin karşılıklı ziyafetleri ve hediye alıp verme gelenekleri ile devam eder (Boratav 1984: 188). Düğünün bitmesine rağmen düğünle bağlantılı düğün sonrasındaki geleneksel uygulamaların devam ettiği görülmektedir (Artun 2005: 168). Düğünün ertesi günü yapılan “Paça” adeti Yörüklerde Cumartesi günü yapılır ve buna “Kekil” adı verilir. “Kekil Günü” yalnız kadınların günüdür. O gün başka obalardan birçok kadın gelir ve akşama kadar türküler söylenerek tefler çalınır. Kekil bayramı kutlanır. Kekil gününe “Çarşaf Günü” de denir (Yalman 1993: 258).

Çalışma yapılan saha da düğün günü sonrası “kekil kesme” uygulaması görülmektedir.

Kekil kesmeye yakın akrabalar gelir. Kız evi, gelinle beraber kekil kesildikten sonra yenilmesi amacıyla baklava gönderir (K.K. 1, 17, 18).

Gelen misafirler geline hediye getirirler (K.K. 4, 8, 9, 27, 30).

Gelin için alışılması zaman alan yeni bir dönem, yeni bir süreç başlamıştır. Baba evinden ayrılan gelin yeni bir çevreye, yeni insanlara uyum sağlamak durumundadır. Bu da zaman isteyen bir olgudur. Bu zaman içerisinde gelinin baba evine özlemini gidermek için bir hafta sonra gelin ve damat gelinin baba evine el öpmeye giderler.

Çalıştığımız alanda da düğün bittikten bir müddet sonra (genelde 1 hafta) gelinin baba evine el öpmeye gittiği tespit edilmiştir (K.K. 1, 2, 3, 6, 7, 13, 14, 15, 16, 18, 22).

Görüldüğü gibi yeni bir aileye alışmaya çalışan gelin için yukarıda bahsedilen çeşitli pratikler yapılmakta onun bu yeni çevreye uyum sağlaması amaçlanmaktadır. Anadolu’da uygulanan “duvak açma ve kekil kesme” pratiklerin Abdallarda da uygulandığı gözlemlenmiştir.

3.1.2.3.3 Boşanma

Boşanma, evli çiftlerin anlaşamamaları vb. nedenler üzerine ortaya çıkan ayrılma isteğidir. Abdallar arasında boşanma ve ayrılma pek hoş karşılanmaz. Katılımcılarla yapılan röportajlar esnasında bu soru karşısında verdikleri cevaplar ve ses tonları bu duruma karşı düşüncelerini ve tavırlarını birebir yansıtmaktadır.

Bir katılımcı boşanma konusunda “Allah göstermesin, kimsenin başına vermesin, zor bir durum kim ister ki boşansın.” ifadelerini kullanmıştır (K.K. 3).

İnceleme yaptığımız alanda çiftlerin çok zor durumda kalmadıkça boşanmadıkları, orta yol bulmaya çalıştıkları özellikle belirtilmiş ve boşanmanın hoş karşılanmadığı (K.K. 1, 2, 3, 4, 5, 13, 14, 15) ifade edilmiştir.

3.1.2.3.2. Evlenemeyen Kişiler için Yapılan Uygulamalar

Evlilik ve aile kurumu birbirini tamamlayan iki kavramdır. Kültürümüzde aileler çocuklarının yaşları geldiği zaman evlenmelerini ve mutlu bir yuva kurmalarını isterler. Belirli bir yaşa geldikleri halde evlenemeyen gençler için aileler endişe duyarlar. Kısmetlerinin, bahtlarının kapalı olduğuna inanılan gençlerin kısmetlerinin açılması için geleneksel ya da dini birçok uygulamaya başvururlar.

Anadolu’da kısmeti kapalı olduğuna inanılan kişilerin, bunu çözmek için ziyaret yerine gitmeleri ve ağaçlara- çalılara çaput bağlamaları görülmektedir (Kalafat 1995: 101).

Kırşehir Abdallarına evlenemeyen kişiler için yapılan uygulamalar şunlardır:

Evlenemeyen kişi hocaya götürülür. Okutulur. Baht açtırılır (K.K. 1, 3, 8, 9, 10, 11, 23, 26, 27, 28, 29, 30).

Evlenemeyen kişi için türbeye gidilir. Dilek dilenir (K.K. 2, 13, 19, 21).

Suya baktırılır. Hocaya okutulur (K.K. 6, 7, 20, 22).

Düğünü olan kızların ayakkabısının altına evlenmek isteyen ya da evlenemeyen kişilerin adı yazılır (K.K. 4).

Başından geçen bir olayı katılımcımız şu şekilde anlatmıştır : “*Bir gün sabah ezanından sonra bir rüya gördüm. Bacım rüyamda bana senin kızın nikâhı bağlanmış dedi. Hocaya gidip nikâhı açtıracaksın dedi. Bizim kızın isteyenini pek çoktu ama eve kimse yanaşamazdı. Hocaya gittik. Suyu baktı. Kızın bahtını açtı. Kısa bir zaman sonra da görücü geldi. Kız evlendi gitti.*” (K.K. 7)

Yapılan araştırma sonucunda Anadolu’da evlenemeyen kişiler için var olan “*ziyaret yerlerine gitme, önemli yerlere çaput bağlama, hocaya okutma, suya baktırma*” gibi uygulamaların Abdallarda da olduğu gözlemlenmiştir.

3.1.3. Ölüm

İnsan hayatının son bulması anlamına gelen ölüm, doğum ve evlenmeden sonraki bir başka geçiş dönemidir. Doğumla beraber yeni bir dünyaya gözlerini açan insanoğlu ölümle birlikte bu dünyadan başka bir dünyaya intikal eder. Diğer geçiş dönemlerinde olduğu gibi son geçiş dönemi olan ölümden de uygulanan pratikler, kaçınılan davranış kalıpları bulunmaktadır.

Ölümün herkes için kaçınılmaz bir son oluşu, dünyanın her yanında ölüm çevresinde toplanan adetlere ve işlemlere evrensel bir karakter kazandırmıştır. Bu bakımdan aralarında gerek coğrafi, gerekse kültürel bakımdan ayrıntılar bulunan değişik yapıdaki toplumların konuyla ilgili inanmaları, adetleri ve işlemleri arasında çoğu zaman şaşırtıcı benzerlikler görülmektedir (Örnek 1977: 207).

İslam dinine göre her canlı ölümü tadacaktır. Bakara süresinde “ Siz nasıl oldu da Allah’ı tanımazlık edersiniz ki, cansızken size o can verdi, sonra sizin canınızı gene o alacak, sonra da gene o diriltecek, daha sonra da gene O’na döndürüleceksiniz (Yazır 1993: Bakara).” denilmektedir.

‘Küllü nefsin zaikatül mevt’... “(Her Nefis Ölümü Tadacaktır.)” meâlindeki âyet Kur’ân’da üç sûrede geçmektedir. (Yazır 1993: Âl-i İmran, 3/185; Enbiyâ: 21/35; Ankebut, 29/57) Bu âyetlerde "nefis", insanın ruhu demektir. İnsan bedeni ölür, ama ruh ölmez. Beden birçok yapının birleşmesinden meydana gelmiştir. Yani sayısız zerrelere, moleküllere, hücrelere, organlardan yaratılmıştır. Bu yüzden

değişmeye ve bozulmaya mahkûmdur. Ama ruh ise basittir; beden gibi birçok yapının birleşmesinden meydana gelmemiştir. Bu yüzden de çürümeye, bozulmaya maruz kalmaz. Ruh bedenin misafiridir. Ruh bedenden ayrılınca gittiği yer ruhlar âlemidir. Buna göre ölüm, ruhun bedenden ayrılmasını ifade eder. Öyleyse ölüm bir son bir yok oluş değil, bilakis bir âlemden başka bir âleme geçiştir.

3.1.3.1. Ölüm Öncesi

Her geçiş döneminin her aşamasında olduğu gibi bu aşamada da belirli davranış kalıpları ve kuralları bulunmaktadır. Kişinin durumuna bakarak sergilenen inanışlar ve pratikler kültürümüzün bir bölümünü oluşturan zenginliklerdendir. Ölüm öncesi dönemde özellikle ölümün habercisi inanışlar çok önemlidir. Gerek nesnelere gerek hayvanların gerekse hayatta yaşanan diğer olayların yorumlanması ölüm öncesi dönemde de kendisini göstermektedir.

3.1.3.1.1. Ölüm Habercisi İnanışlar

Ölüm ne zaman geleceği bilinmeyen bir durumdur. İnsanoğlu bu durumu hep merak etmiş ve bu konuda devamlı bir arayış içerisinde olmuştur.

İnsanlar yaşamları boyunca yok olma duygusunun etkisiyle kendisine ve çevresine ölümün ne zaman geleceğini merak etmiştir (Çağlayan 1998: 83).

Ölüm korkusunun bilinçaltındaki baskısıyla tedirgin olan halk düşüncesi, geleceği bilmek isteğinin de etkisiyle, alışlagelmişin dışındaki bir takım davranışları; araç-gereçlerin şu ya da bu biçimdeki kullanışlarını; meteorolojik olayları; hayvanların hareket ve seslerini; düşlerdeki görüntülerle hastadaki psikolojik ve fizyolojik değişiklikleri çoğu zaman ölümün bir işareti, bir ön belirtisi saymaktadır (Örnek 1971a: 15).

Eski Türk inancında ölümün belirtileri arasında hayvanlarla ilgili olanlar önemlidir. Makedonya Türkleri arasında baykuşun çatıya konması, horozların

zamansız ötmesi ve köpeklerin uluması bir ölüm belirtisi sayılmaktadır (Kalafat 1994: 43).

Osmaniye’de baykuş konan evin veya baykuşun üzerinde ya da çevresinde öttüğü evdeki birinin öleceğine, yakın akrabadan birinin ölüm haberinin geleceğine inanılır (Tülüce 2009: 87).

Çalıştığımız alanda ölümün habercisi inanışlar hususunda hayvanlarla ilgili olarak şu inançlar karşımıza çıkmaktadır:

Kırşehir Abdallarında baykuş uğursuz olarak kabul edilir. Baykuşun çatısına konduğu evden cenaze çıkacağına inanılır (K.K. 2, 13, 19, 21).

Gündüz vakti köpeğin uluması da hayrı alamet sayılmaz (K.K. 2, 13, 19, 21).

Yukarıda bahsedilen durumlarda hayvanları kuru soğanla taşlama inancı vardır (Ayata 2006: 112).

Kültürümüzde çivi çiviye söker derler. Öyleyse acı da acıyı götürür, engeller denilebilir. Ölüm acı bir olay olduğundan yine aynı mantıkla ölümü acı olan bir yiyecekla taşlamak, göndermek bu uygulamanın inanç temelini oluşturduğu kanısına varabiliriz.

Çalıştığımız alanda ölümün habercisi inanışlar konusunda diğer inanışlar ise şu şekildedir:

Abdallar eğer rüyalarında vefat eden bir yakınlarını çok sık görürlerse rüyayı gören kişinin yakında öleceğine inanırlar (K.K. 11, 13, 19, 21, 26, 29).

Yıldız kaymasını da ölüm belirtisi olarak kabul ederler (K.K. 2).

Katılımcılardan biri şunları dile getirmiştir: “Ölecek olan kişi ağırlaşır. Zekaret deriz biz. O hale gelir. Zekaret döşeğine yatar. Bir tek gözü bakar. Bir soluğu vardır. Benim annem ölürken sakallılar geliyor dedi. Kuşlar geliyor, annem ve babam geliyor dedi. Sonra bir yerden koku geliyor dedi ve çok sürmedi ruhunu teslim etti.” (K.K. 4).

Bir başka katılımcı ise şunları söylemiştir: “*Hasta insan zaten kendini belli ediyor. Benim anneannem evin içindeydi. İlk gözü aktı. Terledi. Öleceğim ben dedi. Çöpçüler geliyor dedi. Kelimeyi Şahadet getirttirdik. Sonra da bilincini kaybetti ve öldü.*” (K.K. 1).

Görüldüğü üzere ölümün habercisi olan işaretler vardır. İnsan doğası gereği bu işaretler aynılık arz etmektedir. Fakat bu süreçte uygulanan pratikler ve inanışlar benzerlik gösterdiği kadar farklılık da gösterebilir. Bu gayet doğal bir olgudur. Yaptığımız araştırma sonucunda Türk dünyası ve Anadolu’da ölümün habercisi olarak görülen “*hayvanlar, rüyalar, kişinin sağlık durumu*” gibi durumların Abdallarda da olduğunu söylemek mümkündür.

3.1.3.1.2. Ölümünden Kaçınma ile İlgili İnanış ve Uygulamalar

İnsanoğlu mütemadiyen ölümle ilgili meselelere çözüm arar. Elinden bir şey gelmeyeceğini, ölümü engelleyemeyeceğini bildiği halde var olan durumu değiştirme çabası içerisine girer. Hayatın bir gerçeği olan ölümünden korkulmasının sebebi ansızın ölüme yakalanmak değil; sonrasındaki benliğin yok olacağı, kaybolacağı endişesi olabilir.

Anadolu’daki kaçınmalara baktığımız zaman; ölü evindeki yemeklerin döküldüğünü, su dolu kapların boşaltıldığını, ölü yıkanırken uyuyanların uyandırıldığını, cenaze geçerken uyuyanların uyandırıldığını, cenaze evden çıkınca ardından su döküldüğünü, ölü yıkandıktan sonra su ısıtılan kazanın ters çevrildiğini, su ısıtılan ateşin söndürüldüğünü ve o ateşte başka bir şey için kullanılmadığını, kazma küreğin elden ele verilmediğini, ölü evinden dönelerin doğrudan kendi evlerine gittiklerini ve eve gidince ilk olarak tuvalete girdiklerini tersi yapılırsa o evde ölü baskını olacağı inancı ve uygulamaları görülür.

Bahsedilen uygulamaların dışında ölümünden kaçınma ile ilgili inanış ve uygulamalar çocuklara verilen isimlerde de dikkati çekmektedir.

Abdallarda çocuk ölümünün fazla olduğu ailelerde çocuklara Durdu, Duran, Yaşar vb. isimler verilerek onların ölmeyeceğine inanılır (Ayata 2006: 112).

Çalıştığımız alanda ölümden kaçınma ile ilgili inanış ve uygulamalar konusunda tespit edilen pratikler şöyledir:

Ölüm anı yaşanırken evde uyuyan biri varsa hemen uyandırılır. Evden ikinci bir cenaze çıkmasını engellemek için cenaze evden çıktıktan sonra ev süpürülür; ölünün yatağı ve eşyaları dışarı alınır (K.K. 7, 20, 22).

Mezar eşilirken kürek elden ele verilmez (K.K. 13, 16, 18, 19, 21).

Bu uygulamaların yanı sıra Abdallarda hâkim olan inanış ne yapılırsa yapılsın ölümden kaçışın olmadığıdır. Konu hakkında bir görüşmecimiz “*Hak tecelli ederse her iş asan eder; hak eder esbabını billâhsa da ihsan eder.*” (K.K. 3) demektedir.

Anadolu’da ölümlle ilgili inanış ve kaçınmalara bakıldığında uygulanan pratiklerin Abdalların inanışlarında da yaşadığını görmekteyiz.

3.1.3.2. Ölüm Sırası (Ölüm Anı)

İnsanların yaşadığı ortak olaylardan bir tanesi olan ölümün, toplumlarda önemli bir geçiş evresi olduğunu söylemiştik. Bu geçiş evresinin ikinci bölümü olan ölüm anında da tıpkı diğer evrelerdeki gibi yapılan uygulamalar, dini pratikler bulunmaktadır. Bu pratiklerin çoğunlukla benzerlik gösterse de farklılık gösterdiği durumların olduğunu da söyleyebiliriz.

Ruhu teslim ediş bazen kolay bazen zor olabilmektedir. Bu anı kolaylaştırmak için yapılan inanç ve uygulamalar bulunmaktadır. Çalışma yaptığımız yörede ölüm anında ruhun bedenden ayrılarak uçup gittiği inancı hâkimdir.

Türk dünyası ve Anadolu’da ölüm sırasında yapılan uygulamaların birden fazla uygulama biçimi olduğu ve bu uygulamaların benzer olduğu bilinmektedir. Gagauzlarda hasta olan bir kimse ölümünden önce birini görmek isterse ve o kişi gelemeyecek bir yerde ise, o kimsenin gömleği getirilip, hastanın üzerine konulmaktadır (Güngör-Argunşah 2002: 95). Buna benzer bir uygulamayı Osmaniye Düziçi ilçesinde görmekteyiz (Bülbül 2006: 81).

Ahıska Türklerinde ecel yaklaşıncı ölecek kişi de akıl durur, ölecek kimse mahzunlaşır ve bu tür kimselere yıldızı düşmüş denilir (Kalafat 1999: 71). Burada yıldızı düşmek kavramını gökteki yıldız kaymasıyla ilişkilendirebiliriz. Bu şekilde düşünüldüğü zaman gökyüzü ve yıldız motifi ile Türkler de var olan Gök Tanrı inancının yansımasını görürüz.

Kandıra Türkmenlerinde ölen kişi yüzü asık ölmüşse, kötülüklerin gözünün önünden geçtiğine inanılmaktadır (Altun 2004: 323). Romanya Dobruca Türklerinde ölünün yakınlarının uzaktan gelmesi bekleniyorsa cenaze bekletilir. Bekletilen cenaze için “toprak mevlidi” denilen bir tören ölü evinde düzenlenir. Törende dua edilir, mevlit okunur. Gelenlere ve ölünün başını bekleyenlere helva, şerbet, peksimet ikram edilir (Önal 1998: 251).

Yozgat'ta yöre insanı ani ölümü, uzun süre hastalıklarla uğraşarak ölüme tercih eder ve bu durumu “ üç gün yatak dördüncü gün toprak” diyerek, bu konudaki görüşünü ifade etmiştir (Filiz 2006: 18). Erzincan'da gözleri açık ölen kişinin bir yakınına hasreti olduğı inancı vardır (Küçük 1987: 250).

Anadolu Varsakları'nda ölüm akşam ya da gece gerçekleşmişse, mevta sabaha kadar bekletilirken, üzerine şişmesin diye demir parçası konulmaktadır (Gökbel 1998: 116).

Çalışma yaptığımız alanda ölüm sırasındaki uygulamalara bakıldığında karşımıza şu pratikler çıkmaktadır:

Abdallarda bir kişi ölüm anındayken başında Kur'an okunur (K.K. 1, 3, 4, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 27, 28, 29, 30).

Kelime- i Şahadet getirtilir (K.K. 1, 11, 12, 26, 29).

Zekaret halindeki kişinin yanına kadın girmemesi inancı hâkimdir (K.K. 2, 3).

Katılımcımız başından geçen bir olayı şu şekilde anlatmaktadır: “*Ölüm anında, o kişinin yanına kadın girmez. Çünkü kadının olduğı yere Azrail gelemez. Kişi can veremez. Eşimin teyzesinde böyle bir olay yaşadım. Kadın zekarete kaldı. Ruhunu bir türlü teslim edemedi. Biz birkaç kadın başındaydık. Çıkın odadan geldi*

girmiyor, kapıdan bakıyor dedi. Biz odadan çıktık. Sonra da ruhunu teslim etti.”
(K.K. 2).

Ölüm anında olan kişinin ağzına su verilir. Bu suyun zemzem olması tercih edilir (K.K. 8, 9, 27, 30).

Ölünün üstüne makas, bıçak konulur (K.K. 1, 4).

Ölüm anındayken sessiz olunur (K.K. 4, 5, 6, 8, 9, 12, 14, 16, 17, 18, 27, 30).

Ölecek olan kişinin ayakucunda durulmaz. Durulursa eğer Azrail'in canı alamayacağına inanılır (K.K. 4, 5, 6).

Ölünün gözleri kapatılır (K.K. 4).

Kişinin nefesine ve nabzına bakılır. Ölüp ölmediğini anlamak için ağzına ayna tutulur (K.K. 11, 26, 29).

Ölüm anında kapı ve pencere açılır (K.K. 11, 26, 29).

Ölüm istenilmeyen ama bir o kadarda kaçınılmaz bir durumdur. İnsanlar tarih boyunca ölüm anında kişinin daha az canının yanmasını sağlamak için çeşitli arayışlara girmişlerdir. Zaman içerisinde her bulunan uygulama, pratik yahut yöntem işe yarayıp yaramamasına göre kabul görmüştür ve giderek kalıcılaştı, kültürün bir yansıması olarak karşımıza çıkmıştır.

Yaptığımız araştırma süresince Abdallarda ölüm anında yapılan uygulamaların Türk dünyası ve Anadolu'daki varyantlarıyla benzer olduğu söylenebilir. Bu benzerlikler: “ölünün üstüne şişmesin diye demir koymak, ölecek olan kişinin ayakucunda durmamak, ağzını varsa zemzem yahut normal su ile ıslatmak, evde uyuyan biri varsa uyandırmak” şeklinde sıralamak mümkündür. Ayrıca yine bu safhada da diğer safhalarda olduğu gibi su, toprak, demir kültleri karşımıza çıkmaktadır.

3.1.3.3. Ölüm Sonrası

Sevdiği bir insanı kaybeden cenaze yakınları için zor bir süreç olan ölüm sonrası dönem, son geçiş döneminin son basamağıdır. Bu dönemde ölü evinin durumu, ölünün anılması, ölünün eşyaları gibi durumlara yönelik inanış ve uygulamalar mevcuttur. Ölüm sonrası inanış ve uygulamalar bir bakıma ölüm anındaki uygulamaların devamıdır.

3.1.3.3.1. Defin Hazırlığı- Kefenleme- Ölünün Gömülmesi

Ölüm sonrasında ölüye karşı yapmamız gereken davranışlar bulunmaktadır. Yapılması gereken bu davranışların defin hazırlığı, defin işlemi, kefenleme ve ölünün gömülmesi şeklinde olduğunu söylemek mümkündür.

3.1.3.3.1.1. Defin Hazırlığı

Ölünün gömülmesi anlamına gelen defin, insanların cenazeye karşı yapması gereken görevlerinden birisidir. Ölünün defin işlemleri gündüz yapılır. Akşam ve gece ölenlerin naaşları ertesi gün gömülmek üzere bekletilir. Günümüzde naaş morgda yıkanmaktadır.

Kültürümüzde defin hazırlığı sırasında ölü yıkamak için kaynatılan su ile ilgili davranış kalıpları bulunmaktadır.

Afyon'da kazandan arta kalan suyla ölünün çamaşırları yıkanır. Yıkamadan arta kalan su bir güğümlerle mezara götürülür. Kalan su ise dökülür. Kefene, ölünün kafasına, gözüne koku sürülür (Kalaycı-Durdu 2002: 80-82) . Tarsus'ta cenaze yıkandıktan sonra kazan ters çevrilir. Kazanın üzerine ardından birini daha götürmesin diye üç tane taş konulur (Çağlayan 1998: 88).

Abdallar da ölü yıkamak için su kaynatılan ocak kendiliğinde sönmeye bırakılır (K.K. 1, 2, 3, 4, 9, 11, 12, 13, 16, 19, 21, 26, 29).

Üç gün boyunca ocağın yanında ışık olması, ışığı karalmaması- sönmemesi amacıyla akşamları mum yakılır (K.K. 1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 20, 22).

Ölünün yıkanması için avluya bir ocak kurulup su kazan da cenazenin yıkanması için kaynatılır. Cenazenin yıkanması işlemini dede ya da yoksa imam yapar. Cenaze erkek ise imam ve erkekler; kadın ise bu işi bilen kadınlar yıkar. Naaşın gerekli temizlikleri yapıldıktan sonra gusül abdesti aldırılır.

3.1.3.3.1.2. Kefenleme

Ölünün yıkandıktan sonra belirli kurallar çerçevesinde kefen bezine sarılmasına kefenleme denilmektedir.

Samsun–Ayvacıkta cenaze iki kere yıkanır. Amasya'nın bazı yerlerinde kefen makasla değil abdestli bir kimse tarafından bıçakla biçilir (Kalafat 2009b: 63).

Abdallarda ölünün kefenlenmesi işlemi şu şekilde gerçekleştirilir:

“Ölü yıkandıktan sonra kefenlenir. Kefen üç parçadan oluşur. Kefen bezi makasla kesilmez. Yırılarak bağlanır. Kefenin üst kısmı vücuda sarılarak ölünün boğazından aşağıya doğru dizlerine kadar indirilir. Diğer iki parça ölüyü enden ve boydan örtecek şekilde sarılır; ayak başparmakları birbirine bağlanır. Gül suyu serpilir. Kefenleme işleminden sonra ölü sal ağacının üzerine konulup düşmemesi için bağlanır. Ölünün üzerine yeşil renkli bir örtü örtülür. Baş kısmına erkekse ceket, kadında tülbent bağlanır. Ölü sal ağacında, omuzlar üzerinde taşınarak cenaze namazı kılınmak üzere musalla taşına konur.” (Ayata 2006: 114).

Yıkanan ve kefenlenen cenaze namazı kılınmak üzere önce camiye sonra da gömülmek üzere mezarlığı götürülür.

3.1.3.3.1.3. Ölünün Gömülmesi

Mezar önceden kazılarak gömme işlemine hazırlanır. Naaş baş batı, ayaklar doğu, yüz ise kible yönüne gelecek şekilde gömülür. Sonrasında sapıtma adı verilen tahta konulur ve üstü toprakla örtülür. Gömme işlemi böylelikle tamamlanmış olunur. Toprak atılırken kullanılan kürek elden ele verilmez. Toprağı atan kişi küreği yere bırakır ve diğer kişi küreği yerden alır. Mezar örtüldükten sonra getirilen ölü yıkama suyundan başucundan ayakucuna doğru dökülür. Bu işlemlerde sonra imam ölünün baş taşı karşısına geçerek ona kabirde sorulacak soruların cevaplarına dair kısa bir hatırlatmada bulunur.

Kırşehir’de cenazenin ağzına Akik Taşı konulması halinde, mevtanın sorgusuale kolay cevap vereceğine inanılır (Kalafat 2009b: 65).

Görüldüğü üzere diğer geçiş dönemleri ve safhalarında olduğu gibi bu safhada da dikkat edilmesi gereken uygulamalar vardır. Bu uygulamaları; Anadolu’da olduğu gibi Abdallarda da “ölüyü yıkamak için su kaynatılan kazan ters çevrilir ve ocak kendi kendine sönmeye bırakılır, mezar eşilirken kürek elden ele verilir, cenaze evinde ışıkların belli bir zaman yanmasına dikkat edilir” şeklinde sıralandırabiliriz. Tüm bu uygulamalar bize nerede olunursa olunsun her insanın yaşayacağı ölümün ve bu duruma bağlı pratiklerin ortak olduğunu göstermektedir.

3.1.3.3.2. Defin Sonrası

Toplumumuzda önemli olaylarda insanlar yardımlaşarak birbirlerine destek olurlar. Ölüm gibi üzücü ve istenmeyen bir olay karşısında da insanlar desteklerini birbirinden esirgemezler. Özellikle etraftaki yakınlar, akrabalar ve konu komşu cenaze sahiplerinin üzüntüsünü paylaşır onlara bu süreci atlatmalarında yardımcı olurlar. Onlarla ilgilenirler. “*Ölü Evi*”, “*Ölünün Anılması ve Belirli Günler*”, “*Ölünün Eşyaları*”, “*Devir ve Miras*” insanların birbirlerine yardımcı oldukları, birbirlerinin üzüntülerini paylaştıkları yer ve zamanlardandır.

3.1.3.3.2.1. Ölü Evi

Kültürümüzde ölü evi önemlidir. Yakınını kaybeden cenaze sahipleri derin üzüntü içerisindeyler. Onların bu üzüntülerini etraflarındaki insanlar paylaşmaya ve hafifletmeye çalışırlar. Bu süreçte elbette dikkat edilmesi gereken davranışlar ve uygulanan pratikler bulunmaktadır. Dünyanın neresinde olunursa olunsun ölüye, ölü yakınlarına ve ölü evine saygı göstermek olması gereken bir davranıştır. Türk dünyasında ve Anadolu’da konu ile ilgili çeşitli uygulamalar karşımıza çıkmaktadır.

Yakut/Saha Türklerinde ölü üç gün evinde saklanır sonra gömülür. Ölü evinde aynaların kapatılması diğer Türk kültürlü halklarda görüldüğü gibi Yakutlarda da görülür (Kalafat 2009a: 203). Gagauzlarda bir evde ölü olduğu kapıya bağlanan siyah bir bezle ilan edilir (Güngör 2008: 200). Uygurlarda ölüm konu komşuya haberci gönderilerek duyurulur (Güngör 2008: 359).

Erzincan’da ölü evinde üç gün yas tutulmaktadır. Bu süreçte evde yemek pişmez. Ölü evinde radyo vb. dinlenilmez (Küçük 1987: 250). Hikmet Tanyu Isparta ve Yozgat’ta bir hafta boyunca ölenin odasında veya ölü suyunun kaynadığı yerde akşamla birlikte mum yakıldığını belirtmektedir (Tanyu 1976: 294). Bitlis’te cenazenin çıktığı evin bütün suları o gün dışarı dökülür. İnanca göre Ölüm Meleği’nin (a.s) kılıcından sıçrayan kanlar bu sulara bulaşmış olabilir (Kalafat 2009a: 169).

Tarsus’ta cenaze akşamı ruhun evine gelip kendisi için bir şeyler yapılmışsa sevindiğine, hiçbir şey yapılmamışsa üzüleceğine inanılmaktadır (Çağlayan 1998: 88).

Abdallarda da konu ile ilgili karşımıza çıkan hususlar şunlardır:

Abdallarda ölüm genelde konu komşu ve sala ile duyurulmaktadır. Uzaktaki akrabalara da telefonla haber verilmektedir (K.K. 1, 2, 3, 7, 8, 9, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 27, 30).

Abdallarda cenaze gömüldükten sonra ölü evine gidilir. Gelenlere çay ya da şerbet ikram edilir. Yakın akraba ve komşular cenaze evine üç gün boyunca yemek getirirler (K.K. 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21).

Cenaze sahipleri belli bir süre işe çıkmazlar. Müzik dilemezler. Televizyon izlemezler. Bir müddet yas tutarlar. Bu yasin süresi kişiden kişiye değişmektedir (K.K. 1, 4, 6, 7, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 29).

Cenaze evinde ışıklar en az üç gün (K.K. 7, 9, 13, 19, 20, 21, 22) ve kırk gün arası akşamları açık bırakılır (K.K. 1, 2, 3, 4, 5, 11, 12, 16, 17, 18, 26, 29).

Görüldüğü üzere ölü evi ile ilgili Türk dünyası ve Anadolu'daki "ölümün duyurulması, konu-komşunun ölü evine yemek getirmesi, ölü evinde ışıkların açık bırakılması, cenaze sahiplerine karşı gösterilen hassasiyet" gibi davranış kalıplarının Abdallarda da var olduğunu söylemek mümkündür.

3.1.3.3.2.2. Ölünün Anılması ve Belirli Günler

Cenaze defnedildikten sonra belirli günlerde ölünün ruhunu rahatlatacağı inancıyla ölü anılır. Ölen kişi adına yemekler verilir. Türk dünyasında ve Anadolu'da ölünün anılmasıyla ilgili çeşitli pratikler bulunmaktadır.

Harun Güngör Türk Bodun Bilimi Araştırmaları adlı eserinde Gagauzlarda ölünün, ölümünün 3, 9, 20 ve 40... vb. günlerde anıldığından bahsetmiştir (Güngör 2008: 200). Uygurlarda ölü ölümünün 3. , 40. ve 52. günlerinde anılır. İmkân varsa 3, 5, 7, 11...41 güne kadar Kur'an-ı Kerim okutulur (Güngör 2008: 360).

Adana, Mersin, Mut, Kadirli, Kozan ve Dört Yol'da ölü öldükten üç gün sonra ölünün helvası, yedi gün sonra yemek ve mevlit, kırkıncı gün sonra lokma dağıtılır. Üçüncü gün can helvası dağıtılmazsa ölünün ağzının köpüğünün gitmeyeceğine inanılmaktadır (Yardımcı 1993: 551). Düziçi'nde Perşembe geceleri ölen kişinin ruhunun dua beklediğine inanılır. Bunun için Cuma günleri ölünün ruhu için ocağa yağ atılmaktadır ya da bilerek süt taşırılır böylece ve gelen ruhun bunlardan besleneceği düşünülür (Bülbül 2006: 88).

Abdallarda konu ile ilgili karşımıza çıkan hususlar şunlardır:

Cenaze evinde ölünün ruhu için verilen yemeklere ölü aşı ya da cenaze yemeği denilir (K.K. 1, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 27, 28, 30).

Cenaze gömüldükten üç gün sonra “ağız açma” ya da ağız köpüğü” yemeği verilir (K.K. 2, 7, 11, 13, 14, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 29).

Ağız açma yemeğinde tavuk kesilir (K.K. 2). Bu uygulama ölünün yedinci, kırkinci, elli ikinci ve senesinde tekrarlanır (K.K. 1, 2, 3, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 27, 29, 30).

Ölünün yedisinde yemek ve helva, kırkında yemek ya da helva, elli ikisi ve senesin de yemek verilir (K.K. 4, 13, 19, 21).

Kırkinci gün verilen yemekte kemikli et bulundurulur. Ölünün kırkinci gün etinin kemiğinden ayrıldığına inanılır (K.K. 11).

Abdallarda ölen bir kişiyi rüyada görmenin “ölü istemek” anlamına geldiğini; bu tür rüyaları tekrar görmemek için rüyadan sonra “Allah rahmet eylesin; bir daha gelmesin; ölü öte yana; yattığı yer çayır diken ola” diyerek lanet okunur. Aynı şekilde kötü rüyaların bir daha görülmemesi için şafak söküp sabah ezanı okunmadan sağa sola bakmadan bir kuru soğan ortadan bölünerek başının üzerinden dama atılır. Yine sağa sola bakmadan yatağa dönülür (Ayata 2006: 115).

Ölenin geride bıraktığı eşyaları ile ilgili işlemlerin temelinde iki sebep yatmaktadır: ölenin geri geleceği korkusu, ölünün anısını yaşatma isteği. Bundan dolayı ölünün ruhunun bir an önce evden uzaklaşması için eşyaları başkalarına verilmektedir (Örnek 1971a: 75).

Yaptığımız araştırma neticesinde Türk dünyası ve Anadolu’da ölünün anılması ve belirli günler konusunda var olan “ölü yemeği verilmesi, 3. , 7. , 40. ve 52. günlerinde anılması, ölü için önemli günlerde dualar ve Kur’an okunması” uygulamalarının Abdallarda da görüldüğünü söylemek mümkündür.

3.1.3.3.2.3. Ölünün Eşyaları

Ölenin geride bıraktığı eşyaları ile ilgili olarak, halk kültüründe birtakım dinsel ve büyüsel pratikler uygulanır. Bunlardan en yaygın olanı ölenin eşyalarının yıkanıp temizlendikten sonra fakirlere dağıtılmasıdır. Birçok yerde “soyka” denilen ölünün giysileri, çamaşırları, yatak çarşafı gibi eşyalar, bağışlanmadan önce arınma işleminden geçirilir (Boratav 1984: 200).

Ölünün eşyaları ile ilgili işlemlerin oluşmasının temelinde, ölenin geri geleceği korkusu ile ölünün anısını yaşatma isteği görülür. Ölünün giysileri yıkanarak, su serpilerek veya ayazlandırılarak arınma işleminden geçirildikten sonra evden uzaklaştırılır, başkalarına verilir (Örnek 1971a: 75).

İslamiyet öncesi Türk topluluklarında, ölünün eşyalarıyla ilgili çeşitli pratiklere rastlıyoruz. Bunlardan, Göktürklerin ve Oğuzların defin törenlerinde; ölüye ceket giydirdikleri, kuşağını kuşandırdıkları, yayını yanına koydukları, eline dolu kadeh tutturdukları, servetine göre at kesip etlerini yedikten sonra atların derilerini ayaklarını ve kuyruklarını sıriklara asıp “Bu onun atıdır, bununla cennete gider” düşüncesi ile mezarının üstüne koydukları, yazılı kaynaklardan öğrenilmektedir (İnan 1995: 178).

Anadolu’daki uygulamalara bakıldığında Osmaniye’de ölünün eşyalarının tamamı yıkanır. Bir kısmı dağıtılır bir kısmı ise evde saklanır. Eşyalar fakirlere dağıtılır (Tülüce 2009: 102).

Çalışma yaptığımız bölgede ölünün eşyaları ile ilgili şu hususlar karşımıza çıkmaktadır:

Ölünün eşyaları yıkanır, temizlenir ve kabul eden ihtiyaç sahiplerine dağıtılır (K.K. 2, 3, 4, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 27, 29, 30).

Bunun yanı sıra hayır kurumlarına da verilir (K.K. 1, 2, 3, 4, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 27, 29, 30).

Görüldüğü gibi ölünün eşyaları konusunda Anadolu’da var olan “*eşyaların ihtiyaç sahiplerine dağıtılması, hayır olarak bağışlanması*” gibi uygulamaların Abdallarda da mevcut olduğu gözlemlenmiştir.

3.1.3.3.2.4. Devir ve Miras

İslâmî inanışlarına göre, ölen bir Müslüman'ın sağlığında çeşitli nedenlerle tutamadığı oruçları, kılamadığı namazları ve yerine getiremediği yeminleri için bir fakire para verilmesine, ölünün kalan borçlarının ödenmesine, ölen kişinin hayatta iken kılamadığı namazlar, tutamadığı oruçlar için kurban kesip etini dağıtmasına, fakirlere para vermesine, açların doyurulmasına, hayır için Yasin-i Şerif, mevlit ve Kur'ân-ı Kerîm okutmasına devir denilmektedir.

Osmaniye'de ölen kişinin ölmeden önce yapması gerektiği halde yapamadığı dini vecibeler, söz verip de yerine getiremediği yeminler için Allah'tan affedilmesi istenir, bu nedenle kurban kesilir, mevlit okutulur. Ölen kişinin ölmeden önce yapması gerektiği halde yapamadığı dini vecibeler, söz verip de yerine getiremediği yeminler için Allah'tan affedilmesi istenir, bu nedenle kurban kesilir, mevlit okutulur (Tülüce 2009: 103-104).

Çalıştığımız alanda konu ile ilgili karşımıza çıkan şu hususlar önemlidir:

Abdal aileler zengin değillerdir. Elde var olan imkânlarla devir işlemi gerçekleştirilir. Maddi duruma göre devir işlemi yapılır. Bazen fakirlere para verilir bazen Yasin-i Şerif okutulur. Bu ailenin durumuna göre değişir (K.K. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 20, 21, 22)

Abdal ailelerin ekonomik durumları iyi olmadığı için pek de zengin değillerdir. Miras olarak da çok bir şey bırakmazlar (K.K. 2, 3, 4, 5, 6, 7, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22).

Kız çocuklarına genelde miras bırakılmaz. Bırakılsa dahi kız çocukları kendi istekleriyle mirası almazlar. Miras genellikle erkek çocuğuna bırakılır (K.K. 2, 3, 4, 5).

Ölüm sonrasında ölü evi- ölünün anılması-belirli günler, ölünün eşyaları ile devir ve miras pratiklerini incelediğimiz de yapılan uygulamaların, sergilenen davranışların ve inanışların Türk dünyası, Anadolu ve Abdallarda benzer olduğu görülmüştür. Bu benzerlikleri bahsedildiği üzere “ölü evinde üç gün boyunca yemek pişmemesi, ölümün ardından taziyeye gidilmesi ve gidilirken çay, şeker vb.

götürülmesi, ölünün 3. , 7. , 40. , 52. gününde ve senesinde anılması, ölünün ardından bir müddet yas tutulması ve ölünün eşyalarının yıkanıp temizlendikten sonra ihtiyacı olan kişilere dağıtılması” yönünde olduğunu vurgulayabiliriz.

3.1.3.3.3. Ölünün Ruhü ile İlgili İnançlar

Ölünün ruhu ile ilgili inançların her kültürde var olduğunu söylemek mümkündür. Bu inançların kişilerin davranışlarını da yönlendirdiği bilinmektedir.

Eski Türkler, ölen kişinin ruhunun, şaman tarafından özel bir merasimle yer altı dünyasına götürünceye kadar evde dolaştığına inanır; çünkü onlara göre ölü çevresinde olup bitenden haberdardır. Bu yüzden akrabalarına zarar verebileceği düşünülen ölü ruhu, merasimlerle etkisiz hale getirilmelidir (Durdu-Kalaycı Durdu 1998: 66). Ölü ölümünün üçüncü gününden sonra öldüğünü anlamaktadır (Kalafat 2002: 224).

Tarsus'ta Cuma akşamları kokusu ölenlerin burnuna gitsin diye ocakta yağ eritilmektedir (Çağlayan 1998: 95).

Çalıştığımız alanda ölünün ruhu ile ilgili inançlara bakıldığı zaman karşımıza şu hususlar çıkmaktadır:

Abdallarda ölünün çelenlerden baktığı inancı hâkimdir (K.K. 4, 5). Bunun için ışığı açık bırakırlar (K.K. 4, 5).

Cenazenin gömülene kadar gezdiğine inanırlar (K.K. 7, 9, 11, 20, 22).

Abdallar cenazenin bir sene boyunca evden umudunu kesmediğine; bir sene boyunca eve gelip gittiğine inanırlar (K.K. 1, 2, 17, 18).

Ölen kişi rüyada görülür (K.K. 1, 2, 3, 13).

Rüyada görüldüğü zaman sadaka ya da yemek verilir (K.K. 13, 15, 16, 19, 21).

Bir katılımcımız şunları anlatmıştır: “Benim kaynanam kırk gün rüyama girdi. Komşulara sordum eğer rüyanda konuşmuyorsa kendisi gelmiştir dediler.

Kaynanam da konuşmuyordu.” Aynı katılımcı şu şekilde devam etmiştir: “Başka bir arkadaşın kaynanası tam bir sene rüyasına gelmiş. Bir sene dolduğu zaman kaynanası rüyasında ‘al evinin anahtarını ben artık gelmeyeceğim’ demiş.” (K.K. 3).

Ölünün ruhu ile ilgili inanışların geçmişten günümüze Türk dünyasında ve Anadolu’da benzerlik teşkil ettiği söylenebilir. Bu benzerliklerin ise: “ölen kişinin ruhunun gömülünceye kadar dolaştığı, ölen kişi için evin ışıklarının bir müddet açık bırakıldığı ve ölen kişi rüyada görüldüğü zaman sadaka verilmesi” yönünde olduğu bilinmektedir. Bu uygulamaların ve inanışların Abdallarda da var olduğu gözlemlenmiştir.

3.1.3.3.4. Baş Sağlığı ve Yas

Ölüm veya bir felaketten doğan acı veya bu acıyı belirten davranışlar, matem olarak nitelendirilen yas (www.tdk.gov.tr); Anadolu’nun diğer yörelerinde olduğu gibi Abdallarda da ölümün gerçekleşmesiyle başlar.

İstenilmeyen bu olay karşısında insanlar acılarını ağlayarak, bağırarak vb. şekillerde gösterirler. Giyim ve kuşamlarında yasin rengi kültürden kültüre farklılık gösterse de genellikle siyahtır. Yas için gelen misafirler giyim-kuşama, hal ve hareketlere dikkat ederler. Ayrıca bu durumda gelen ziyaretçiler yanlarında genellikle eve yardım amaçlı bir hediye getirirler. Ziyarete hoca ile gelenler de olmaktadır. Yas süresi belli değildir. Kısa bir süre olabileceği gibi uzun bir zaman dilimini de kapsayabilmektedir.

Çalışma alanımızda baş sağlığı ve yas hususunda karşımıza şunlar çıkmaktadır:

Abdallarda baş sağlığı dilenirken eve hoca getirilir (K.K. 1, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 21).

Başınız sağ olsun, Allah başka acı vermesin, Allah sizlere uzun ömür versin (K.K. 1, 12, 13, 14, 15, 16, 19, 21) gibi telkin edici sözler söylenir.

Başsağlığı dilemeye gelenler çay, şeker ya da lokum getirir (K.K. 1, 13, 15, 17, 18, 19, 21).

Gelenlere lokum, gül suyu, çay ikram edilir (K.K. 1, 13, 17, 18, 19, 21).

Yas süresince kına yakılmaz, sakız çiğnenmez, süslü giyinilmez (K.K. 12, 13, 14, 15 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22).

Yas süresince düğün yapılmaz. Yapılacaksa da merhumun yakınlarından izin alınır (K.K. 13, 14, 15, 19, 21).

İnsanoğlu zor zamanlarında yanında kendisine destek çıkacak birilerinin bulunması ister. Bu zor durumda insanların birbirlerinin acılarını, üzüntülerini paylaşmalarının önemi oldukça büyüktür. Hayatın son geçiş dönemi olan ölümün baş sağlığı ve yas evresinde yapılan uygulamalara bakıldığı zaman yapılan pratiklerin cenaze sahibine destek amaçlı temel teşkil ettiğini görmekteyiz. Ayrıca merhum kişiye duyulan saygının da bu uygulamaların esasını oluşturduğunu söyleyebiliriz.

İnceleme yaptığımız grup olan Abdallarda da ölen kişinin ardından Anadolu'daki gibi “baş sağlığı için taziyeye gidildiğini ve yas sürecinde uyulması gereken aşırı yüksek sesle müzik dinlememek, süslü giyinmemek, sakız çiğnememek, düğün yapmamak vb. gibi hal ve hareketlere dikkat etmek konusunda özenli davrandıkları” tespit edilen benzerliklerdendir.

3.1.3.3.5. Mezar ve Mezarlık Ziyaretleri

Kültürümüzde mezar ve mezarlıklar her zaman için önemlidir. Mezar ölünün dirilişe kadar kalacağı ebedi istirahat yeridir. Mezarlıklar ise her zaman dikkat edilmesi gereken yerler olmuşlardır. Mezarlıklara girilirken yahut girildiği zaman, çıkılırken ve hatta mezarlıklar gösterilirken bile sergilenen davranışların, uygulanan inanışların olduğu söylenebilir. Mezarların ve mezarlıkların temiz, düzenli ve bakımlı olmasına her daim dikkat edilmiştir.

Mezarlık ziyaretlerinin Türk dünyası ve Anadolu'da yapılan bir uygulama olduğu söylenebilir.

Aydın Varsakları'nda mezarın ayak ve başularına aēa dikme geleneēi vardır. Mevsim kış olsa dahi iki aēa dalı koparılarak birer tane baş ve ayak taraflarına sokulur. Mezarların başına dikilen aēaların mersin aēacı olmasına dikkat edilir. Çünkü 'Mersin'isminin 'Yasin'isminden esinlenilerek verildiēine inanılmaktadır (Gökbel 1998: 119). Muēla ili Ortaca ilçesi Kemaliye Köyü'nde de mezarın yanına dut, selvi, akasya, meyve aēaları ve yöreye özēü çiçekler dikilmektedir (Durdu-Kalaycı Durdu 1998: 87). Kıbrıs'ta ilk üç gün ya da yedi gün cumartesi sabahı, şafaktan önce mezara okunmuş su dökülmektedir (Veziroēlu 1976: 7762).

Kadirli'de bayram günlerine mezarlıklar ziyaret edilmektedir (Yardımcı 1993: 551).

Abdallarda yapılan uygulamalara bakıldıēında karşımıza şu davranış kalıpları çıkmaktadır:

Abdallarda cenaze defnedildikten sonra bir yıl boyunca mezar taşı yapılmaz. Mezarın çökmesi, yerleşmesi beklenir (K.K. 1, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 28).

Mezarlık ziyaretlerinde temiz giyinilmeye dikkat edilir ve abdestli gidilir. (K.K. 1, 2, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 26, 27, 29, 30).

Mezarlıēa gidilirken Yasin götürülür ve orada dua okunur (K.K. 2, 3, 5, 8, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 27, 30).

Özel günlerde mezarlık ziyaretlerine önem verilir (K.K. 5, 13, 14, 15, 19, 21).

Perşembe ve Cuma günleri ziyaretlerde tercih edilen günlerdir (K.K. 10)

Mezarlık ziyaretlerinde mezara basmamaya dikkat edilir ve sessiz olunur (K.K. 13, 14, 16, 17, 18, 19, 21)

Ölüm insan hayatının önemli ve son bölümüdür. Halk inançları itibariyle de bu dönem önem arz etmektedir. Yapılan uygulamaların ve sergilenen davranış kalıplarının birçoēu inanışların yönlendiriliciēindedir.

Yaptığımız araştırma neticesinde Abdallarda mezar ve mezarlık ziyaretlerinde yapılan uygulamalara baktığımız zaman Türk dünyası ve Anadolu'daki *“önemli günlerde mezarlık ziyaretleri, mezarlık ziyaretlerinde temiz giyinilmesi ve özenli olunması, mezarlıkta sessiz olunması ve biliniyorsa eğer dua okunması, bir yıl boyunca mezar taşının yapılmaması”* gibi uygulamaların ve davranış kalıplarının benzerlik addettiği söylenebilir.

SONUÇ:

Gücünü Türk ve İslam kültürünün harmanlanmasından alan geleneklerimiz aynı zamanda güçlü bir medeniyetin de temelini oluşturmaktadır. Gelenek, görenek, örf, adet ve inanışlarımız Anadolu'nun kimliğini oluşturan bir bütünün parçalarıdır. Kültürümüzde uygulanan inanışlara baktığımızda hepsini bir mozağin parçası ve devamlılığı olarak görürüz.

Geçmişten günümüze gelişerek değişen örf ve ananelerimiz bugünkü yaşayışımıza göre şekillenerek insan hayatını büyük ölçüde yönlendirmektedir.

Doğum, evlilik ve ölüm ritüelleri hayatın önemli dönemlerindedir. Bu dönemlerde var olan durumu iyileştirmeye yönelik uygulanan çeşitli davranış kalıpları karşımıza çıkmaktadır. Bu kalıpların uygulanışında ise toprak, su, ateş demir gibi kültlerin daima var oldukları söylenebilir. Ülkemizin birçok yöresinden derlenen adet ve inanışlar bölgeler arası farklılık gösterse de özünü korumuştur.

'Abdal' kavramının çeşitli anlamlarda kullanıldığı, kimi zaman tasavvufun üst düzeyinde yer etmiş gezici derviş, kimi zaman Türkmenler arasındaki dinsel bir özellik olarak görülmüştür. Bunun dışında Abdal kavramının Horasandan göç eden genç bir topluluk için de kullanıldığı, bazı yörelerde Abdalların Çingene olarak adlandırılırken Anadolu'da bazı yerlerde 'Halk Müziği İcracıları'nın da Abdal olarak nitelendirildiği görülmüştür. Zaman zaman Abdal kelimesi anlam olarak oldukça aşağı çekilerek '*akıl yoksunu, şaşkın, ahmak*' gibi isimlerle örtüştürülmüştür. Abdal kavramının çeşitli manalarda kullanılmasının sebebi farklı yaşam tarzlarına bağlanmıştır. Abdal kelimesi zaman zaman kötü manalarda kullanılmış olsa da genel olarak bu kavramın; insanlara faydalı olmaya çalışan ya da genel olarak zararsız hatta çoğu zaman manevi fayda sağlamaya çalışan insanlar olduğu kanaatine varılmıştır.

Yapılan araştırmalar doğrultusunda ve katılımcılardan edinilen bilgilere göre Kırşehir Abdallarının Türkmen olduğu kanısına varılmıştır. Çalışma esnasında bilgisine başvurduğumuz görüşmeciler, kapalı bir grup yapısı sergileyen Abdalların Alevi-Bektaşî olduklarını da ifade etmişlerdir. Yaptığımız çalışmada Abdalların "Eline, beline, diline sahip ol" düsturuna bağlı oldukları görülmüştür. Bu durum bize

Abdalların ahlak anlayışı hakkında oldukça önemli bir bilgi vermektedir. Yaz aylarında müzisyenlikle, kış aylarında ise İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyükşehirlere giderek değişik işlerde çalışmaları ve bu şekilde hayatlarını idame ettirmeye çalışmaları onların göçebe Türk toplumu özelliği gösterdiğini bizlere kanıtlamakta ve bu yaşama şeklini hala bırakmadıklarını göstermektedir.

İlk geçiş evresi olan doğum, çiftlerin çocuk istemesiyle birlikte başlayan uzun bir süreç olarak değerlendirilmiştir. Bu geçiş evresinde çocuk sahibi olmak için modern tıbbın yanı sıra kültürümüze ait geçmişten gelen ziyaret yerlerine adak adama gibi uygulamaların da var olduğu tespit edilmiştir. Hamilelik ve sonrasındaki lohusalık döneminde ise hem annenin sağlıklı olması hem de çocuğun sağlıklı olması için dikkat edilmesi gereken uygulamaların olduğu göze çarpmaktadır. Çevrenin de uyması gereken bu kural ve kalıplar geleneksel kültürümüz içerisinde nesilden nesile aktararak günümüze kadar gelmiştir. Eski Türk inançlarının burada karşımıza çıktığını görmekteyiz. Korumasız olan anne ve bebek kötü iyelere karşı savunmasızdır. Albasması, al kızı, algelini, kırk basması gibi kötülüklerden korunmak için geleneksel kültürümüzde uygulanan kimi yöntemlerin Abdallarda da var olduğu bilinmektedir. Al muskaları, al bezleri ya da evde bir erkek bulundurmak yapılan uygulamalardandır.

İsim verme sırasında etkili olan faktörler ve isim verilirken çocuğun kulağına ezan okunması tespit edilen ayrıntılardandır. Konuşamayan ya da yürüyemeyen çocuk için yapılan uygulamalar ve bu uygulamalar sırasında 3,7 ve 40 sayıları da göze çarpan ve Türk- İslam kültüründe kendine yer etmiş önemli kültür belirleyicileridir. İlk diş çıktığında hedik kaynatılması da ortak olan bir kültür ögesidir. Görüldüğü üzere Abdallarda isim verme, konuşamayan ya da yürüyemeyen çocuk, ilk diş gibi pratiklerin Türk Dünyası ve Anadolu'daki varyantlarıyla benzerlik teşkil ettiği söylenebilir.

Yörede sünnet ise yapılması gerekliliği bakımından önem arz etmektedir. Ayrıca sünnetçiliği de meslek haline getiren Abdalların geçmişte bu alanda işin ehli kişiler olarak görüldüğü tespit edilmiştir. Kirvelinin ise sadece kavram olarak yaşadığı, anlamsal öz olarak işlevsel olmadığı söylenebilir. Bu kavram Abdallarda

yalnızca, sünnet anında çocuğu tutan kişiye verilen isim olarak kendine yer bulabilmiştir.

İkinci geçiş dönemi olan evlenmede ise tıpkı doğumdaki gibi çeşitli davranış kalıpları karşımıza çıkmaktadır. Evlilik öncesi başlayan bu uygulamalar evlilik sonrasına kadar sürüp giden bir zincirin halkalarını oluşturmaktadır. Önemli dönüm noktalarından biri olan evlilik, evlilik yaşı, eş seçimi, görücülük-kız bakma, dünürçülük-kız isteme, nişan, düğün, nikâh gibi başlıklar altında incelenmiştir.

Abdallarda kız bakma, bahtın açılmasıyla başlayan süreç düğün sonrasına kadar devam etmektedir. Bu aşamada yapılan uygulamaların eski Türk inanç sistemiyle paralellik gösterdiği ve Abdallarda uygulanan pratiklerin toplumun diğer kesimlerindeki örnekleriyle benzer olduğu söylenebilir. Kapalı bir grup oldukları için aileler evliliklerde grup içinden olmasına dikkat etmektedirler. Lakin katılımcılardan edinilen bilgiler dâhilinde Abdalların son zamanlarda toplumun diğer kesimlerinden de kız alıp verdiklerini öğrenmekteyiz. Abdalların, hafta sonları çalıştıkları için kendi düğünlerinin hafta içi pazartesi- cuma arası günlerde olduğu tespit edilmiştir.

Son geçiş dönemi olan ve bir bilinmezlik olgusu yaratan ölüm hayatın son safhasıdır. Bu evre son nefes verilirken yapılanlar, ölümü düşündüren ön belirtiler, ölümden kaçınmalar, ölüm anındaki uygulamalar, ölüyle ve ruhla ilgili inanışlar, ölümün ardından yapılanlar, önemli günler, yas tutma ile ilgili uygulama ve pratikler başlıkları altında ele alınmıştır. Ölüm anında kişinin başında Kur'an okuması, ağzının zezem suyu ile ıslatılması, odada sessiz olunması, ölen kişinin üstüne bıçak, makas vb. demir parçası konması, ölüyü yıkamak için su kaynatılan ocağın kendi kendine sönmeye bırakılması, evin ışıklarının bir müddet açık bırakılması, cenaze evine komşular tarafından yemek getirilmesi, ölünün ruhu için belirli günlerde ölü adına yemek verilmesi, mezar ve mezarlık ziyaretleri ve ölünün ruhuyla ilgili inanışların çoğu yörede olduğu gibi Abdallarda da olduğu ve bu inanışların ortak olduğu görülmüştür. Sergilenen davranış kalıplarının Türk- İslam kültürünün bir sentezi olduğu ortaya çıkmıştır.

Gelenek, görenek, örf, adet, anane, pratik ve inanışlar bakımından toplumun diğer kesimleriyle aynı değer yargılarını paylaşan ve benimseyen Abdalların, insana

saygı, misafirperverlik, hoşgörü, alçakgönüllülük gibi unsurları bünyelerinde barındırmakta ve bu unsurları yaşam biçimi haline getirdikleri görülmektedir.

Araştırmamız neticesinde Kırşehir Abdallarının uyguladıkları âdet, gelenek, görenek, inanış ve pratiklerin geçmişten günümüze gelişerek değişen, nesilden nesile aktararak gelen, kuşakları arası köprü görevi ifa eden Türk-İslam kültürünün kaynaşmasıyla oluşan, Türk Dünyası ve Anadolu'daki örnekleriyle benzerlik addeden uygulamalar olduğu tespit edilmiştir.

KAYNAKÇA

1.YAZILI KAYNAKLAR

AKBULUT, Semra (2002), **Karabük İli Safranbolu İlçesindeki Doğum Adet ve İnanmaları**, Türk Halk Kültüründen Derlemeler, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

AKMAN, Ayşe (2002), **Artvin'in Bazı Yerlerinde Evlenme Gelenekleri Üzerine Bir İnceleme**, Türk Halk Kültürü Araştırmaları 1999, Ankara, s. 1-16.

ALTUN, Işıl (2004), **Kandıra Türkmenlerinde Doğum, Evlenme ve Ölüm**, İzmit-Kocaeli.

ARTAN, Gündüz (1973), **Tire'de Çocuklarla İlgili İnanışlar**, Türk Folklor Araştırmaları, C. 15.

ARTUN, Erman (1988), **Tekirdağ Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri**, Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, 9-10, s. 85-107, İstanbul.

ARTUN, Erman (1996), **Çukurova Yörüklerinin Gelenek ve Görenekleri**, I. Akdeniz Yöresi Türk Toplulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Yörükler) Sempozyum Bildirileri, (25-26 Nisan 1994), Antalya, s.25-62.

ARTUN, Erman (2000), **Adana Halk Kültürü Araştırmaları 1**, Adana Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, Adana.

ARTUN, Erman (2001), **Adana'da Törenlere, Adaklara, Özel Günlere Ait İnançlar, Pratikler ve Bunlara Bağlı Mutfak Kültürü**, Milli Folklor, C/7, Yıl:13, Sayı:49, Bahar, s. 100-200.

ARTUN, Erman (2005), **Türk Halk Bilimi**, Kitabevi Yayıncılık, İstanbul.

ATALAY, Besim (1998), **Divanü Lügati't- Türk Tercümesi 1**, Ankara.

AYATA, Saim (2006), **Kırşehir Yöresi Abdallarının Dini İnançları Üzerine Bir İnceleme**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi, Kayseri.

ATILGAN, Mehmet, SEÇİLMİŞ, Gürsel (2007), **Anadolu Kültürünün Nazar Boncuğu Kırşehir'in Gelenek ve Görenekleri**, Yayın nu: 13.

BALAMAN, Ali Rıza (1982), **Sosyal Antropolojik Yaklaşımla Evlilik Akrabalık Türleri**, Betim Yayınevi, İzmir.

BALIKÇI, Gülsen (1998a), **Tarsus Doğum Adetleri**, Tarsus Alan Araştırmaları, s.74-82, Ankara.

BAŞÇETİNÇELİK, Ayşe (1998), **Adana Halk Kültüründe Geçiş Dönemleri, Doğum-Evlenme-Ölüm**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

BEKKİ, Salahaddin (2012), **Abdallık Geleneği ve Neşet Ertaş**, Ahi Evran Üniversitesi Bilim Kültür ve Sanat Dergisi, Sayı:3, Kırşehir.

BEŞİRLİ, Çoban (1975), **Kerkük'te Evlenme Adetleri**, Türk Folklor Araştırmaları, 16(316), Kasım, s.7488-7489.

BORATAV, Pertev Naili (1984), **Yüz Soruda Türk Folkloru**, Gerçek Yayınevi, İstanbul.

CAFEROĞLU, Ahmed (1947), **Kırşehir Vilayetinin Bugünkü Etnik Teşekkülüne Dair Notlar**, İstanbul Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, C/2, Sayı: 1-2, İstanbul.

CANPOLAT, Mustafa (1975), **Divân- ü Lügati't Türk'te Şamanizm İzleri**, Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları, Ankara.

CİHAN, Avşar (1990), **Kırşehir ve İlçeleri**.

CİNGÖZ SANTUR, Meltem (1997), **Anadolu'nun Bazı Yörelerinde Gerdek Sabahı Gelinle İlgili Adet ve Uygulamalar Üzerine Bir Atlas Denemesi**, V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi (Gelenek-Görenek ve İnançlar), Ankara, s.342-374.

ÇAĞLAYAN, Handan (1998), **Tarsus İlçesi Ölüm Adetleri**, Tarsus Alan Araştırmaları, Ankara, s.83-96.

ÇELİK, Ali (2001), **Afganistan'daki Hazara Türkleri İle Doğu Karadeniz Bölgesindeki Çepni Türkleri Arasında Yaşayan Halk İnanmaları Üzerine Bir Mukayese Denemesi**, Milli Folklor, C/7, Sayı:50, Ankara.

ÇÖLOĞLU, A. Reyhan (1999), **Karamanda Âşıklık Geleneği ve Karamanlı Âşıklar**, Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

DURDU, Aydın- KALAYCI DURDU, Bircan (1998), **Geçmişten Günümüze Ölüm Adetleri ve Kemeliye Köyü'nde Ölüm**, Türk Halk Kültürü Araştırmaları 1997, Ankara, s.47-98.

ER, Tülay (1997), **Ürgüp ve Çevresi Evlenme Adetlerinde Meydana Gelen Sosyal ve Kültürel Değişimler**, V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, IV. Cilt (Gelenek-Görenek-İnançlar), Ankara, s.191-201.

ERGİN, Muharrem (1997), **Dede Korkut Kitabı (Giriş- Metin- Faksimile)**, C/1, Ankara.

ERK, Zümrüt (1976), **Anadolu'da Kırklama, I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara.

ERKAN, Serdar (2008), **Kırşehir Yöresi Halk Müziği Geleneğinde Abdallar**, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edebiyat ABD, Türk Halk Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

ERKAN, Serdar (2009), **Abdallar Üzerine Bir Değerlendirme**, Türkoloji Dergisi, Sayı:2009/2, s: 232-255.

ERÖZ, Mehmet (1991), **Yörükler**, İstanbul.

EYÜPOĞLU, İsmet Zeki (2007), **Anadolu İnançları**, Derin Yayınevi, İstanbul.

FİLİZ, Abdurrahman (2006), **Çayıralan (Yozgat) ve Çevresinde Ölümle İlgili İnanış ve Uygulamalar**, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, s.18.

GARNETT, Lucy M.J. (2010), **Osmanlı Toplumunda Dervişler ve Abdallar**, Çev: Hanife Öz, Dergâh Yayınları, İstanbul.

GÖKBEL, Ahmet (1998), **Anadolu Varsakları'nda İnanç ve Adetler**, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, Ankara.

GÜNGÖR, Harun (1992), **Kayseri'de yaşayan Uygur ve Kazak Türklerinin Bazı Adet ve İnanışları**, Milli Folklor, C/2, Yıl: 4, Sayı: 14, Yaz, s. 7-11.

GÜNGÖR, Harun-ARGUNŞAH, Mustafa (2002), **Gagauz Türkleri (Tarih-Dil-Folklor ve Halk Edebiyatı)**, Ankara.

GÜNGÖR, Harun (2008), **Türk Bodun Bilimi Araştırmaları**, Kum Saati Yayınları, İstanbul.

GÜNŞEN, Ahmet (2004), **I. Kırşehir Kültür Araştırmaları Bilgi Şoleni-Bildiriler**, Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Yayınları, Nu: 1, Kırşehir.

GÖNÜLLÜ, Ali Rıza (1986), **Levirat Âdeti**, Türk Folkloru, İstanbul.

GÜRSOY, Şahin (2006), **Türkiye Abdalları- Kırşehir Örneğinde Sosyo-Kültürel Yapı Çözümlemesi**, Platin Yayınları, Ankara.

HARMANCI, M. Esat (2006), **A[pt] al'm Velice Görünümü**, Ankara Üniversitesi DTCF Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü Modern Türklük Araştırmaları Dergisi, C/3, Sayı: 4, Ankara.

İNAN, Abdulkadir (1995), **Tarihte ve Bugün Şamanizm**, TTK Basımevi, Ankara.

İNAN, Abdulkadir (2000), **Tarihte ve Bugün Şamanizm (Materyaller ve Araştırmalar-2.Baskı)**, Ankara.

JUMABAEV, Maksat (2006), **Kırgız Gelenek ve İnanışlarında Dini Ritüeller**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

KALAY, Assiye (2001), **Amasya İli Alan, Hasanbey, Şarklı, Karamustafa Paşa Köylerinde Doğum Uygulaması**, Türk Halk Kültüründen Derlemeler, s. 160-170, Ankara.

KALAFAT, Yaşar (1994), **Makedonya Türkleri (Türkmenler, Torbeşler/ Türkbaş Çenkeriler ve Yörükler) Arasında Yaşayan Halk İnançları**, Ankara.

KALAFAT, Yaşar (1995), **Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri**, Ankara.

KALAFAT, Yaşar (1998), **Kuzey Azarbaycan- Doğu Anadolu ve Kuzey Irak'taki Eski Türk Dini İzleri- Dini Folklorik Tabakalaşma**, Ankara.

KALAFAT, Yaşar (1999), **Kazakistan'daki Türk Halk İnançları**, Milli Folklor, C/6, Sayı:42.

KALAFAT, Yaşar (2002), **Hazara Türk Halk İnançları, Balkanlar'dan Uluğ Türkistan'a Türk Halk İnançları-I**, s.3-5, Ankara.

KALAFAT, Yaşar (2009a), **Halk İnançlarından Mitolojiye- 1**, Berikan Yayınevi, Eylül, Ankara.

KALAFAT, Yaşar (2009b), **İslamiyet ve Türk Halk İnançları**, Berikan Yayınevi, Eylül, Ankara.

KALAFAT, Yaşar (2009c), **Kodlar-Kültler- 1**, Berikan Yayınevi, Ağustos, Ankara.

KALAFAT, Yaşar (2012), **Türk Halk İnançlarında Renkler**, Berikan Yayınevi, Ankara.

KARANFİL GÜLDEMİR, Münevver (2008), **Afyon-Bolvadin ve Çevresi Halk İnanışları ve Uygulamaları**, Dokuz Eylül Üniv. Sos. Bil. Ens. Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

KILIÇ, Abdullah (1988), **Isparta Halk Kültüründen Örnekler**, Türk Halk Kültüründen Derlemeler, s.100-200, Ankara.

KOLUKIRIK, Suat-YILDIRIM, Ali Rıza (2012), **Kimlik İnşasında Söylem ve Anlam ilişkisi: Koçabaş Abdalları Örneği**, Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi.

KÖKSAL, M. Fatih (2008), **Ahi Evran ve Ahilik**, Kırşehir Valiliği Yayınları, Nu:5, Kırşehir.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad (1935), **Abdal**, Türk Halk Edebiyatı Ansiklopedisi, İstanbul.

KÖPRÜLÜ, M. Fuad (1989), **Abdal**, Edebiyat Araştırmaları II, Ötüken Yayınları, İstanbul.

KÖPRÜLÜ, O. Fuad (1988), **Abdallar**, İslam Ansiklopedisi C/1, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.

KÜÇÜK, Abdurrahman (1987), **Erzincan ve Çevresindeki Halk İnanışlarına Toplu Bakış**, II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, IV. Cilt- Gelenek - Görenek – İnançlar, s. 241-255, Ankara.

SAMANCIGİL, Kemal (1945), **Bektaşilik Tarihi**, Tecelli Matbaası, İstanbul.

ŞAHİN, Hasan (2007), **Geçmişten Bugüne Kırşehir**, Sarıyıldız Basımevi, Ankara.

ŞAHİN, İlhan (2002), **Kırşehir**, İslam Ansiklopedisi C/25, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara.

ŞENTÜRK, Ahmet (1971), **Malatya’da Kız Kaçırma**, Türk Folklor Araştırmaları, C/13, S. 266.

ŞİMŞEK, Muhittin (2002), **TKY ve Tarihteki Bir Uygulaması Ahilik**, Hayat Yayınları, İstanbul.

OCAK, Ahmet Yaşar (1992), **Osmanlı İmparatorluğunda Marjinal Sufilik: Kalenderiler/XIV-XVII. Yüzyıllar**, TTK Yayınları, Ankara.

OCAK, Ahmet Yaşar (1996), **Babailer İsyanı- Aleviliğin Tarihsel Altyapısı**, Dergâh Yayınları, İstanbul.

OZANKAYA, Özer (1996), **Toplumbilim**, Cem Yayınları, İstanbul.

ÖNAL, Mehmet Naci (1998), **Romanya Dobruca Türkleri ve Mukayeseleriyle Doğum Evlenme ve Ölüm Adetleri**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s.251.

ÖRNEK, Sedat Veyis (1971a), **Anadolu Folklorunda Ölüm**, Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları, Ankara.

ÖRNEK, Sedat Veyis (1971b), **Etnoloji Sözlüğü**, Ankara Üniversitesi DTCF Yayınları, Ankara.

ÖRNEK, Sedat Veyis (1977), **Türk Halk Bilimi**, İş Bankası Kültür Yayınları nu: 180, Ankara.

- ÖRNEK, Sedat Veyis (1979), **Geleneksel Kültürümüzde Çocuk**, Ankara.
- ÖRNEK, Sedat Veyis (1981), **Sivas ve Çevresinde Hayatın Çeşitli Safhalarıyla İlgili Batıl İnançların ve Büyüsel İşlemlerin Etnolojik Tetkiki**, Ankara Üniversitesi DTCF Dergisi, S. 174, Ankara.
- ÖZDER, M. Adil (1966), **Yusufeli Folkloru: Doğum, Çocuk Üstüne Gelenekler ve İnançlar**, Türk Folklor Araştırmaları, C/10, Yıl:18, s.4391-4393.
- PARLAK, Erol (2013), **Garip Bülbül Neşet Ertaş-Hayatı-Sanatı-Eserleri**, Demos Yayınları, İstanbul.
- TACEMEN, Ahmet (1995), **Türk- Fin- Ugor, Moğol- Mançu Toplulukları İnanışları Zemininde Bulgaristan Türkleri İnanışları veya Türk Kimliği**, Ankara.
- TANYU, Hikmet (1976), **Türklerde Ateşle İlgili İnançlar**, I. Uluslar arası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, IV. Cilt (Gelenek- Görenek- İnançlar), Ankara, s.283-304.
- TAŞ, Hülya (1996), **Erzurum'da Doğum ve Çocukla İlgili Eski Adet ve İnançlar**, Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1994, Ankara, s. 187- 214.
- TAŞ, Hülya (2002), **Bursa İli ve Çevresinde Doğum ve Çocukla İlgili Gelenek-Görenek ve İnançlar**, I. Bursa Halk Kültürü Sempozyum Bildirileri, C/2, s.477-497, Bursa.
- TEZCAN, Mahmut (1997), **Kültürel Antropoloji**, Ankara.
- TÜRK DİL KURUMU (1998), **Türkçe Sözlük**, Ankara.
- TÜRK DİL KURUMU (2005), **Yazım Kılavuzu**, Ankara.
- TOGAN, Zeki Velidi (1981), **Umumi Türk Tarihine Giriş**, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, C/1, Numara:1534, İstanbul.
- TOKEL, Bayram Bilge (2012), **Neşet Ertaş Kitabı**, Kapı Yayınları, İstanbul.

TÜLÜCE, Lütfiye (2009), **Osmaniye İli Merkez İlçeye Bağlı Köy ve Mahallelerde Halk Kültürü Araştırması**, Çukurova Üniv. Sos. Bil. Ens. Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Tezi, Adana.

ULUDAĞ, Süleyman (1988), **Abdal**, TDV İslam Ansiklopedisi, C/1, İstanbul.

ÜLKÜTAŞIR, M. Şakir (1968), **Abdallar**, Türk Kültürü Dergisi, Ayyıldız Matbbası, Ankara.

VEZİROĞLU, İlter (1976), **Kıbrıs'ta Ölümle İlgili Gelenekler**, Türk Folklor Araştırmaları, 17(326), s.7762- 7764.

YALMAN, Ali Rıza (1993), **Cenupta Türkmen Oymakları I-II**, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.

YARDIMCI, Mehmet (1993), **Çukurova'da Ölümle İlgili İnanışlar- Uygulamalar ve İskenderun Mezar Taşlarının Dili- Geleneği**, II. Uluslar arası Karacaoğlan ve Çukurova Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri 1991, Adana, s.547-559.

YAZIR, Elmalılı Hamdi (1993), **Kur'an'ı Kerim ve Meali**.

YILMAZ, Adnan (2008), **Kırşehir Örneklemesiyle Anadolu Abdalları**, Kırşehir Belediyesi Kültür Tarih Yayınları Serisi-6, Kırşehir.

II. ELEKTRONİK KAYNAKLAR

1. www.valilik@kirsehir.gov.tr. (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2014)

2. www.tdk.gov.tr. (Erişim Tarihi: 27 Ocak 2015)

III. SÖZLÜ KAYNAKLAR

1. **Karanfil CULHA**, 1981 doğumlu, okuryazar, İlkokul mezunu, ev hanımı, Kırşehir de ikamet etmekte.
2. **Aysun CULHA**, 1981 doğumlu, okuryazar, İlkokul mezunu, ev hanımı, Kırşehir de ikamet etmekte.
3. **Nazan ERTEM**, 1981 doğumlu, okuryazar, İlkokul mezunu, ev hanımı, Kırşehir de ikamet etmekte.
4. **Gülhan ÇEKİÇ**, 1964 doğumlu, okuryazar, ev hanımı, Kırşehir de ikamet etmekte.
5. **Musa ÇEKİÇ**, 1961 doğumlu, okuryazar, Ortaokul mezunu, müzisyen, Kırşehir de ikamet etmekte.
6. **Hatice ERTEM**, 1935 doğumlu, okuryazar değil, ev hanımı, Kırşehir de ikamet etmekte.
7. **Meliha ERTEM**, 1951 doğumlu, okuryazar değil, ev hanımı, Kırşehir de ikamet etmekte.
8. **Veli ERTEM**, 1952 doğumlu, okuryazar, İlkokul mezunu, müzisyen, Kırşehir’de ikamet etmekte.
9. **Serkan ERTEM**, 1981 doğumlu, okuryazar, Lise mezunu, muhasebeci, Kırşehir’de ikamet etmekte.
10. **Hikmet DOĞAN**, 1973 doğumlu, okuryazar, Ortaokul mezunu, müzisyen, Kırşehir’de ikamet etmekte.
11. **Kenan CULHA**, 1978 doğumlu, okuryazar, İlkokul mezunu, müzisyen, Kırşehir de ikamet etmekte.
12. **Ayvaz BAŞARAN**, 1935 doğumlu, okuryazar, müzisyen, Kırşehir’de ikamet etmekte.
13. **Burhan ERTAŞ**, 1971 doğumlu, okuryazar, Lise mezunu, müzisyen, Kırşehir’de ikamet etmekte.

14. **Gülseren ALTAŞ (ERTAŞ)**, 1962 doğumlu, okuryazar, İlkokul mezunu, ev hanımı, İzmir’de ikamet etmekte.
15. **Haydar ERTAŞ**, 1955 doğumlu, okuryazar, İlkokul mezunu, müzisyen, Kırşehir’de ikamet etmekte.
16. **Emine ERTAŞ**, 1976 doğumlu, okuryazar, İlkokul mezunu, ev hanımı, Kırşehir’de ikamet etmekte.
17. **Zafer ERTAŞ**, 1965 doğumlu, okuryazar, İlkokul mezunu, müzisyen, Kırşehir’de ikamet etmekte.
18. **Döndü ERTAŞ**, 1964 doğumlu, okuryazar, İlkokul mezunu, ev hanımı, Kırşehir’de ikamet etmekte.
19. **Kazım KARA**, 1957 doğumlu, okuryazar, İlkokul mezunu, müzisyen, Kırşehir’de ikamet etmekte.
20. **Mercan KARA**, 1954 doğumlu, okuryazar, İlkokul mezunu, ev hanımı, Kırşehir’de ikamet etmekte.
21. **Emrullah KAPLAN**, 1955 doğumlu, okuryazar, İlkokul mezunu, müzisyen, Kırşehir’de ikamet etmekte.
22. **Nazife KAPLAN**, 1955 doğumlu, okuryazar, İlkokul mezunu, ev hanımı, Kırşehir’de ikamet etmekte.
23. **Ali BAŞARAN**, 1956 doğumlu, okuryazar, müzisyen, Kırşehir’de ikamet etmekte.
24. **Fevzi ÇEKİÇ**, 1954 doğumlu, okuryazar, İlkokul mezunu, müzisyen, Kırşehir’de ikamet etmekte.
25. **Aydın ÇEKİÇ**, 1957 doğumlu, okuryazar, İlkokul mezunu, müzisyen, Kırşehir’de ikamet etmekte.
26. **Makbule ÇEKİÇ**, 1960 doğumlu, okuryazar, İlkokul mezunu, ev hanımı, Kırşehir’de ikamet etmekte.

27. Gönül BAŞARAN, 1961 doğumlu, okuryazar, İlkokul mezunu, ev hanımı, Kırşehir’de ikamet etmekte.

28. Hüseyin GÖÇER, 1976 doğumlu, okuryazar, İlkokul mezunu, müzisyen, Kırşehir’de ikamet etmekte.

29. Mikail ALTAŞ, 1971 doğumlu, okuryazar, İlkokul mezunu, müzisyen, Kırşehir’de ikamet etmekte.

30. Erim AKYOL, 1972 doğumlu, okuryazar, İlkokul mezunu, müzisyen, Kırşehir’de ikamet etmekte.

31. Ersan GÖÇMEN, 1977 doğumlu, okuryazar, İlkokul mezunu, müzisyen, Kırşehir’de ikamet etmekte.

EKLER

EK-1

RESİMLER

Bağbaşı mahallesinden bir görünüm

Bağbaşı mahallesi mezarlığı

Bağbaşı mahallesinden Kırşehir'in genel görünüm

Bağbaşı mahallesinden bir görünüm

Katılımcılardan Ayvaz BAŞARAN

Kenan CULHA ve Hikmet DOĞAN

Ayvaz BAŞARAN ile röportajımızı gerçekleştirirken

Katılımcılardan Burhan ERTAŞ

Katılımcılardan Haydar ERTAŞ

Fevzi ÇEKİÇ ve Aydın ÇEKİÇ

Katılımcılardan Veli ERTEM

Veli ERTEM ve ailesi

Neşet ERTAŞ ve Babası Muharrem ERTAŞ'ın mezarları

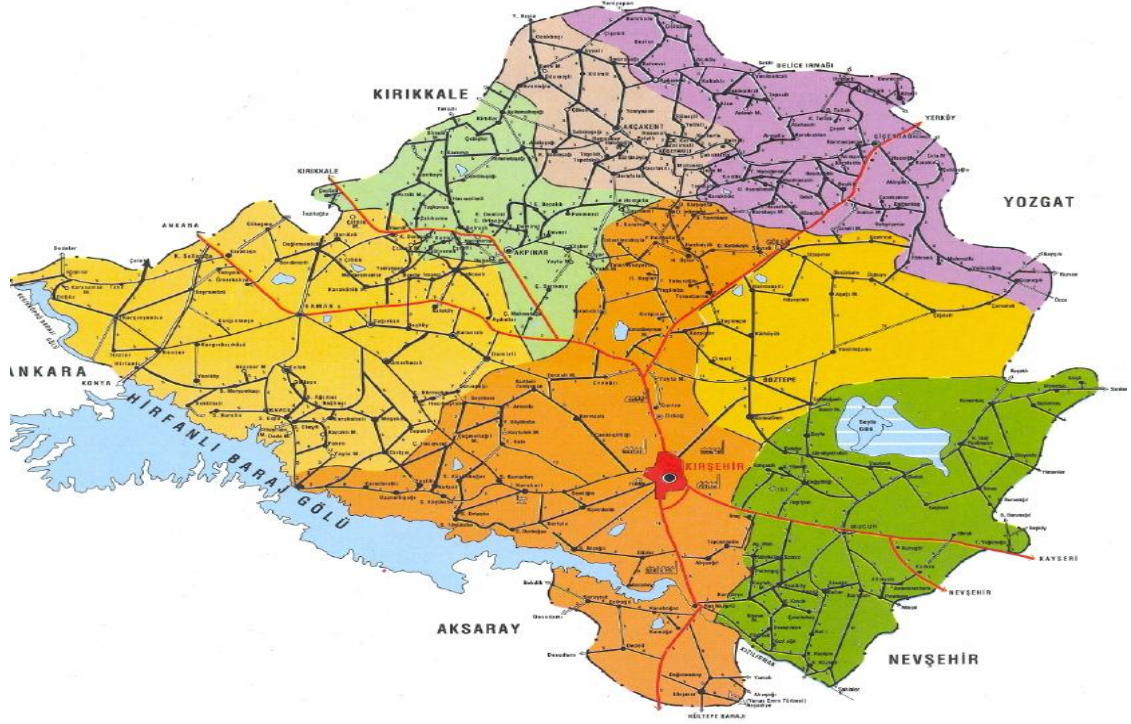
Ustalardan Çekiç Ali'nin mezarı

EK-2

HARİTALAR

Kırşehir İl Haritası

Ayrıntılı Kırşehir İl Haritası

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı: Yasemin

Soyadı: SAYGILI

Doğum yeri: Kırşehir

Doğum tarihi: 20.04.1988

İş: Kırşehir/Kaman Çağırkan H.M.Y. Ortaokulu-Türkçe Öğretmeni

EĞİTİM BİLGİLERİ

İlköğretim: Prof. Dr. Erol Güngör İlköğretim Okulu

Lise: Mehmet Akif Ersoy Lisesi

Lisans: Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği

Yüksek Lisans: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı
(Türk Halk Edebiyatı)

KARİYER HEDEFİ

Lisans eğitimim süresince edindiğim bilgi ve becerilerimi, yüksek lisans programında edindiğim/edineceğim bilgi ve birikimle birleştirerek ve geliştirerek hizmet edeceğim kurumlara, edindiğim bilgi birikim ile olumlu yönde katkılarda bulunup Türk diline, Türkçe'ye, Türk edebiyatına ve Türk kültürüne hizmet etmek. Hizmet verilecek yerlerde de Türkçe'yi en iyi şekilde öğretmektir.